

DÖVLƏT İMTAHAN
MƏRKƏZİ

www.ditm.gov.az | tele. 112 | www.edebiyat-test.az | www.mətbət-test.az

TEST TOPLUSU ƏDƏBİYYAT

YENİ TƏHSİL PROGRAMI (KURİKULUM) ÜZRƏ

2019

- Mövzular üzrə tapşırıqlar
- 2019-cu ildə qəbul imtahanında istifadə olunmuş tapşırıqların izahı
- Qəbul imtahani modelinə uyğun MƏTN ƏSASINDA HAZIRLANMIŞ TAPŞIRIQ NÜMUNƏLƏRİ

TAPŞIRIQLARIN
DÜZGÜN CAVABLARI

Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı

Şifahi xalq ədəbiyyatı (ümumi)

1. Aşağıdakı şeir janrlarından biri şifahi xalq ədəbiyyatına aid **deyildir**:

- A) oxşama B) bayati C) qoşma
D) gərayılı E) qəzəl

2. Aşağıdakı şeir janrlarından biri şifahi xalq ədəbiyyatına aid **deyildir**:

- A) bayati B) rübai C) qoşma
D) ağrı E) layla

3. Şifahi xalq ədəbiyyatına aid edilən əlamətlərdən biri **səhvdir**:

- A) Ümumxalq təfəkkürünün məhsuludur.
B) Yalnız lirik və epik növlərdə olur.
C) İlk örnəkləri qədim dövrdə yaranmışdır.
D) Özünəməxsus janr və dil-ifadə xüsusiyyətləri vardır.
E) Şifahi şəkildə yaranır və inkişaf edir.

4. *Üzük aldım, qaşı yox,
Təpə gördüm, daşı yox.
O nədi ki, ağlayır,
Gözlərinin yaşı yox?*

Nümunə şifahi xalq ədəbiyyatının hansı janrına aiddir?

- A) tapmaca B) layla C) bayati
D) holavar E) ağrı

5. Hansı cərgədə yalnız şifahi xalq ədəbiyyatı janrları göstərilib?

- A) lətifə, nağıl, dastan, məsəl
B) hekaya, bayati, nağıl, qoşma
C) dastan, qəzəl, holavar, sayaçı sözü
D) lətifə, qitə, atalar sözü, mahnilar
E) lətifə, nağıl, rübai, dastan

6. Hansı cərgədə yalnız şifahi xalq ədəbiyyatı janrları göstərilib?

- A) nağıl, dastan, qəzəl, mahnilar
B) bayati, nağıl, atalar sözü, rübai
C) tapmaca, məsəl, hekaya, holavar
D) əfsanə, tapmaca, atalar sözü, rəvayət
E) lətifə, holavar, qoşma, qitə

7. **Yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Yanıltmaclarda insan xarakterində müşahidə olunan nöqsanlar tənqid olunur.
B) Nağıllarda hadisələr, əsasən, qəhrəmanın şər qüvvələrə qarşı mübarizəsinə həsr olunur.
C) Aşiq yaradıcılığında zəmanənin mühüm hadisələrinə münasibət bildirilir.
D) Oyunlar uşaqların orqanizminin hərəkətə, fəaliyyətə olan ehtiyacından yaranmışdır.
E) Lətifələrdə yumorla yanaşı, satira və sarkazm da mühüm yer tutur.

8. Verilənlərdə birində uyğunluq **pozulub**:

- A) "Qodu-qodu" – mərasim nəgməsi
B) "Səməndər quşu" – zoonimik əfsanə
C) "Tomris" – tarixi rəvayət
D) "Şah İsmayıł" – qəhrəmanlıq dastanı
E) "Lal-dinməz" – oturaq oyun

9. Verilənlər içərisində hansı janra aid nümunə **yoxdur**?

- "Səməndər quşu", "Qaragilə", "Aşiq Qərib", "Qodu-qodu"
A) dastana B) mahniya C) əfsanəyə
D) nəgməyə E) rəvayətə

10. Verilənlər içərisində hansı janra aid nümunə var?

- "Səməndər quşu", "İrəvanda xal qalmadı",
"Tomris", "Qodu-qodu"
A) dastana B) nağıla C) rəvayətə
D) lətifəyə E) hekayəyə

11. Məişət nəgmələrinə aid olanları müəyyən edin.

1. ağrılar 2. laylalar 3. holavarlar
4. tapmacalar 5. oxşamalar
A) 3, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 5 E) 2, 5

12. Mahni janrına aiddir:

1. "Qaragilə"
2. "Dəsmalı ver"
3. "Qodu-qodu"
4. "Apardı sellər Saranı"
5. "Əl üstə kimin əli"
A) 2, 4 B) 1, 4 C) 1, 3 D) 2, 5 E) 3, 5

13. Məişət nəgmələri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Lirik növün janridir.
2. On bir hecalı şeir formasında yazılır.
3. Qafiyə sistemi sərbəst şəkildədir.
4. Övlad məhəbbəti, onun gələcəyi ilə bağlı ümidi və arzular əksini tapır.
5. İkililik və dördlüklük şəklində olur.
A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 4
D) 1, 2, 5 E) 2, 3, 4

14. Verilənlər içərisində şifahi xalq ədəbiyyatının hansı janrı haqqında məlumat **yoxdur**?

1. Müəyyən əşya, hadisə haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verilir.
2. İkililik və dördlüklük şəklində olur.
3. Özünəməxsus musiqi havası olur.
4. Onlar ictimai həyatdakı və məişətdəki qüsurları əks etdirən yiğcam əsərlərdir.
A) mahnilar
B) tapmacalar
C) lətifələr
D) oxşamalar
E) əfsanələr

15. Şifahi xalq ədəbiyyatı haqqında *yarlış* fikri müəyyən edin.
- A) Əfsanələrdə ağlaşıgmaz, möcüzəli, fantastik səciyyəli qeyri-adi hadisələrdən söz açılır.
 B) Laylalar və oxşamalar möşət nəğmələrinə aid edilir.
 C) "Lal-dinməz", "Dəsmalı ver" uşaq oturaq oyunlarıdır.
 D) Bayatılar həcmə kiçik olub dərin mənalı fikir ifadə edir.
 E) Mövsüm nəğmələri ilin müxtəlif fəsilləri ilə bağlı olur.

16. Verilmiş xüsusiyyətlərə görə janrları sxemə əsasən ardıcılıqla müəyyən edin.

Epic təhkiyə ilə lirik təqdimat həmişə sintezdə olur.	Həm nəsr, həm də nəzm hissələrindən ibarət olur.	?
Məzmun etibarilə, əsasən, üç növə ayrılır.	Nəşrlə olur.	?
Sınaqdan keçmiş hikmatamız fikirləri eks etdirir.	Həm nəzm, həm də nəşrlə olur.	?

- A) nağıl, bayatı, dastan
 B) rəvayət, lətifə, tapmaca
 C) dastan, nağıl, atalar sözləri
 D) xalq oyunları, lətifə, məsəl
 E) atalar sözləri, əfsanə, məsəl

17. Hansılar şifahi xalq ədəbiyyatının növləri ilə bağlı verilmiş sütunlarda *uyğunsuzluq* yaradır?

1. sayaçı sözləri	5. əfsanələr
2. tapmacalar	6. rəvayətlər
3. bayatılar	7. atalar sözləri
4. nəğmələr	8. oxşamalar

18. *Uyğunsuzluğu* müəyyən edin.

1. "Nuh peyğəmbər", "Astiaq" – rəvayət
 2. "Səməndər quşu" – nağıl
 3. "Dava yorğan davasıdır" – məsəl
 4. "Bu günün işini sabaha qoyma" – məsəl
 5. "Qaragilə" – mahni

19. Verilmiş nümunələrin ortaq xüsusiyyətlərini qeyd edin.

- Dəlilərim, bu gün dava günüdür,
 Müxənnət orduzu talanmaq gərək.
- Yarım gəlib çıxmayıır, ovqatım talxdı,
 Qaragilo, ovqatım talxdı.
- 1. Lirik növdədir.
- 2. Özünəməxsus melodiyası, musiqi havası var.
- 3. Xalqı qəhrəmanlığa, mərdliyə səsləyir.
- 4. Nəzmlə yazılıb.
- 5. Müəllifsiz ədəbiyyat nümunəsidir.
- 6. Müəllifli ədəbiyyat nümunəsidir.

20. Şifahi xalq ədəbiyyatına aid olan janrları kiçikdən böyükə doğru sıralayın.

1. nağıllar 2. məsəllər
 3. mahnilər 4. bayatılar

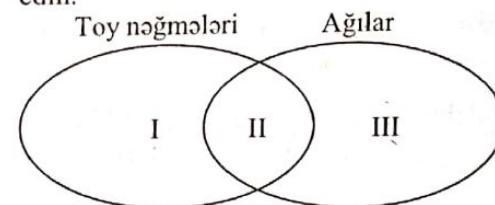
21. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Uzun zaman
yağan yağışın
kəsməsi üçün
oxunur.	a. "Dava yorğan davasıdır"
2. Özünəməxsus
musiqi havası var.	b. "Irəvanda xal qalmadı"
3. Müəyyən
əhvalatla bağlı
olur.	c. "Qodu-qodu"
	d. "Lal-dinməz"
	e. "Qaragilə"

22. Uyğunluğu müəyyən edin.

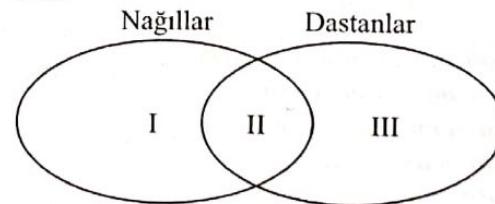
1. Əfsanə
 2. Rəvayət
 3. Uşaq oyunu
 a. "Nuh Peyğəmbər"
 b. "Səməndər quşu"
 c. "Dəyirman"
 d. "Dəsmalı ver"
 e. "Tomris"

23. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Musiqinin müşayiəti ilə oxunur.
 b. Kədərli notlar üzərində qurulur.
 c. Şeir vahidi bənddir.
 d. Yeni qurulan ailənin xoşbəxtliyi ilə bağlı diləklər ifadə olunur.
 e. Mərasim nəğmələrinə aiddir.

24. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Həm epik təsviro, həm də lirik şeirlərə yer verilir.
 b. Qəhrəman sehrlili qüvvələrlə də mübarizə aparır.
 c. Təhkiyə mühüm yer tutur.
 d. Real hadisələr öz əksini tapmir.
 e. Aşıqlar tərəfindən söylənilir.

Lirik növün janrları

1. Şifahi xalq ədəbiyyatının hansı janrı kövrək, həzin duyğuları, səmimiyyəti, məhəbbəti və s. əks etdirir?
 A) laylalar B) nəğmələr C) holavarlar
 D) atalar sözləri E) bayatılar

2. Şeir hansı janrdadır?

*Ala kərə tayın gördüm,
 Özünü görmək gərək.
 Qumral qoç özün gördüm,
 Tayımı görmək gərək.*

- A) oxşama B) mövsüm nəğməsi
 C) holavar D) mərasim nəğməsi
 E) sayaçı sözü

3. Bu şeir şifahi xalq ədəbiyyatının hansı janrnına aiddir?

*Əziziyəm, gül bağda,
 Bülbül bağda, gül bağda.
 Sənsiz bağa girmərəm
 Xəzəl olsa gül bağda.*

- A) holavar B) nəğmə C) sayaçı sözü
 D) bayatı E) tapmaca

4. Şeir hansı janrda yazılmışdır?

*Çökən öküz mərd olur,
 Çökəməyənə dərd olur.
 Tənbəl öküz yiyəsi
 Xəcıl olur, pərt olur.*

- A) sayaçı sözü B) holavar C) oxşama
 D) rübai E) bayatı

5. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növünə daxildir:

1. mahnilar	2. əfsanələr	3. laylalar
4. nağıllar	5. oxşamalar	
A) 1, 3, 4	B) 2, 3, 4	C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 5	E) 3, 4, 5	

6. Şeirin janrını müəyyən edin.

*Əzizim, kətan sari,
 Ağ sari, kətan sari.
 Çıxaydım Şah dağına,
 Baxaydım Vətən sari.*

- A) rübai B) oxşama C) bayatı
 D) tuyuq E) ağı

7. Aşağıdakı şeirin janrını müəyyən edin.

*Nənəm a şışək qoyun,
 Yunu bir döşək qoyun,
 Bulaməni tez yetir,
 Gözləyir uşaqlıq, qoyun.*

- A) bayatı B) rübai C) holavar
 D) ağı E) sayaçı sözü

8. Şeirin janrını müəyyən edin.

*Nənəm, a qara qoyun,
 Düşmə, gəl dara qoyun,
 Azarsan tapammaram,
 Sürünü ara, qoyun*

- A) holavar B) sayaçı sözü C) bayatı
 D) ağı E) oxşama

9. Şeirin janrını müəyyən edin.

*Ağardı başım,
 Yoxdur sirdəşim.
 Qohum-qardaşım
 Bu balama qurban.*

- A) layla B) holavar C) bayatı
 D) oxşama E) sayaçı sözü

10. Şeirin janrını müəyyən edin.

*Öküzlər qoşa getdi,
 Güç vurdu, daşa getdi.
 Cütün macı qırıldı,
 Zəhmətim boşça getdi.*

- A) sayaçı sözü B) holavar C) rübai
 D) tapmaca E) gəraylı

11. Şeir hansı janrdadır?

*Bir ev tikdim dəyirmi,
 Pəncərəsi iyirmi.
 Ölüb hara gedirsən,
 Bu yurd sənin deyilmi?*

- A) layla B) bayatı C) ağı
 D) gəraylı E) oxşama

12. Nümunənin janrını müəyyən edin.

*Qoyunlu evlər gördüm,
 Qurulmuş yaya bənzər.
 Qoyunsuz evlər gördüm,
 Qurumuş çaya bənzər.*

- A) ağı B) holavar C) bayatı
 D) qoşma E) sayaçı sözü

13. Aşağıdakı şeir nəğmələrin hansı növünə aiddir?

*Kotanım daşdan gələr,
 Dönər o başdan gələr.
 Hodaqçının süfrəsi
 Yenə obaşdan gələr.*

- A) oxşama B) layla C) holavar
 D) sayaçı sözü E) bayatı

14. Bədii nümunə haqqındaki fikirlərdən hansı *səhvdir*?

*Ağaca çıxar adamla,
 Bir nəlbəki badamlı.
 Nə dili var, nə ağızı,
 Hey damışar adamla.*

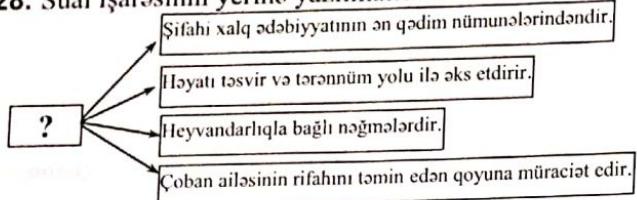
- A) Əşya haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verilmişdir.
 B) Dördlük şeir şəklindədir.
 C) Məişət nəğməsidir.
 D) Üç misra həmqaflıq, bir misra sərbəstdir.
 E) Folklorun geniş yayılmış janrlarından biridir.

15. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarını müəyyən edin.

1. qito	2. bayatı	3. qəzəl	4. layla
5. mərsiyyə	6. ağı	7. rübai	
A) 1, 3, 7	B) 2, 4, 6	C) 3, 5, 6	
D) 1, 2, 6	E) 4, 6, 7		

- 16.** *Saya-saya sayadan,
Qoyun gəlir qayadan.
Sayaçıya pay verin,
Damazlığı mayadan.*
Şeir mözmununa görə nəğmələrin hansı növündədir?
A) oxşama B) holavar C) layla
D) bayati E) sayaçı sözü
- 17.** *Qara kəlim gündə mən,
Kölgədə sən, gündə mən.
Sən yat qaya dibində,
Qoy qaralım gündə mən.*
Şeirin janrı nədir?
A) ağı B) sayaçı sözü C) bayati
D) oxşama E) holavar
- 18.** Şeir hansı janrdadır?
*Dost dostdan üzdən incir,
Bir acı sözdən incir.
Yükü ağır olanda
Öküz öküzdən incir.*
A) bayati B) qoşma C) ağı
D) holavar E) sayaçı sözü
- 19.** *Atın, tutun bu balam,
Şəkərə qatın bu balam,
Şəkərdən acı olsa,
Götürün atın bu balam.*
Nümunə şifahi xalq ədəbiyyatının hansı janrinə aiddir?
A) oxşama B) tapmaca C) məsəl
D) bayati E) layla
- 20.** Bayati janrinə aid edilən fikirlərdən biri *yanlışdır*:
A) Kövrək, həzin duyğuları, insanın könlük dünyasını eks etdirir.
B) Əsas fikir üçüncü və dördüncü misralarda verilir, əvvəlki misralar deyiləcək fikir üçün zəmin olur.
C) Həm heca, həm da əruz vəznində yazılır.
D) Dörd misradan ibarətdir, hər misrada yeddi heca olur.
E) Qafiyə quruluşuna *aaba* şəklində olur.
- 21.** *Ağılar* haqqındaki fikirlərdən biri *yanlışdır*:
A) Ağilar mərasim nəğmələrinə daxildir.
B) Ağır insan itkisindən doğan kədəri, həsrəti ifadə edir.
C) Şeir vahidi bənddir
D) Əsasən, dörtlük şəklində olur.
E) Qafiyə quruluşuna görə bayatidən fərqlənir.
- 22.** Şeirin janrı müəyyən edin.
*Öküz, öküz, xan öküz,
Dirnaqları qan öküz,
Sən kotana güc eylə,
Mən də deyim can öküz.*
A) holavar B) sayaçı sözü C) bayati
D) oxşama E) tapmaca
- 23.** Nümunənin janrı müəyyən edin.
*Nənəm, a nazlı qoyun,
Qırqovul gözlü qoyun,
Pendiri kəsmə-kəsmə,
Qatığı üzlü qoyun.*
A) sayaçı sözü B) holavar C) oxşama
D) bayati E) tapmaca
- 24.** Nümunə ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
*Ağlaram, ağlar kimi,
Dərdim var dağlar kimi,
Xəzəl ollam, tökülləm,
Viranə bağlar kimi.*
A) Məişət nəğməsidir.
B) Lirik növə aiddir.
C) Bayati şəklindədir.
D) Şifahi xalq ədəbiyyatının nümunəsidir.
E) Dərin kədər, qəm hisləri ifadə olunur.
- 25.** Nümunə ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
*Zülf töküb üzə dilbər,
Çixibdi düzə dilbər.
Duvaq salın üzünə,
Gəlməsin gözə dilbər.*
A) Lirik növə aiddir.
B) Bayati şəklindədir.
C) Bütün misralarda inversiya vardır.
D) Məişət nəğməsidir.
E) Toy zamanı oxunan nəğmələrdəndir.
- 26.** Rəqəmlərin yanına lirik növün hansı janrinin adı yazılımalıdır?
1. Dağda darilar, sünbülü sarılar,
Qoca qarılar bu balama qurban.
2. Qara kəlim gündə mən,
Kölgədə sən, gündə mən.
Sən yat qaya dibində,
Qoy qaralım gündə mən.
A) 1 – layla, 2 – əmək nəğməsi
B) 1 – bayati, 2 – mövsüm nəğməsi
C) 1 – oxşama, 2 – holavar
D) 1 – məişət nəğməsi, 2 – mahni
E) 1 – əzizləmə, 2 – sayaçı sözləri
- 27.** Verilən nümunənin janrı və misradaxili bölgüsünü müəyyən edin.
*Əzizim vətən yaxşı,
Geyməyə kətan yaxşı.
Gəzməyə qürbət ölkə,
Ölməyə vətən yaxşı.*
A) Mahnı (5 – 2)
B) Bayati (3 – 4)
C) Nəğmə (3 – 4)
D) Nəğmə (3 – 4)
E) Bayati (4 – 3)

28. Sual işaretinin yerine yazılımalıdır:

- A) mövsum nəğmələri B) sayaçı sözlər
C) holavarlar D) bayatılar
E) mahnilər

29. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

- A) Qızılğülün içində
Şirin yuxu tapasan.
• Layla
B) Duvaq salın üzünə,
Gəlməsin gözə dilbər.
• Toy nəğməsi
C) Dəlilərim, bu gün dava gündür,
Müxənnət ordusu talanmaq gərək...
• Qəhrəmanlıq nəğməsi
D) Xəzəl ollam tökülləm,
Viranə bağlar kimi.
• Məişət nəğməsi
E) Gəzməyə qürbət ölkə,
Ölməyə vətən yaxşı.
• Bayatı

30. Bayatı ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

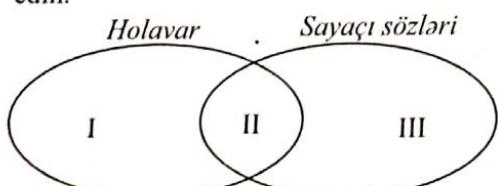
- A) II və III misralar sonrakı misrada söyləniləcək
fikir üçün zəmin rolunu oynayır.
B) 4 misra, 7 hecadan ibarətdir; abab şəklində
qafiyələnir.
C) Həcməcə iki bənddən ibarət olur; aaba şəklində
qafiyələnir.
D) Xüsusi melodiyası var.
E) Lirik folklor nümunəsidir; əsas fikir son iki
misrada verilir.

31. *Əzizim, tikə-tikə,
Doğrandım tikə-tikə.
Anan saçını yolur
Kəfənin tikə-tikə.*

Nümunə ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) İversiyadan istifadə edilmişdir.
B) Janrina görə ağıdır.
C) Dörtlük şəklindədir.
D) Məişət nəğməsidir.
E) aaba şəklində qafiyələnmişdir.

32. Eyler-Venn diaqramına görə uygunluğu müəyyən
edin.

1. Şifahi xalq ədəbiyyatının ən qədim janrı hesab
olunur.

2. Əkinçiliklə bağlı nəğmədir.

3. Qoyunçuluqla məşğul olan insanların
nəğmələridir.

4. Lirik növə aiddir.

5. Cütçü bu şeirlə öküzə müraciət edir.

6. Kəndli həyatında qoyunçuluğun əhəmiyyəti
göstərilir.

A) I – 3, 4; II – 5, 6; III – 1, 2

B) I – 2, 5; II – 4, 6; III – 1, 3

C) I – 1, 3; II – 4, 6; III – 2, 5

D) I – 2, 5; II – 1, 4; III – 3, 6

E) I – 4, 6; II – 1, 3; III – 2, 5

33. Nəğmələr haqqında *səhv* fikri müəyyən edin.

A) Mahnilardan özünəməxsus musiqi havası olması
ilə fərqlənir.

B) Xalqın məişəti ilə bağlı olan növləri də vardır.

C) Folklorun ən qədim janrıdır.

D) Lirik növün janrıdır.

E) Toy nəğmələri mərasim nəğmələrinə daxildir.

34. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarını nəzərə alaraq,
mənqiqi ardıcılılığı tamamlayın.

“Irəvanda xal qalmadı”, “Apardı sellər Saranı”, ...

A) “Qaragılıq”

B) “Qodu-qodu”

C) “Dava yorğan davasıdır”

D) “Abbas və Gülgəz”

E) “Səməndər quşu”

35. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növünü aiddir:

1. holavar 2. yanılmac 3. oxşama

4. məsəl 5. bayatı

A) 2, 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 1, 3, 5

D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 4

36. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növünü aiddir:

1. tapmaca 2. sayaçı sözü 3. layla

4. yanılmac 5. ağı

A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 2, 3, 4

D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 4

37. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

lirik növün geniş yayılmış janrıdır.

Bayatılar

1. dörtlük şeir şəklindədir.

2. rübai kimi qafiyələnir.

3. səkkiz hecalı da ola bilər.

4. cinas qafiyəli ola bilməz.

A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 2, 4

38. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

dörd misradan ibarət olan bitkin
şeir formasıdır.

1. tuyuq kimi qasıyələnir.
 2. ilk dəfə Sarı Aşıq tərəfindən yaradılıb.
 3. yarandığı dövrün dil-üslub elementlərini qoruyub saxlayır.
 4. yeddi hecəli bitkin şeir formasıdır.
- A) 2, 4 B)) 1, 4 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 1, 3

39. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növü ilə bağlı uyğunsuzluğunu müəyyən edin.

- A) İnsan ölümü, faciosi ilə bağlı söylənilir – ağilar
B) Qoyunçuluqla bağlı deyilir – sayaçı sözləri
C) Xalqın ığid oğullarını düşmənlə döyüşə səsləyir – mahnılar
D) Ananın körpəsinə məhəbbəti, övladının gələcəyi ilə bağlı ümidi və arzuları eksini tapır – laylalar
E) Müxtəlif fəsillərlə bağlı təsəvvürləri eks etdirir – mövsüm nəgmələri

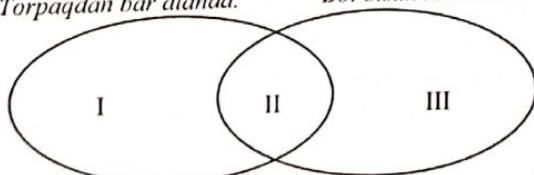
40. Verilmiş nümunələr içərisində holavara aid olanları müəyyən edin.

1. *Qaşqa kəlim aranda,
Tarlaya saldım yola...*
2. *Altı bulaq içərəm,
Üstü zəmi bicərəm...*
3. *Əbrəş sürüñün gözü,
Dolandı dağı, düzü.*
4. *Hola dedim, düşdü qaç,
Göydə oynadı qırmanc...*
5. *Xirda-xirda çəpişlər,
Otların başın dişlər...*

41. Eyler-Venn diaqramına əsasən verilən nümunələri müqayisə edin.

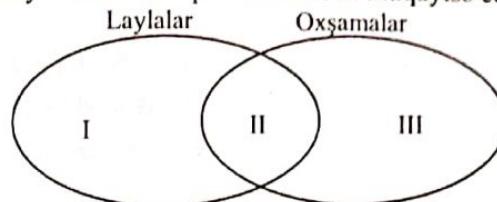
*Qara öküz aranda,
Çıxır gün qızaranda.
Hodaq murada çatar,
Torpaqdan bar alanda.*

*Dağları, dərələri
Daşları, bərələri.
Oturun, qoyun sağın,
Bol olsun kərələri.*

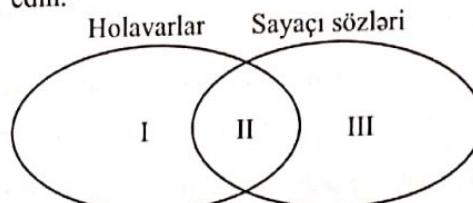
- a. Bütün misraları 3+4 bölgüsündədir.
- b. Çoban ailəsinin rifahını təmin edən varlığa müraciətlə oxunur.
- c. Əmək nəgməsidir.
- d. Əkinçiliklə bağlıdır.
- e. Heca vəznindədir.

42. Eyler-Venn diaqramına əsasən müqayisə edin.

- a. Folklorun epik növünə aid janrlardandır.
- b. Məişət nəgməsidir.
- c. İkililik və dördlüklə bağlıdır.
- d. Bəzən nazlama da adlanır.
- e. Körpə uşaqların yatırılması zamanı oxunur.

43. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

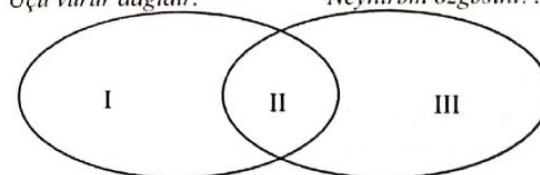

- a. Adətən, müraciət şəklində olur.
- b. Musiqinin müşayıti ilə söylənilir.
- c. Əkinçiliklə bağlıdır.
- d. Qoynuların xeyir, bərəkət gətirməsindən rəğbətlə söz açılır.
- e. Tərənnüm əsasında yaradılır.

44. Eyler-Venn diaqramına əsasən verilən nümunələri müqayisə edin.

*Üçü bizə yağdır,
Üçü cənnət bağdır.
Üçü yığır, gətirir,
Üçü vurur dağıdır.*

*Əzizim, sini-sini
Doldur, ver sini-sini.
Man sənə göz dikmişəm,
Neynirəm özgəsini?!*

- a. Heca vəznindədir.
- b. Əsas fikir 3 – 4-cü misralarda verilir.
- c. Təkririn anafora növündən istifadə edilib.
- d. Bayati şeir formasındadır.
- e. İl in müxtəlif fəsilləri ilə bağlıdır.

Epic növün janrları

1. Şifahi xalq ədəbiyyatının hansı növündə fikir daha yiğcam, mənalı və müdrik şəkildə ifadə olunur?
 - A) lətifələrdə
 - B) nağıllarda
 - C) tapmacalarda
 - D) atalar sözlərində
 - E) əfsanələrdə

2. Hansı məsəldir?
 - A) Tek əldən səs çıxmaz.
 - B) Söz dəyirmandakıdır.
 - C) İş insanların cövhəridir.
 - D) Tökülen dolmaz.
 - E) El gücü, sel gücü.

3. "Dava yorğan davasıdır" ifadəsi nə üçün atalar sözü yox, məsəl虽说?
 1. Yiğcamlığına görə
 2. Müstəqil şəkildə dolğun fikir ifadə etmədiyinə görə
 3. Nəşr şəklində olduğuna görə
 4. Şifahi xalq ədəbiyyatının epik janrlarından olduğuna görə
 5. Müəyyən əhvalatla bağlı olduğuna görə
 - A) 3, 5 B) 2, 5 C) 2, 4 D) 1, 4 E) 1, 2

4. Hansı xüsusiyyət atalar sözünə aid edilə bilər?
 - A) müdriklik
 - B) müəyyən əhvalat, rəvayətlə əlaqədar yaranması
 - C) həm nəşr, həm də nəzm şəklində olması
 - D) yiğcamlıq
 - E) xalq təcrübəsinin ümumiləşmiş ifadəsi olması

5. Aşağıdakılardan hansı məsəldir?
 - A) Aslanın erkəyi, dişisi olmaz.
 - B) Cücəni payızda sayarlar.
 - C) Əldən qalan əlli il qalar.
 - D) Dost yaman gündə tanınar.
 - E) Mıxi mismara döndərən var.

6. Hansı atalar sözünün mənasında məcazilik var?
 - A) Dəmiri isti-isti döyərlər.
 - B) Söyləyən olma, dinləyən ol.
 - C) Hər şeyin təzəsi, dostun köhnəsi.
 - D) Dost üzdən bəlli olar, düşmən gözdən.
 - E) Dost qədrini dost bilər.

7. Lətifə janrı haqqında doğru fikir hansıdır?
 - A) Bəzi məsəllər sonradan lətifələrə çevrilmişdir.
 - B) Lətifələrdə nəşr və nəzm hissələri vardır.
 - C) Lətifə lirik növə daxildir.
 - D) Lətifələrdə bədii gülüşün müxtəlis formalarından istifadə olunur.
 - E) Əsasən, heca vəznində olur.

8. Lətifə janrı haqqında *səhv* fikir hansıdır?
 - A) Lətifələrdə bədii gülüşün yalnız satira formasından istifadə olunur.
 - B) Lətifələr cəmiyyətdə, ailə və məişətdə, insan xarakter və əməllərində müşahidə olunan nöqsanları təqnid edən əsərlərdir.
 - C) Epik növün janrıdır.
 - D) Lətifələrdə sarkazmdan da istifadə oluna bilər.
 - E) Xalq arasında Molla Nəsrəddin, Bəhlul Danəndə ilə bağlı lətifələr geniş yayılıb.

9. Lətifə janrı haqqındaki fikirlərdən yalnız biri doğrudur:
 - A) Lətifələrə "müdrik sözlər" deyilməsi xalq örnəklərinə verilən yüksək qiymətlə bağlıdır.
 - B) Lətifələrdə humorla yanaşı, satira da mühüm yer tutur.
 - C) Xalq qəhrəmanları lətifələrdə aparıcı yer tutur.
 - D) Lətifələrin böyük bir qismi Cəlil Məmmədquluzadənin adı ilə bağlıdır.
 - E) Lətifələr kövrək, həzin duyğuları, insanın könlük dünyasını eks etdirir.

10. Nağıl və lətifə janrları ilə bağlı fikirlərdən biri yanlışdır:
 - A) Bədii gülüş hər iki janrı ayrılmaz xüsusiyyətidir.
 - B) Hər ikisi epik növə daxildir.
 - C) Nağıllardan fərqli olaraq, lətifələrdə sehri qüvvələr təsvir olunmur.
 - D) Şifahi xalq ədəbiyyatının geniş yayılmış janrlarındandır.
 - E) Təhkiyə aparıcıdır.

11. Nağıl və lətifə janrları ilə bağlı fikirlərdən biri doğrudur:
 - A) Epik növə daxildir.
 - B) Şifahi xalq ədəbiyyatının az yayılmış janrlarındandır.
 - C) Sehri qüvvələr iştirak edir.
 - D) Geniş süjet xəttinə malikdir.
 - E) Həm nəşr, həm də nəzm şəklində olur.

12. Sehri nağıllarla bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:
 - A) Div, ejdaha, cin və s. kimi sehri qüvvələr, əsasən, şər qüvvələr kimi təqdim olunur.
 - B) Nağıl qəhrəmanı sehri bir qüvvədən kömək alır.
 - C) Bu nağıllarda xeyri və şəri təmsil etməklə, heyvanlar iki qrupa bölünür.
 - D) Qəhrəman öz arzusuna çatmaq üçün qeyri-adi qüvvələrlə mübarizə aparmalı olur.
 - E) Simurq quşu, uçan xalça və s. nağıl qəhrəmanına kömək edən xeyrixah sehri qüvvələrdir.

13. Hansı xüsusiyyət nağıl janrına aid edilə bilər?
 - A) nəzmən nəşrin üzvi vəhdət təşkil etməsi
 - B) epik növə daxil olması
 - C) ən qədim janrlardan biri olması
 - D) sehri qüvvələrin iştirakı
 - E) real hadisələrin təsvirinə yer verilməsi

- 14.** Nağıllara aid edilmiş fikirlərdən biri *səhvdir*:
- Nağıllar mövzu, məzmun etibarilə, əsasən, üç növə bölünür.
 - Epik növün janridir.
 - Nağıllar mövzu və məzmununa görə *məhəbbət* və *qəhrəmanlıq* nağıllarına bölünür.
 - Nağılların özəl xüsusiyyətləri vardır.
 - Epik folklorun ən qədim janrlarından biridir.

- 15.** Məsəllər haqqında fikirlərdən hansı *səhvdir*?
- Müəyyən əhvalatla, hadisə ilə bağlı olur.
 - Yığcamlığı, müdrik məzmunu etibarilə atalar sözlərinə çox yaxındır.
 - Məsəl müəyyən əhvalatın, hadisənin nəticəsi, yekunu kimi meydana çıxır.
 - “Dava yorğan davasıdır” məsəli Molla Nəsrəddin lətifəsi ilə bağlıdır.
 - Məsəllərdə fikir ümumiləşmiş, bitkin şəkildə ifadə olunur.

- 16.** Atalar sözü və məsəllərlə bağlı fikirlərdən hansı *səhvdir*?
- Fikir tamamlanır, müəyyən əhvalatı danışib şorh verməyə ehtiyac qalmır.
 - Xalqın zəngin həyat təcrübəsinin məhsuludur.
 - Müdrik məzmun ifadə olunur.
 - Epik növün janridir.
 - Yığcamdır.

- 17.** Şifahi xalq ədəbiyyatının epik növünə aid olan janrları müəyyən edin.
- əfsanələr, rəvayətlər, tapmacalar
 - rəvayətlər, nağıllar, tamaşalar
 - şəbihlər, əfsanələr, lətifələr
 - məsəllər, dastanlar, xalq oyunları
 - atalar sözləri, oxşamalar, nağıllar

- 18.** Şifahi xalq ədəbiyyatı nümunəsinin növünü və üslubi cəhətdən nöqtələrin yerinə uyğun gələn fikri müəyyən edin.

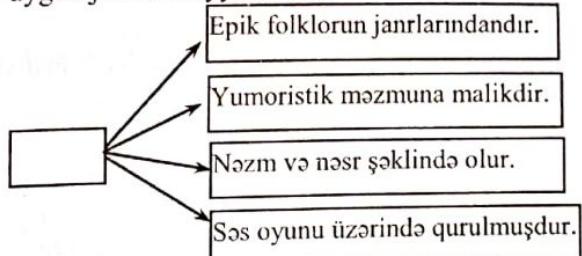
Epik folklorun ən qədim janrlarındandır. Həyatda verən real hadisələr təsvir olunur, qəhrəmanları çox vaxt sadə, təvazökar, xeyrəxah və fərasatlı olurlar. Onlar hayatı çətinliklərlə qarşılaşır, yoxsulluq içində yaşayırlar. Öz arzularına çatmaq üçün mübarizə aparır, dara düşən insanların köməyinə yetir, çətin sınaqlardan keçirlər.

- əfsanələr
- sehrli nağıllar
- dastanlar
- rəvayətlər
- məişət nağılları

- 19.** Hansı fikir şifahi xalq ədəbiyyatının epik növünə aid olan janrlardan heç birinə aid edilə *bilməz*?
- Fikir ümumiləşmiş, bitkin şəkildə ifadə olunur.
 - Yumoristik məzmunu malik olub, uşaqların nitqinin, tələffüzünün inkişafına xidmət edir.
 - Təqlidlə yanaşı uşaqlarda düzüb-qoşmaq, yaratmaq bacarığını da üzə çıxarır.

- Əşyanın məcazi təsviri, onun səciyyəvi əlamətlərinin təqdimi əsas yer tutur.
- Sehrli qüvvələr də iştirak edə bilir.

- 20.** Verilən fikirlərə əsasən klasterin boş xanasına uyğun janrı müəyyən edin.

- atalar sözləri
- əfsanə
- dastan
- yanıltmac
- nağıll

- 21.** “Xan sarayı” əfsanəsi ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.

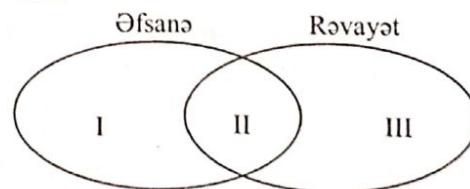
- Ustanın etirazı zalim şah tərəfindən əllərinin kəsdirilməsinə səbəb olur.
- Usta əməyinin qiymətləndirilməyinə inandığı üçün sarayı tikir.
- Usta xanın və etdiyi qızılları vermədiyi üçün narazı qalır.
- Xan sarayı görəndə ustanın, doğrudan da, möcüzə yaratdığını düşünür.
- Qoca usta şəyirdlərinin onun peşəsini layiqincə davam etdirəcəklərinə inanırı.

- 22.** “Çahargah əfsanəsi”nin əfsanə olduğunu əsərdən verilən hansı fikir təsdiqləyər?

- Dəvələrin yeri ilə zinqirovlardan çıxan musiqi sədaları alımı aparmağa gələn atları karvana yaxınlaşmağa qoymur, əsir aparmağa gələnlərin özləri alimin yaratdığına əsir düşürlər.
- Zinqirovlardan yaranan musiqi dalğa-dalğa ətrafa yayılır. Hami alimin bu məharətinə heyran qalır.
- Böyük hökmədar, sizin sarayınız üçün dərin, dərrakəli alım lazımdır.
- Mən sualın cavabını verməyə hazırlam. Siz isə Ulu dağdan Zümzümə bulağına qədər olan yolun nə qədər olduğunu, dağın nə qədər maili olmasını, bir də qozun həcməni deyin.
- Sizə kimdən xəbər verim, hökmədar. Saraya çatan kimi alimin onun həzuruna gətirilməsini tələb edir. Alimi nə qədər axtarırlarsa da, tapa bilmirlər.

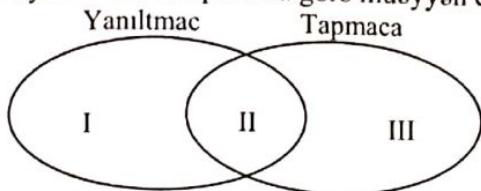
- 23.** Əfsanələrlə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Epik növün janrlarından biridir.
 - Rəvayətlərdən fərqli olaraq, əfsanələr real həyat hadisələri zəminində yaranır.
 - Toponimik əfsanələr tayfa, nəsil və xalq adları ilə bağlıdır.
 - Əfsanələrin bir qismi səma cisimləri haqqındadır.
 - “Nuh peyğəmbər” toponimik əfsanədir.
- 1, 5
 - 2, 3, 5
 - 3, 4
 - 1, 4
 - 1, 2, 5

1. Ağlaşımaz, qeyri-adi hadisələrdən danışılır.
 2. Epik folklor nümunəsidir.
 3. Dildən dilə keçərək yayılmışdır.
 4. "Astiaq", "Tomris" kimi nümunələri var.
 5. Real həyat hadisələri zəminində yaranır.
 6. Mövzu, məzmun baxımından 4 növü var.
A) I - 4, 6; II - 3, 5; III - 1, 2
B) I - 1, 3; II - 4, 6; III - 2, 5
C) I - 2, 5; II - 1, 6; III - 3, 4
D) I - 1, 6; II - 3, 5; III - 2, 4
E) I - 1, 6; II - 2, 3; III - 4, 5

34. Eyler-Venn diaqramına görə müəyyən edin.

1. Epik növün janrıdır.
 2. Müəyyən əşya, hadisə haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verilir.
 3. Onu hərfi mənada anlamaq, dərk etmək mümkün deyil.
 4. Səs oyunu üzərində qurulur.
 5. Yumoristik məzmuna malik olur.
 6. Folklor nümunəsidir.
- A) I – 1, 5; II – 4, 6; III – 2, 3
 B) I – 4, 6; II – 1, 3; III – 2, 5
 C) I – 2, 3; II – 1, 5; III – 4, 6
 D) I – 2, 4; II – 1, 6; III – 3, 5
 E) I – 4, 5; II – 1, 6; III – 2, 3

35. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarını nəzərə alaraq, məntiqi ardıcılılığı tamamlayın.

“İş insanın cövhəridir”, “Bu günün işini sabaha qoyma”, ...
 A) “Yüz ölç, bir biç”
 B) “Dava yorğan davasıdır”
 C) “Xan oyunu”
 D) “Əl üstə kimin əli”
 E) “Əkəndə yox, biçəndə yox, yeyəndə ortaq qardaş”

36. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarını nəzərə alaraq, məntiqi ardıcılığı tamamlayın.

“Nuh peygəmbər”, “Astiaq”, ...
 A) “Çahargah əfsanəsi”
 B) “Səməndər quşu”
 C) “Xan sarayı”
 D) “Basatın Təpəgözü öldürüdüyü boy”
 E) “Tomris”

37. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarını nəzərə alaraq, məntiqi ardıcılığı tamamlayın.

“Şah İslmayıl”, “Aşıq Qərib”, ...
 A) “Şir və Tulkü”
 B) “Vərqa və Gülsə”
 C) “Dəyirman”
 D) “Qodu-qodu”
 E) “Abbas və Gülgəz”

38. Şifahi xalq ədəbiyyatı ilə bağlı məntiqi ardıcılığı tamamlayın.

Zoonimik, toponimik,
 A) sehri
 B) etnonimik
 C) məişət
 D) qəhrəmanlıq
 E) məhəbbət

39. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.
 yiğcam, bitkin ifadələrdir.

Atalar sözləri

1. hadisənin nəticəsi, yekunu kimi ortaya çıxır.
 2. xalqın əsrlər boyu qazandığı həyat təcrübəsinin ümmüniləşmiş ifadəsidir.
 3. folklorun lirik növünə aiddir.
 4. “qanadlı sözlər” kimi yüksək qiymətləndirilir.
- A) 1, 4 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4

40. Yanıltmaclarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Səs oyunu üzərində qurulur.
 2. Satirik və yumoristik məzmuna malik olur.
 3. Həm nəzm, həm də nəşr şəklindədir.
 4. Folklorun epik növünə aiddir.
 5. Bölgüsü qoşma ilə ceynidir.
- A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 1, 4, 5
 D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 3

41. Şifahi xalq ədəbiyyatının epik növü ilə bağlı uyğunsuzluğu müəyyən edin.

1. Yumorla yanaşı, satira da mühüm yer tutur – lətifələr
2. Müxtəlif planetlər, heyvan və quşlar insana xas olan əlamətlərə malik olur – rəvayətlər
3. Həm nəzm, həm də nəşr şəklində olan bitkin ifadələrdir – atalar sözləri
4. Müəyyən əşya, hadisə haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verilir – tapmacalar
5. Bütün hadisələr əsas qəhrəmanla bağlı olur – nağıllar

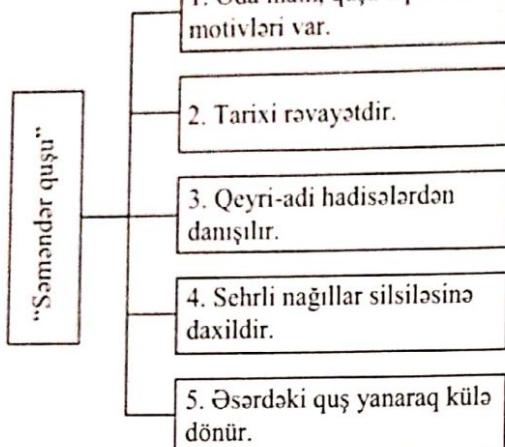
42. Hansı bənddə şifahi xalq ədəbiyyatının epik növünə aid janrlar verilmişdir?

- A) məsəllər, holavarlar, nağıllar
 B) rəvayətlər, nağıllar, tamaşalar
 C) şəbihlər, əfsanələr, lətifələr
 D) əfsanələr, rəvayətlər, tapmacalar
 E) atalar sözləri, oxşamalar, xalq oyunları

43. Verilmiş nümunələrin ortaqlığı xüsusiyyətlərini qeyd edin.

- I – Bu günün işini sabaha qoyma.
- II – Dava yorğan davasıdır.
1. Lirik növün müasir janrıdır.
2. Xalqın əsrlər boyu qazandığı həyat təcrübəsinin ümmüniləşmiş ifadəsidir.
3. Epik növün müəllifli nümunəsidir.
4. Müdrik ifadələrdir.
5. Molla Nəsrəddin lətifələrindən çıxan nəticə kimi də səslənə bilər.
6. Yumorla yanaşı, sarkazm da mühüm yer tutur.

44. Düzgün cavabları müəyyən edin.

45. Yanıltmaclarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Həm nəzm, həm nəsrələ olur.
2. Müəyyən əşya haqqında üstüörtülü məlumat verilir.
3. Satirik gülüş aparıcıdır.
4. Yumoristik məzmunu malikdir.
5. Səs oyunu üzərində qurulur.

46. Nağıllarla bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Nağıllarda xeyri və şəri təmsil etməklə heyvanlar iki qrupa bölünür.
2. Nağıllarda real hadisələrə yer verilmir.
3. Məzmununa görə üç növə bölünür.
4. Folklorda toponimik nağıllar da əsas yer tutur.
5. Sehrli nağıllarda qəhrəman öz arzusuna çatmaq üçün sehrli qüvvələrlə mübarizə aparır.

47. Rəvayətlərlə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Şifahi xalq ədəbiyatında etnonimik rəvayətlər də mühüm yer tutur.
2. Tarixən baş vermiş real həyat hadisələri zəminində yaranır.
3. Fantastik səciyyəli qeyri-adi hadisələrdən söz açılır.
4. Tarixi və əfsanəvi şəxsiyyətlərin fəaliyyəti ilə bağlı hadisələr eks olunur.
5. "Astiaq" rəvayətlərə daxildir.

48. Lətifələrlə bağlı yanlış fikirləri müəyyən edin.

1. Epik növün geniş yayılmış janrlarından biridir.
2. Satirik gülüşə yer verilmir.
3. Süjet xəttinə rast gəlinmir.
4. Sonunda atalar sözlərindən istifadə olunur.
5. Bəhlul Danəndənin adı ilə bağlı ədəbi nümunələr vardır.

49. "Çahargah əfsanəsi" əsərindəki hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. Alim zinqirov səslərindən ecazkar musiqi yaradır.
2. Alim hökmdarın sarayında qalmaqdan imtina edir.
3. Hökmdar alimin bir qərara gəlməsi üçün ona üç gün möhlət verir.
4. Hökmdar və vəzir alimi xalqın gözündən salmaq istəyirlər.

50. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. dastan
- a. "Astiaq"
2. rəvayət
- b. "Səməndər quşu"
3. əfsanə
- c. "Şah İsmayıł"
- d. "Aşıq Qərib"
- e. "Nuh peyğəmbər"

51. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. nağıl
2. rəvayət
3. atalar sözləri
- a. Yumorla yanaşı, satira, sarkazm da mühüm yer tutur.
- b. Bu nümunələr xalqın əsrlər boyu qazandığı həyat təcrübəsinin ümumiləşmiş ifadəsidir. Onlara "qanadlı sözlər" də deyirlər.
- c. Səs oyunu üzərində qurulur.
- d. Tarixən baş vermiş, bu və ya digər şəxsiyyətlərlə bağlı real həyat hadisələri zəminində baş verir.
- e. "Biri var idi, biri yox idi, keçmiş zamanlarda bir xan var idi..." qəlibləşmiş ifadələrlə başlayır.

52. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. atalar sözləri
2. yanıltmac
3. lətifə
- a. Yumorla yanaşı, satira, sarkazm da mühüm yer tutur.
- b. Bu nümunələr xalqın əsrlər boyu qazandığı həyat təcrübəsinin ümumiləşmiş ifadəsidir. Onlara "qanadlı sözlər" də deyirlər.
- c. Bir dərədə iki kar, kor, kürkü yırtıq kirpi var.
- d. Tarixən baş vermiş, bu və ya digər şəxsiyyətlərlə bağlı real həyat hadisələri zəminində baş verir.
- e. Biri var idi, biri yox idi, keçmiş zamanlarda bir xan var idi.

53. "Çahargah əfsanəsi" əsərindəki hadisələrin ardıcılığına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

Alim qərara gəlmək üçün hökmdardan möhlət istəyir.

I

Vəzir alım üçün suallar hazırlayır.

II

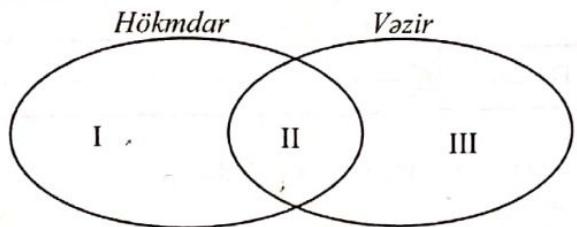
Alim başqa ölkəyə gedən karvana qoşulur.

- a. Alimin cavabı, dikkətli hökmdarı hirsətdir.
- b. Camaat alimin cavabını alqışlayır.
- c. Alim zinqirovlarının səsindən ecazkar musiqi yaradır.
- d. Hökmdar alımə sarayda qalmağı təklif edir.
- e. Hökmdar alimin arxasında bir böyük atı yollayır.

54. "Çahargah əfsanəsi" əsərindəki Alim obrazına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

I – Əməli	a. Cəsarətlidir.
II – Xarakteri	b. Hökmdarın sualları onu qəzəbləndirir.
	c. Xeyirxahdır.
	d. Ecazkar musiqi yaradır.
	e. Hökmdardan çəkinir.

55. Eyler-Venn diaqramına əsasən "Çahargah əfsanəsi"ndəki surətlərlə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

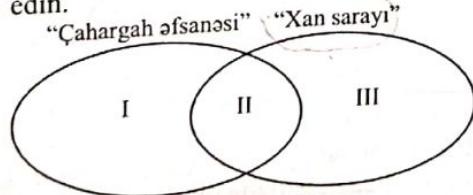

- a. Alimlə bacarmayacaqlarını görüb məyus olur.
- b. Çətin suallar hazırlayaraq alimi çıxılmaz vəziyyətə salıb xalqın gözündə kiçitmək istəyir.
- c. Alimin firavan saray həyatını qiymətləndirməməsini nankorluq hesab edir.
- d. Alimi yalançı alimlikdə, xalqı aldatmaqdə günahlandırır.
- e. Alime özünün də cavabını bilmədiyi sual ünvanlayır.

56. "Çahargah əfsanəsi" əsərindəki Alim obrazına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

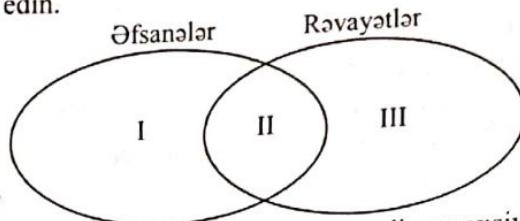
I – Əməli	a. Təmkinlidir.
II – Xarakteri	b. Hökmdarın sarayında yaşamaqdan imtina edir.
	c. Xeyirxah işləri ilə xalqa kömək edir.
	d. Alimliyini sübut edə bilmədiyi üçün ölkədən gedir.
	e. Cürətlidir.

57. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Həcmə yığcamdır.
- b. Sənətə qiymət verməyən hökmdar obrazı yaradılmışdır.
- c. Əfsanə janrındadır.
- d. Ağıl və bacarığı ilə şah və vəzirə qalib gəlir.
- e. Hökmdara qarşı qoyulan obraz ağlı və bacarığı ilə ölümündə xilas olur.

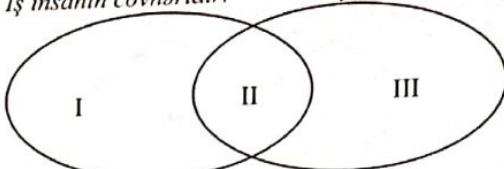
58. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Tarixdə baş vermiş, bu və ya digər şəxsiyyətlərlə bağlı real həyat hadisələri zəminində yaranır.
- b. Epik növdədir.
- c. Bəzi nümunələrində tarixi şəxsiyyətlərin hayatı ilə bağlı hadisələr əks olunur.
- d. Yalnız nəşr şəklində olur.
- e. Fantastik səciyyəli qeyri-adi hadisələrdən söz açılır.

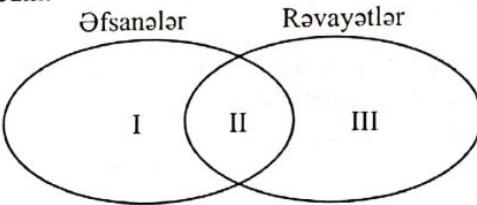
59. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

İş insanın cövhəridir. Dava yorğan davasıdır.

- a. Epik növdədir.
- b. Fikrin anlaşılması üçün əlavə izaha ehtiyac yoxdur.
- c. Müəyyən hadisənin yekunu kimi ortaya çıxır.
- d. Hadisə haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verilir.
- e. Müəyyən bir əhvalatla bağlı yaranmışdır.

60. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

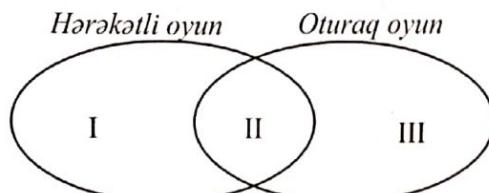
- a. Qeyri-adi hadisələrdən söz açılır.
- b. Epik növün janrıdır.
- c. Müxtəlif planetlər, heyvanlar, əşyalar insana xas olan əlamətlərə malik olur.
- d. Lirik şeir janrları olan qoşma və gəraylı istifadə edilir.
- e. Real həyat hadisələri zəminində yaranır.

Dramatik növün janrları

- 1.** Hansı xüsusiyyətlərinə görə “*Tənbəl qardaş*” dramatik növün janrı hesab edilir?
1. Təhkiyə əsasında formalaşdırılmışdır.
 2. Əsasında əyani göstərmə olduğuna görə.
 3. Tərənnüm əsasında formalaşdırılmışdır.
 4. İştirakçılar tərəfindən göstərildiyinə görə.
- A) 2, 3 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 2 E) 1, 4

- 2.** Hansı xüsusiyyətlərinə görə “*Tomris*” dramatik növün janrı hesab *edilmir*?
1. Təhkiyə əsasında formalaşdırılmışdır.
 2. Əsasında əyani göstərmə dayandırılmışdır.
 3. Tərənnüm əsasında formalaşdırılmışdır.
 4. İştirakçılar tərəfindən göstərildiyinə görə.
- A) 2, 3 B) 1, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1, 3

- 3.** Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

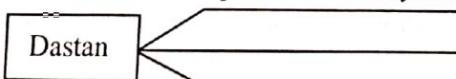
1. Kollektiv şəkildə həyata keçirilir.
 2. Mütəhərrik oyunlar da adlanır.
 3. “Lal-dinməz”, “Əl üstə kimin əli” kimi oyunlar var.
 4. Əşyalardan istifadə olunur.
 5. Dramatik növün janridir.
- A) I – 2, 4; II – 5; III – 1, 3
 B) I – 1, 4; II – 2, 5; III – 3
 C) I – 3, 5; II – 1, 2; III – 4
 D) I – 2, 4; II – 1, 5; III – 3
 E) I – 1, 5; II – 3, 4; III – 2

- 4.** Şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarını nəzərə alaraq, məntiqi ardıcılılığı tamamlayın.

“Lal-dinməz”, “Əl üstə kimin əli”, ...

A) “Dəyirman”	B) “Uçdu, uçdu”
C) “Xəndəyədüşmə”	D) “Dəsmalı ver”
E) “Xan oyunu”	

- 5.** Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin. epik-lirik əsər sayılır.

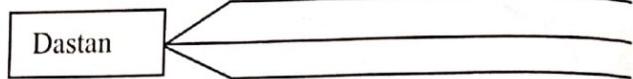
1. epik növün ən qədim janridir.
 2. aşıqlar tərəfindən söylənilir.
 3. məsnəvi şəklində də ola bilər.
 4. iki yerə ayrıılır: məhəbbət və qəhrəmanlıq
- A) 2, 4 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4

- 6.** Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin. iki yerə ayrıılır.

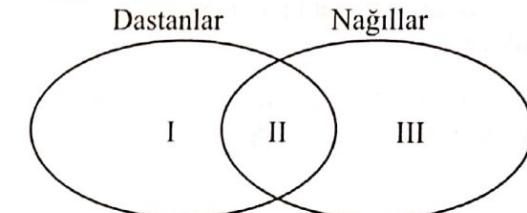
1. dramatik növün janrlarından biridir.
 2. təhkiyə əsasında qurulur.
 3. uşaqlarda düzüb-qoşmaq, yaratmaq bacarığını üzə çıxarır.
 4. monoloji nitq formasında olur.
- A) 3, 4 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 2, 4 E) 1, 3

- 7.** Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin. həm nəşr, həm də nəzm hissələrindən ibarətdir.

1. ozan-aşiq sənətinin möhsuludur.
2. məsnəvi şəklində də olur.
3. epik-lirik əsər olduğu üçün təhkiyə və tərənnüm qovuşuq şəkildə verilir.
4. bəziləri ustادnamə ilə başlayır, duvaqqapma ilə bitir.
5. poema da adlandırılır.

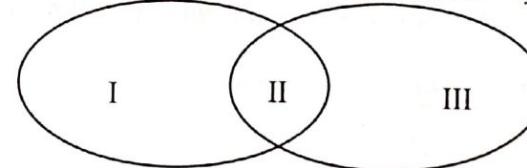
- 8.** Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Epik təhkiyə ilə lirik təqdimat vəhdətdə olur.
- b. Satirik məzmunlu malik olur.
- c. Yalnız nəşrlə olur.
- d. Təhkiyə aparıcıdır.
- e. Nəzm hissələrinin şeir vahidi bənddir.

- 9.** Eyler-Venn diaqramına əsasən müqayisə edin.

“Lal-dinməz” oyunu “Dəsmalı ver” oyunu

- a. Dramatik növün janridir.
- b. Uşaq oturaq oyunudur.
- c. Oyun zamanı əşyadan istifadə olunur.
- d. Kollektiv şəkildə həyata keçirilir.
- e. Həm nəzm, həm də nəşr şəklində olur və səs oyunu üzərində qurulur.

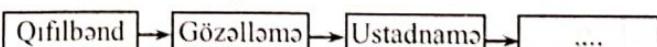
Aşıq yaradıcılığı. Aşıq Ələsgər

- Şifahi xalq ədəbiyyatının hansı janrında həm nəzm, həm də nəşr hissəsi olur?
 - A) bayati
 - B) nağıl
 - C) lətifə
 - D) əfsanə
 - E) dastan
- Aşıq Ələsgərin "Görmədim" qoşması nəyə həsr edilmişdir?
 - A) sınıf ədalətsizliyin təqiqidinə
 - B) gözəllərin tərifinə
 - C) təbiət gözəlliklərinin təsvirinə
 - D) məhəbbətin tərənnümünə
 - E) içtimai və əxlaqi eyiblərin təqiqidinə
- Xəstə Qasım qalib naçar,
Bu sırrı bəs kimlər açar?
Gələn qonar, qonan köçər,
Hey salarsan talan dünya.*
Bənd haqqında aşağıda söylənmiş fikirlərin hansı doğrudur?
 - A) Bayatıdır.
 - B) Gəraylıdan sonuncu bənddir.
 - C) Rübaidir.
 - D) Qoşmadan sonuncu bənddir.
 - E) Gəraylinin ilk bəndidir.
- Aşıq yaradıcılığını şifahi xalq ədəbiyyatındaki digər nümunələrdən fərqləndirən əsas xüsusiyyət:
 - A) heca vəznində olması
 - B) obrazlı təfəkkürün məhsulu olması
 - C) müəllifinin məlum olması
 - D) şifahi yolla yaranması, yayılması və inkişaf etməsi
 - E) həm lirik, həm də epik növdə janrlarının olması
- Aşıq yaradıcılığını şifahi xalq ədəbiyyatındaki digər nümunələrdən fərqləndirən xüsusiyyət:
 - A) şifahi surətdə yaranması, yayılması və inkişaf etməsi
 - B) şeirlərin heca vəznində olması
 - C) nəşrlə nəzmin vəhdətdə olduğu nümunələrin olması
 - D) obrazlı təfəkkürün məhsulu olması
 - E) söz sənəti olması
- Dastanlara aid edilmiş xüsusiyyətlərdən biri *səhvdir*:
 - A) Vətənin müdafiəsi, azadlıq, ədalətsizliyə qarşı mübarizə geniş əks olunmuş dastanlar qəhrəmanlıq dastanları adlanır.
 - B) Dastan epik-lirik əsər sayılır.
 - C) Dastanlar nəzm və nəşr hissədən ibarət olur.
 - D) Bütün məhəbbət dastanları nikbin sonluqla bitir.
 - E) Məhəbbət dastanları, əsasən, *ustadnamə* ilə başlayıb *duvaqqapma* ilə bitir.
- Məhəbbət dastanlarına aid edilmiş fikirlərdən hansı *səhvdir*?
 - A) Adətən, *ustadnamələrlə* başlayır.
 - B) Bütün məhəbbət dastanlarında bir-birini sevən gənclərin dözümlər, sədaqət, ağıl və s. sayəsində qovuşmasından bəhs olunur.

- Bəzi məhəbbət dastanları faciə ilə bitir.
- Faciə ilə bitən məhəbbət dastanlarında duvaqqapma olmur.
- "Şah İsmayıll" dastanı da məhəbbət dastanlarımızdan biridir.
- Məhəbbət dastanlarına aid edilmiş fikirlərdən hansı doğrudur?
 - A) Məhəbbət dastanları lirik əsər sayılır.
 - B) Bütün məhəbbət dastanlarında bir-birini sevən gənclərin dözümlər, sədaqət, ağıl və s. sayəsində qovuşmasından bəhs olunur.
 - C) Faciə ilə bitən məhəbbət dastanlarında duvaqqapma olmur.
 - D) Dara düşən qəhrəmana xeyrxah sehri qüvvələr kömək edir.
 - E) Epik növün ən qədim janrlarından biridir.
- Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 - A) Abbas Tufarqanlı, Aşıq Şəmşir yaradıcı aşıqlardır.
 - B) Aşıq yaradıcılığının məhsulu olan "Abbas və Gülgəz" dastanı qəhrəmanlıq dastanıdır.
 - C) Bu sənətlə məşğıl olanlara keçmişdə *dədə*, *ozan* və *varsaq* deyilmişdir.
 - D) İfaçı aşıqlar aşiq sənətinin yaşamاسına, yayılmasına əhəmiyyətli xidmət göstərmişlər.
 - E) Qoşma, gəraylı, bayati aşıqların ən çox müraciət etdikləri janrlardandır.

- Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 - A) Aşıq dastandakı əhvalatı nağıl edərkən saz havasının müşayiəti ilə qəhrəmanın hiss və həyəcanlarını əks etdirən şeirlər də söyləyir.
 - B) Aşıqlar qədim dövrlərdə *dədə*, *ozan* və *varsaq* adlandırılırlırdı.
 - C) Dastanları yalnız yaradıcı aşıqlar söyləyirlər.
 - D) İfaçı aşıqlar yaradıcı aşıqların yaratdığılarını yaşadır və yayırlar.
 - E) Dirili Qurboni, Aşıq Abbas, Xəstə Qasım; Aşıq Ələsgər yaradıcı aşıqlardır.
- Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 - A) Şeir qoşan, dastan yaradan aşıqlar yaradıcı aşıqlardır.
 - B) Bütün məhəbbət dastanları duvaqqapma ilə bitir.
 - C) Qoşmada bəndlərin sayının tək olması onun mühüm əlamətlərindəndir.
 - D) Məhəbbət dastanları *ustadnamə* ilə başlayır.
 - E) Gəraylının qafiyə quruluşu eynilə qoşmada olduğu kimidir.

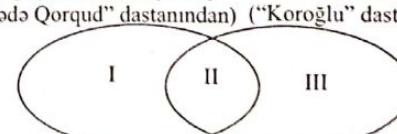
- Məntiqi ardıcılılığı davam etdirin.

- A) Vücudnamə
- B) Təcnis
- C) Ayaqlı təcnis
- D) Cığalı təcnis
- E) Gəraylı

- 13.** "Kitabi-Dədə Qorqud" və "Koroğlu" dastanları üçün ortaq xüsusiyyət sayıla bilər:
1. Eyni tarixi dövrdə və şəraitdə yaranmaları
 2. Hər ikisində ayrı-ayrı qəhrəmanlarla bağlı müxtəlif əhvalatların toplanması
 3. Həm Dədə Qorqud, həm də Koroğlunun qəhrəman və aşiq funksiyalarını özündə birləşdirməsi
 4. Eyni janrlarda şeirlərin verilməsi
 5. Eyni ideya və mənəviyyatın eks olunması
 6. Hər ikisinin şifahi xalq ədəbiyyatı nümunəsi olması
- A) 1, 2, 3 B) 2, 5, 6 C) 2, 4, 5
D) 1, 4, 6 E) 3, 5, 6
- 14.** "Kitabi-Dədə Qorqud" və "Koroğlu" dastanları üçün ortaq *olmayan* xüsusiyyətlər sayıla bilər:
1. Eyni dövrlə bağlı hadisələrin eks olunması
 2. Hər ikisində ancaq eyni qəhrəmanla bağlı müxtəlif əhvalatların toplanması
 3. Hər ikisinin şifahi xalq ədəbiyyatı nümunəsi olması
 4. Eyni ideya və mənəviyyatın eks olunması
 5. Hər ikisində ayrı-ayrı qəhrəmanlarla bağlı müxtəlif əhvalatların toplanması
 6. Hər iki dastanda şeirlərin eyni janrda olması
- A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 4, 6
D) 1, 2, 6 E) 2, 5, 6
- 15.** Aşıq Ələsgərin "Dağlar" rədifi qoşmaları üçün ortaq cəhəti müəyyən edin.
- A) XX əsrin əvvəllerində bədnam qonşular – ermənilərin aşığıн yaşıdğı mahaldə törətdiyi qırqın təsvir olunur.
B) Nikbin əhvali-ruhiyyə hakimdir.
C) Nisgil, təssüf və qubar əhvali-ruhiyyəsi vardır.
D) Hər iki şeirdə dağlara müraciət edilir.
E) Şeir vahidi müxtəlifdir.
- 16.** Hər hansı bir məhəbbət dastanının duvaqqapma ilə bitməsinin səbəbi:
- A) Əxlaqi-tərbiyəvi fikirlərin verilməsi
B) Məhəbbətə qəhrəmanlığın vəhdətdə verilməsi
C) Sonunun bir-birini sevən gənclərin qovuşması ilə bitməsi
D) Süjet xəttinin bitkin olmaması
E) Epik-lirik növdə olması
- 17.** Klasteri tamamlayan fikri müəyyən edin.
-
- Aşıq yaradıcılığının məhsuludur.
Nəşrlə nəzm, epik təhkiyə ilə lirik təqdimat vəhdətdə olur.
?
- A)** İnsan xarakteri və əməllərindəki nöqsanları töngid edir.
B) Müxtəlif planetlər, əşyalar insana xas əlamətlərə malik olur.
C) Bütün məhəbbət dastanları nikbin sonluqla bitir.
D) Mövzu, məzmun baxımından 2 yero bölünür.
E) Məhəbbət dastanları ustadnamə ilə bitir.
- 18.** Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Müəllifli ədəbiyyat nümunəsidir.
2. Epik növbə yer verilmir.
3. Məhəbbət dastanları ustadnamə ilə başlayır.
4. Bəzi məhəbbət dastanlarında duvaqqapma olmur.
5. Aşıq Əmrəh yaradıcı aşqdır.
- A) 1, 3, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 4 E) 1, 2, 5
- 19.** Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı *yanlış* fikirləri müəyyən edin.
1. Epik-lirik növdə olan janrı da vardır.
2. Nağıllar da aşıqlar tərəfindən söylənilir.
3. Aşıq Hüseyn Cavan ifaçı aşıqlardan biridir.
4. Təcnis janrı Aşıq Ələsgərin adı ilə bağlıdır.
5. Qoşmalarda sonuncu bənd möhürbənd adlanır.
- A) 2, 3, 4 B) 1, 3, 4 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 5 E) 1, 3, 5
- 20.** Aşıq Ələsgərin hər iki "Dağlar" şeiri üçün ortaq xüsusiyyət hesab edilə bilər:
- A) Nikbin ovqatın güclü olması
B) Dağların mələl görkəm almasının təsviri
C) Kəpəz, Murov kimi dağların adının çəkləməsi
D) Şeirdə şəxsi kədərin hakim olması
E) Təbiət motivlərinin olması
- 21.** Nümunə ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
*Həni mən gördiyüm qurğu-büsətlər?
Dərdməndlər görsə, tez bağrı çatlar;
Mələşmir sürüülər, kişi-nəmir atlar,
Niya pərişəndi halların, dağlar??*
- A) Bədii ifadə vasitələrindən istifadə olunub.
B) Müəllifi Aşıq Ələsgərdir.
C) Dərin kədər duyulur.
D) Lirik növbə aiddir.
E) Qoşmanın ilk bəndidir.
- 22.** Nümunə ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
*Bu dünyani mən təcrübə eylədim,
Namərd körpü salsa, onda ad olmaz.
Bir mərd ilə ağı yesən, şirindi,
Yüz namərdlə şəkər yesən, dad olmaz.*
(Aşıq Ələsgər)
- A) Bədii təzaddan istifadə edilib.
B) Xalq müdrikliyini, sənətkarın böyük həyat təcrübəsini eks etdirir.
C) Ustadnamədir.
D) Əxlaqi-tərbiyəvi mövzudadır.
E) Qoşmanın orta bəndidir.

- 23.** Aşıq Ələsgərin hər iki “Dağlar” şeirləri ilə bağlı ortaq fikri müəyyən edin.
 A) Güllü-çiçəkli, saf havalı dağlar tərənnüm edilir.
 B) Bir neçə dağın adı çəkilir.
 C) Vətən idealı şeirin əsasında dayanır.
 D) Dağların dörd fəsildə təsviri verilmişdir.
 E) Aşıq özünü məzəmmət edir.
- 24.** Aşıq Ələsgərin “Dağlar” (“Bir ay yarım..”) şeirində aşiq....
 Nöqtələrin yerinə uyğun gələn fikri müəyyən edin.
 A) bulaq başındakı gözəllərdən ilhamlanır.
 B) elsiz yaşıdagı üçün özünü məzəmmət edir.
 C) güllü-çiçəkli, saf havalı dağlarda ellərin qurduğu toy-bayramdan zövq alır.
 D) bahar fəslində dağların aldığı gözəllikləri vəsf edir.
 E) hər bənddə nikbinliyi qoruyub saxlamağı bacarıır.
- 25.** Hansılar uyğunluğu pozur?

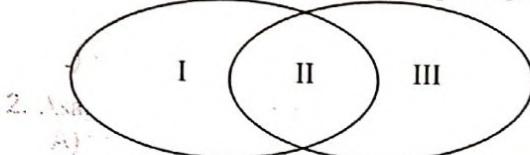
- 26.** Düzgün olanları müəyyən edin.
- 27.** “Kitabi-Dədə Qorqud” ilə “Koroğlu” eposu arasında ortaq **olmayan** cəhətləri müəyyən edin.
 1. Nəşr və nəzm kəskin şəkildə fərqlənir.
 2. Qəhrəmanlıq və vətənpərvərlik tərənnüm olunur.
 3. Şifahi şəkildə gölib çatmışdır.
 4. Məhəbbət motivinə də yer verilmişdir.
 5. Nəzm hissəsi qoşma və gərayılılardan ibarətdir.
- 28.** Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
 1. Digər folklor nümunələrindən fərqli olaraq müəllifi bəlliidir.
 2. XVIII əsrə meydana gəlmışdır.
 3. Ən çox müraciət olunan janrlar qoşma, gəraylı, bayatıdır.
 4. Rəvayətlər aşıq yaradıcılığının möhsulu sayılır.
- 29.** Aşıq Ələsgərin “Dağlar” (“Bir ay yarım...”) şeiri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.
 1. Qoşma janrındadır.
 2. Nikbin ovqat güclüdür.
 3. Bahar fəslində dağların aldığı füsunkar mənzərə yüksək bədiiliklə, təsirli dillə əks etdirilib.
 4. Lirik qəhrəman əsərin sonuna qədər dərin kədər içindədir.
- 30.** Klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.
 “Dağlar” (Bir ay yarım ...)
1. Aşıq dağlarla insanı vəhdətdə tərənnüm edir.
 2. Şeirdə nikbin ovqat güclüdür.
 3. Dağların mələl görkəm alması aşığın diqqətindən yayınır.
 4. Çəşmə başında gözəllərin yiğnağı sənətkarın ilhamını coşdurur.
 5. Bahar fəslində dağların aldığı mənzərə bədiiliklə əks olunur.
- 31.** Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.
 Şeirdə sözələr lirik qəhrəmanın ovqatına uyğun seçilmişdir.
 “Dağlar” (Bir ay yarım ...)
1. Əsərdə dağların mələl görkəm alması aşığın diqqətindən yayınır.
 2. Ahəngdarlığın güclü olmasına səbəb şeirin səz havasına uyğun yaradılmasıdır.
 3. Şeir oxucuda xoş ovqatın, fərəh hissinin yaranmasına səbəb olur.
 4. Aşıq Ələsgər şeirdə uşaqlıq illərinin xatirələrini yada salır.
- 32.** Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.
 “Basatin Təpəgözü öldürdüyü boy” “Durna teli”
 (“Kitabi-Dədə Qorqud” dastanından) (“Koroğlu” dastanından)

- a. Əsərdə nəzm parçaları qoşma və gəraylı janrındadır.
 b. Alleqoriyadan istifadə edilmişİşdir.
 c. Epik-lirik əsərdir.
 d. Hadisələr təhkiyə və təsvir yolu ilə əks olunmuşdur.
 e. Mifoloji düşmənlə vuruşan qəhrəman ona qalib gəlir.

33. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

I. Bir ay yarım nobahardan keçəndə
Car olur köysündən sellərin, dağlar!
Çalxanır dəryalar, çığrışır qazlar,
Zəmzəm zümrüməli göllərin, dağlar!

II. Xəstə üçün təpəsində qar olur,
Min cür çiçək açır, laləzar olur,
Çəşməsindən abi-həyat car olur,
Dağıdır möhnəti, mələli dağlar.

(Aşıq Ələsgər)

2. Aşıq Ələsgər

A)

- a. Nikbin ovqat hakimdir.
- b. Qoşmanın orta bəndidir.
- c. Dağların qəmli mənzərəsi təsvir edilir.
- d. Təbiət mövzusundadır.
- e. Qoşmanın ilk bəndidir.

34. Verilən əsərlərə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

I – "Dağlar" ("Bir ay yarım..")

II – "Dağlar" ("Bahar fəsli ..")

a. Nikbin ovqat aparıcıdır.

b. Vətən dağları sanki insansız yetim qalıb.

c. Saz-söz məclisləri, çeşmə başında gözəllər

yığnağı sənətkarın ilhamını coşdurur.

d. Vətənin ağır günündə dağlar da sanki kədərdən don geyinir.

e. Aşığın gözəlləmələrindən sayılır.

Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı

1. Bu şair saraydan üz çevirmiş, Şirvandan uzaqlaşdıqda Şamaxını “sevimli yurdum”, Təbrizi isə “ümidi, pənahim” adlandırmışdır. Həmin şair kimdir?
 A) İmadəddin Nəsimi
 B) Seyid Əzim Şirvani
 C) Saib Təbrizi
 D) Əfzələddin Xaqani
 E) Qətran Təbrizi
2. Azərbaycan ədəbiyyatında poema janrinin əsası kim tərəfindən, hansı əsərlə qoyulmuşdur?
 A) Naməlum müəllif, “Dastanı-Əhməd Hərami”
 B) Nizami, “Sirlər xəzinəsi”
 C) Qul Əli, “Qisseyi-Yusif”
 D) Füzuli, “Bəngü Badə”
 E) Xaqani, “Təhfətül-İraqeyn”
3. Bizə çatan irsi “Divan”dan və “Ət-təfasir” adlı farsca lügətdən ibarət olan şair:
 A) Məhsəti Gəncəvi
 B) Qətran Təbrizi
 C) Məhəmməd Füzuli
 D) Şeyx Səfiəddin Ərdəbili
 E) Qazi Bürhanəddin
4. Fikirlərdən biri Xaqanının “Təhfətül-İraqeyn” əsərinə aid *deyil*:
 A) Uşaqlıq illəri haqqında xatirələr
 B) Dövrünün şahlarına ibrət dərsi vermək
 C) Təhsili haqqında məlumat
 D) Dostları ilə bağlı xatirələr
 E) Avtobiografik səciyyə daşımaq
5. Ə. Xaqanının yaradıcılığı ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 A) Yaradıcılığında humanist ideyalar da öz əksini tapmışdır.
 B) Bir müddət sarayda yaşamışdır.
 C) Azərbaycan ədəbiyyatında ilk poemanın müəllifidir.
 D) Ana dilində yazüb yaratmışdır.
 E) Əsərlərində ədalətsizliyə, zülmə, haqsızlığa qarşı güclü etiraz da vardır.
6. Saray şairlərinin yaradıcılığına aid *deyil*:
 A) hökmədarların tərifinə həsr olunmuş mədhiyyələrlə kifayətlənmək
 B) insanı mənəvi axtarışlara, kamilliyyə çağırış
 C) məhəbbət və dostluq hissələrinin tərənnümü
 D) dinin təbliği və din xadimlərinin tərifi
 E) vətən məhəbbəti və doğma yurdun gözəlliklərinin tərənnümü

7. Biri Azərbaycan dünyagörüşünü, mənəviyyatını əks etdirən sənətkarlar sırasında verilə *bilməz*:
 A) Əlişir Nəvai B) Fələki Şirvani
 C) Əbü'l-ülə Gəncəvi D) Mücirəddin Beyləqani
 E) Qətran Təbrizi
8. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı sillogizmi tamamlayın.
 Saray ədəbiyyatında qəsidənin mədhiyyə novü geniş yayılmışdır.
 Saray ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri Q.Təbrizidir.

9. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 1. Dövrün yazılı ədəbi nümunələri əruz və heca vəznələrində idi.
 2. Məhəbbət mövzusunda ilk epik əsərlər yarandı.
 3. Ədəbiyyatımızda poemanın ilk nümunələri yarandı.
 4. Ədəbiyyatımızda geniş epik lövhələri əks etdirən ilk əsərlər yarandı.
 5. Tuyuq janrından istifadə edilməyə başlandı.
 A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 5 D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 4
10. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.
 1. Ana dilində əsərlər yazıldı.
 2. Divan ədəbiyyatına məxsus bütün nümunələr əruz vəznində idi.
 3. Ədəbiyyatımızda poemanın ilk nümunələri yarandı.
 4. Qoşma və gərəyli janrlarından istifadə edilməyə başlandı.
 5. XI əsrin ortalarından başlayaraq farsca yazmaq ənənəsi formalasdı.
 A) 3, 4 B) 1, 4 C) 2, 3, 4
 D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 5
11. Xaqanı Şirvanının “Gənclərə nəsihət” əsərində gənclərə tövsiyə edilən fikirlərdən biri *yanlışdır*:
 A) Dostun yalnız cənnət ağacını qırsa, onu tənbəh et.
 B) Hiylo – oğurluqdur, onun sonu yoxdur.
 C) Fitnə törətməkdən əl çək.
 D) Heç kəsə bivəfa olma.
 E) Kiçik adamlara nəvazış göstərməkdən əl çəkme.

- 12.** Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatına aid *səhv* fikri müəyyən edin.
- Təbrizinin bədii yaradıcılığında dövrdən narahiq ifadə edən şeirləri də vardır.
 - Azərbaycan ədəbiyyatında poemanın ilk nümunəsi bu dövrlə aiddir.
 - M. Göncəvi XII əsr ədəbiyyatımızda ictimai-fəlsəfi məzmunlu rübai'ləri ilə şöhrət tapmışdır.
 - N. Göncəvinin bədii yaradıcılığından biza gəlib çatmış nümunələr yalnız fars dilindədir.
 - Zərdüştlükə bağlı adətlər zaman keçdikcə unudulmuş, dövrümüzə gəlib çatmamışdır.
- 13.** Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri doğrudur:
- Azərbaycan epik şeirinin tarixi XII əsrənən başlayır.
 - Bu dövrlə ədəbiyyatımız yalnız ərəb dilində yaranırdı.
 - Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatının əsas xüsusiyyətləri "Avesta"da təzahür edir.
 - Ə. Xaqani Təbriz zəlzələsinə poemə həsr etmişdir.
 - "Avesta" atəşpərəstlərin göydən nazil olan dini kitabıdır.
- 14.** Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı *yanlış* fikirləri müəyyənləşdirin.
- Yazılı ədəbiyyatda heca vəznli şeirlərə təsadüf edilmir.
 - Həyat hadisələrini obrazların danışığı və hərəkətinin vəhdəti yolu ilə canlandırıran əsərlər yazılır.
 - Məhəbbət mövzusunda ilk epik əsərlər yaranır.
 - Əfsanə əsasında yaranmış epik şeir nümunəsi qələmə alınır.
 - Həm fars, həm də ana dilində rübai'lər yaranır.
- A) 2, 3, 4 B) 2, 3 C) 1, 2, 5 D) 2, 5 E) 1, 4
- 15.** Sillogizmi tamamlayın.
XI əsrənən Azərbaycanda farsca yazmaq
ənənəsi yarandı.
Q.Təbrizi XI əsrənən yaşayıb-yaratmışdır.
- A) Q. Təbrizinin irsi "Divan"dan və "Ət-təfasir"adlı farsca lügətdən ibarətdir.
B) Mədhiyyə və fəxriyyə qəsidənin növləridir.
C) Q. Təbrizinin əsərləri türk-Azərbaycan dünyagörüşünü əks etdirirdi.
D) Q. Təbrizinin saraylardan narazılığını əks etdirən lirik şeirləri də vardır.
E) Q. Təbrizi əsərlərini farsca yazımışdır.
- 16.** Musa Şəhəvat, İsmayııl ibn Yəsar və Əbü'l Abbas əl-Əmanın yaradıcılığı üçün ortaq *olmayan* cəhəti müəyyən edin.
- A) Ərəb dilində mükəmməl sənət əsərləri yaratmışlar.
- B) Müharibələr mövzusunda yazılmış əsərlərdən yenilik axtarışları, səmimilik, lirizm özünü aydın göstərir.
C) Yaradıcılıqlarında vətənpərvərliyə geniş yer verilmişdir.
D) Doğma yurda bağlılıq hislərinin ifadəsinə geniş yer verilmişdir.
E) Əsərlərində ədalət-züləm qarşıdurması, ictimai mühitdəki yaramazlıqlara etiraz öz əksini tapmışdır.
- 17.** Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
- Ən qədim zamanlardan XIV əsrə qədər olan bir dövrü əhatə edir.
 - Bu dövrdə sənətkarların yaradıcılığında ictimai-siyasi problemlər, humanist ideyalar da öz əksini tapmışdır.
 - Təbrizdə baş verən zəlzələ haqqında mənzumələr yazılmışdır.
 - Quran motivləri əsasında anadilli epik şeir örnəkləri yaranmağa başlamışdır.
 - Ədəbiyyatımızda poemanın ilk nümunəsi yaranmışdır.
- 18.** Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.
- Anadilli ədəbiyyatın təşəkkül tarixi bu dövrlə təsadüf edir.
 - Bu dövrdə sənətkarların yaradıcılığında ictimai-siyasi problemlər, humanist ideyalar da öz əksini tapmışdır.
 - Ən qədim zamanlardan XIV əsrə qədər olan bir dövrü əhatə edir.
 - Quran motivləri əsasında anadilli epik şeir örnəkləri yaranmağa başlamışdır.
 - Ədəbiyyatımızda poemanın ilk nümunəsi yaranmışdır.
- 19.** Qədim dövr ədəbiyyatı ilə bağlı *yanlış* fikirləri müəyyənləşdirin.
- "İskəndərnamə" poeması ilə romantizm ədəbi cərəyanı formalasdı.
 - İctimai-fəlsəfi məzmunlu şeirlər də yazılırdı.
 - Süjetli poemalar qələmə alınırdı.
 - Tuyuq janrından istifadə edilməyə başlanıldı.
 - Güclü xarakterə malik qadın obrazları yaradıldı.
- 20.** Ə. Xaqaninin "Töhfətül-İraqeyn" poemasını N. Göncəvinin "İskəndərnamə" əsərindən fərqli olaraq, niyə mənzum roman da adlandırmaq *olmaz*?
- Məsnəvi şəklində yazıldığını görə
 - Həyat hadisələri geniş və inkişafda verilmədiyinə görə
 - Təsvir və təhkiyə əsasında qələmə alındığını görə
 - Həyatı əksətdirmə üsuluna görə
 - Ədəbi qəhrəmanın hayatı hərtərəfli təsvir olunmadığını görə

21. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Vəfa kütçəsində ev tut, yəqin bil:

Vəfa manzildir ən yaxşı manzıl.

Bu gün yoxdursa da kimsədə vəfa,

Vəsiyyət edirəm, olma bivəfa.

1. Ə. Xaqanının “Gənelərə nəsihət” əsərindəndir.
2. Bivəfaların əhatəsində vəfali olmaya da bilərsən.
3. Vəfali olmağın vacibliyi vurgulanır.
4. İlk beytdə təkririn bütün növlərindən istifadə olunmuşdur.
5. İkinci beytdə yaradılmış bədii təzad fikrin daha təsirli ifadəsinə səbəb olmuşdur.

22. “Avesta” ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

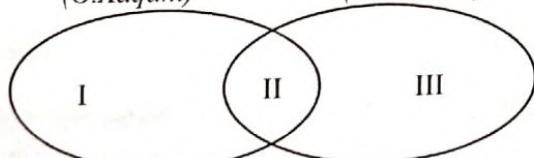
1. Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatı nümunəsidir.
2. Müəllifi Zərdüşt peyğəmbərdir.
3. Atəşpərəstlik dininin əsaslarını təbliğ etmək məqsədilə qələmə alınmışdır.
4. Əhrimənin qələbəsi ilə yekunlaşır.
5. “Qatlar”da ilk insanın yaranması bədii dillə əks etdirilir.

23. “Avesta” ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. “Quran”dan gətirilmiş ayələrə də yer verilmişdir.
2. Hörmüz işığın, sağlamlığın, odun, həyatın yaradıcısıdır.
3. Bu əsərdə insanlar humanizmə, xeyirxah əməllərə çağırılır.
4. Ədəbiyyatımızda ilk süjetli əsər hesab olunur.

24. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

“Təhfətül-İraqeyn” *“İskəndərnâmə”*
 (Ə.Xaqani) (N.Gəncəvi)

- a. Fars dilinə tərcümə etmək olmaz.
- b. Şairin xatırələri də öz əksini tapır.
- c. İran şahı Dara obrazına yer verilir.
- d. Qəsida janrındadır.
- e. İki hissədən ibarətdir.

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu (ümumi)

1. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu barədə deyilənlərdən biri **səhvdir**:
 - A) Oğuz elinə Salur Qazan başçılıq edir.
 - B) Epos sonralar yazıya köçürülrək "Kitabi-Dədə Qorqud" adlandırılmışdır.
 - C) Oğuz türklərinin ədəbi abidəsidir.
 - D) Eposda igidlik, doğma elə, yurda, ata-anaya sevgi təbliğ olunur.
 - E) Eposun yaradıcısı və ilk söyləyəni ozanlar ozanı Dədə Qorqud olmuşdur.
2. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda oğuz igidlərini birləşdirən əsas cəhət:
 - A) əməyə bağlılıq
 - B) qəhrəmanlıq və vətənpərvərlik
 - C) düşmənə heç vaxt aman verilməməsi
 - D) rəhmdilik
 - E) yüksək səmimiyyət, səxavət
3. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda aparıcı mövzu hansıdır?
 - A) məhəbbət
 - B) qəhrəmanlıq və vətənpərvərlik
 - C) dostluq
 - D) əmək
 - E) təbiət və insan gözəlliklərinin təsviri
4. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu haqqındaki fikirlərdən biri **səhvdir**:
 - A) Eposda düşmən obrazları da yaradılmışdır.
 - B) Eposu yaradan da, onun qəhrəmanları da Oğuz türkləridir.
 - C) Epos hər birinin ayrıca süjet xətti olan boylardan ibarətdir.
 - D) Dastanda qadına böyük chtiram ifadə olunur.
 - E) Oğuz elinin başçısı olan Bayandır xan tarixi şəxsiyyət sayılsa da, onun haqqında çoxlu əfsanə və rəvayətlər də yaradılmışdır.
5. "Kitabi-Dədə Qorqud"da Qorqud Ata obrazı ilə bağlı fikirlərdən biri **səhvdir**:
 - A) Boylarda bir-birinə düşmən olmuş oğuz igidlərinin qarşısına çıxır, onları barişdirməğa çalışır.
 - B) Oğuzun gələcəyindən xəbor verən bilici kimi təqdim edilir.
 - C) Tarixi şəxsiyyət hesab olunur.
 - D) Boyların sonunda gəlib boy boylayır, soy soylaysıv.
 - E) Eposun yaradıcısı və ilk söyləyəni olmuşdur.
6. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu haqqındaki doğru fikirləri müəyyən edin.
 1. İlk dəfə şifahi şəkildə formalasən bu dastan sonralar yazıya köçürülmüşdür.
 2. Qazan xan yurdunu düşməndən xilas etdikdən sonra Qaraca çobana çoxlu torpaq və bəylilik verir.
 3. "Kitabi-Dədə Qorqud"da adları çəkilən hər bir oğuz igidinə ayrıca boy həsr edilmişdir.
4. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda Qazan xanın köməyinə gələn oğuz igidlərinin içərisində Qanturalının da adı çəkilir.
5. Qazan xan qırx nəfər qulu və qırx nəfər kənizi oğlu Uruza görə azad edir.
 - A) 1, 2, 3
 - B) 2, 4
 - C) 2, 3, 5
 - D) 1, 4
 - E) 1, 5
7. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
 1. Eposun nəzm hissəsi qoşma və gəraylıdan ibarətdir.
 2. Eposu yaradan da, onun qəhrəmanları da Oğuz türkləridir.
 3. Oğuz eli qədimlərdən gələn müqəddəs ənənələr əsasında idarə edilir.
 4. Oğuz elinin başçısı Bayandır xandır.
 5. Eposu düzüb-qoşan başqa ozanlar, ilk ifaçısı isə Dədə Qorquddur.
 - A) 1, 2, 5
 - B) 1, 4, 5
 - C) 2, 3, 4
 - D) 1, 3, 4
 - E) 2, 3, 5
 8. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu ilə bağlı **səhv** fikirləri müəyyən edin.
 1. Oğuz elinin başçısı Bayandır xandır.
 2. Ozanlar tərəfindən yazılı şəkildə yaradılmışdır.
 3. Eposu düzüb-qoşan başqa ozanlar, ilk ifaçısı isə Dədə Qorquddur.
 4. Oğuz eli qədimlərdən gələn müqəddəs ənənələr əsasında idarə edilir.
 5. Eposun nəzm hissəsi qoşma və gəraylıdan ibarətdir.
 - A) 1, 4, 5
 - B) 1, 2, 5
 - C) 2, 3, 4
 - D) 2, 3, 5
 - E) 1, 3, 4
 9. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun qəhrəmanları ilə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

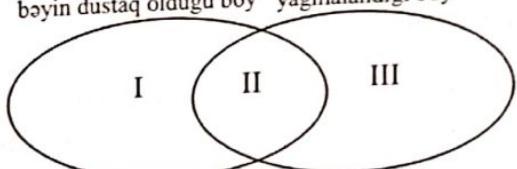
A) Dirsə xan B) Qanturalı C) Buğac D) Beyrək E) Qazan xan	Xeyirxah və yumşaqtəbiətli olması ilə seçilir. Üç qorxunc heyvanı qılıncdan keçirir. Ailo münasibətinə böyük rəğbəti ilə fərqlənir. Dözümlü, iradəli, sədaqətli qəhrəman kimi diqqəti cəlb edir. Yeddibaşlı əjdahani öldürür.
---	---
 10. Eyler-Venn diaqramının kəsişməsinə yazıla **bilməz**: "Qazan bəyin oğlu Uruz" "Qazan xanın evinin bəyin dustaq olduğu boy" yağmalandığı boy

 - A) Düşmənlərin Oğuz elinə hücum edərək yurdu talan etməsi
 - B) Eyni obrazın əsir düşməsi
 - C) Əsərin sonunda Oğuz igidlərinin qələbə çalması
 - D) Süjetin final mərhələsində məclis qurulması və Dədə Qorqudun igidlərə xeyir-dua verması
 - E) Oğuzların birlik və barəbərliyinin təsvir edilməsi

11. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposuna aid doğru fikirləri müəyyən edin.
1. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu hər birinin ayrıca süjet xətti olan boylardan ibarətdir.
 2. Dastan Bayandur xanın dilindən söylənilir.
 3. Oğuzlar islam dinini qəbul edib kafirlərə qarşı mübarizə aparsalar da, islamaqədərki yaşayış ənənələrini hələ qoruyub saxlayırlar.
 4. Eposun biza gəlib çatan mətni göstərir ki, qədim türk şeirində qafiyələr çox zəngindir, ritm yaranan da məhz budur.
 5. Qazan xan Oğuz ığidlərinin müsbət xüsusiyyətlərinin daşıyıcısı kimi təqdim olunur.
- A) 1, 2, 3 B) 2, 5 C) 1, 3, 5
 D) 3, 4, 5 E) 1, 4

12. Eyler-Venn diaqramına əsasən verilən əsərləri müqayisə edin.

"Qazan bəyin oğlu Uruz "Salur Qazanın evinin bəyin dustaq olduğu boy" yağmalandığı boy"

- a. Əsərin ekspozisiyasında Salur Qazanın məclis qurması təsvir olunur.
- b. Qazan bəy oğlu Uruzu, Burla xatunu, anasını əsirlikdən xilas edir.
- c. Düşmən üzərinə gedən Qazan bəyin köməyinə ilk yetişən Burla xatun olur.
- d. Qazan bəy Uruzun üç yüz ığidlə evinin keşiyində durmasını əmr edir.
- e. Qazan bəy qırx qulu, qırx kənizi oğlu Uruza görə azad edir.

"Basatın Təpəgözü öldürüyü boy".

"Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"

1. "Basatın Təpəgözü öldürüyü boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) səbəb-nəticə münasibətdindəki *uyğunsuzluğunu* müəyyən edin.
- A) Oğuz yurdı Təpəgözün qarşısında aciz qalır. – Təpəgözə yemek üçün gündə iki adam və beş yüz qoyun verirlər.
 - B) Aruz qoca ağlayıb göz yaşı tökür. – Basat qardaşının intiqamını almaq üçün Təpəgözə döyüşə gedir.
 - C) Təpəgözün pəri anası onun barmağına üzük taxır. – Oğuz elinin ığidləri Təpəgözə qalib gələ bilmir.
 - D) Dədə Qorqud nəsihət verir. – Basat heyvanlarla yaşamaqdan əl çəkir.
 - E) Basat əsirlərdən birini qadına verir. – Qapaqqan kişisinin oğlu sağ qalır.

2. "Basatın Təpəgözü öldürüyü boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) Təpəgözün məglub etdiyi obrazlara aid *deyil*:
- A) Aruz qoca B) Qazanın qardaşı Qaragünə
 C) Bayandır xan D) Qıyan Səlcik E) Qazan xan
3. "Basatın Təpəgözü öldürüyü boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) Təpəgözün Basati öldürmək üçün əl atdıği tədbirlərə aid *olmayan* fikri müəyyən edin.
- A) Çayın içindəki üzüyü götürməyə göndərmək
 B) Xəzinə olan günbəzə göndərmək
 C) Qınsız qılıncı götürməyə göndərmək
 D) Öz sırlı üzüyünü Basata vermək
 E) Qoyunların içində salmaq
4. "Basatın Təpəgözü öldürüyü boy"la ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) bağlı *uyğunsuzluğunu* müəyyən edin.
- A) Təpəgöz – Xalqdan uzaqda Sallaxana qayasında yaşayır.
 B) Qazan xan – Basati Təpəgözün üzərinə getməkdən çəkindirməyə çalışır.
 C) Qıyan Səlcik – Təpəgöz tərəfindən öldürülür.
 D) Basat – Təpəgözə yaşadığı yerin Qafqaz ətrafi olduğunu bildirir.
 E) Aruz – Təpəgözün ona qan qusdurduğu deyilir.
5. "Basatın Təpəgözü öldürüyü boy"u ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) ilə bağlı *uyğunsuzluğunu* müəyyən edin.
- A) Basat – Onu heç kim, Qazan belə yolundan döndərə bilmir.
 B) Təpəgöz – Pəri anasının barmağına keçirdiyi üzüyün sayəsində bədəninə ox batmaz, qılınc kəsməzdə.
 C) Basat – Qaçmağı adam kimi, heyvanlara hücum etməsi isə şir kimidir.
 D) Qapaqqan kişi – İki oğlu var idi, birini Təpəgözə vermişdi, növbə o birinə çatanda Basatdan kömək istəyir.
 E) Aruz qoca – Bir oğlu şəhid olduğu üçün o biri oğlu Təpəgöz üzərinə gedəndə ocağının sahibsiz qalacağından narahat olur.
6. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
- I – Səbəb II – Nəticə
 A) I – Bəylər Uruzun anasının yanına getdiyini xəbər verirlər.
 II – Qazan oğlunun fərsiz olduğuna heyif silənir.
 B) I – Burla xatun döyüş meydanında Uruzun oxlanmış atını və qızıl dəstəkli qamçısını tapır.
 II – Oğlunun öldüyünü düşünüb ağlayır.
 C) I – Oğlunun ardınca gedən Qazan geri dönmür.
 II – Burla xatun ərinin dalınca Uruzu tapmaq üçün yola düşür.
 D) I – Qazan bəy Uruzu baş kəsməməkdə, qan tökməməkdə günahlandırır.
 II – Uruz atası ilə ova gedir.
 E) I – Qazan oğlunu əsirlikdən xilas edib geri dönür.
 II – Yeddi gün, yeddi gecə yemək-içmək olur.

7. "Basatin Təpəgözü öldürdüyü boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) Basata aid olanları müəyyən edin.
1. ... düşüb yolda qaldı, bir şir təpib götürdü, bəslədi...
 2. İgidlərin başçısı Qazana elə zərbə vurdu, dünya başına daraldı.
 3. – Olduğum yer, yurdum mənim Günortacdır! – dedi.
 4. "Ay oğlan, al bu barmağimdakı üzüyü barmağına tax, sənə ox və qılın kar eyləməsin", – deyir.
 5. Təpəgözü nər dəvə kimi dizi üstünə çökdürdü, öz qılincı ilə boynunu vurdu.

8. Sxemi "Basatin Təpəgözü öldürdüyü boy"undakı ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) hadisələrin ardıcılığına görə tamamlayın.

İlxının qamışlıdan çıxan şir haqqında Oğuz xanına xəbər verməsi

Dədə Qorqudun Təpəgözün yanına göndərilməsi

1. Oğuzlar köç edərkən Aruz qocanın oğlunun yolda düşməsi
2. Dədə Qorqudun Aruzun oğluna Basat adı verməsi
3. Aruz qocanın Təpəgözü evinə gətirməsi
4. Bunlu qoca ilə Yapaqlı qocanın Təpəgözə aşpaz verilməsi
5. Basatin Təpəgözün gözünü süngü ilə dağlaması və onun boynunu vurması

9. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) aid hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

Ova getmək təşəbbüsü irəli sürürlür.

Düşmənlər Uruzu əsir alır.

Burla xatun ovdan qayıdan Qazan xanı qarşılayır.

1. Qazan xan düşmənlə döyüşəndə gözündən yaralanır.
2. Burla xatun oğlunun taleyi üçün narahat olur.
3. Uruz "yağı"nın nə olduğunu atasından soruşur.
4. Qazan xan oğluna töhmətlə sözlər deyir.
5. Qazan xan oğlunu cəzalandırmaq fikrinə düşür.

10. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"da ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) aid hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

Qazan xan oğluna töhmətlə sözlər deyir.

Uruz "yağı"nın nə olduğunu atasından soruşur.

Qazan xan ovdan qayıdır.

1. Uruz atanını dilə tutur ki, geri qayıtsın.
2. Ova getmək təşəbbüsü irəli sürürlür.
3. Kafırlər Uruza atası ilə görüşmək üçün aman verirlər.
4. Uruz əlibağlı dustaq aparılır.
5. Burla xatun oğlunun taleyi üçün narahat olur.

11. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy"da əsasən klasteri tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

Burla xatun

cəsarətlidir.

1. oğlunun qırx igidlə düşməni məğlub etməsinə sevinir.
2. döyüş meydanında düşmənin bayrağını qılınclayıb yera atır.
3. düşmənin məclisində şərab paylamağa razı olmur.
4. əsirlilikdə olarkən düşmənin ilk arzusunu ağıllı tədbiri sayəsində puça çıxarır.
5. qırx incə belli qız-oğlanla Qara ayğırını minib Qazan bəyin izinə düşüb onun köməyinə yetişir.

"Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"

1. "Kitabi-Dədə Qorqud"da Qaraca çoban surəti barədə deyilənlərdən biri *səhvdir*.
- A) Vuruşda iki qardaşı qurban gedir.
 - B) Basatla Təpəgözün üzərinə getmək istəyir.
 - C) Aşağı zümrənin nümayəndəsidir.
 - D) İgidlikdə Qazan xandan geri qalmır.
 - E) Qazan xan tərəfindən əmiraxur təyin edilir.

2. Bu misralar "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun hansı qəhrəmanına məxsusdur?
- Qılincini nə öyərsən, ay kafir?*
Öyri başlı çovkanımcı görünməz mənə!
Belində doxsan oxunu nə öyərsən, ay kafir?
Ala qollu sapandımcı görünməz mənə!
- A) Dədə Qorquda
 - B) Salur Qazana
 - C) Uruza
 - D) Bamsı Beyrəyo
 - E) Qaraca çobana

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposu

3. Ailəsinin əsil düşdüğünü bilən, evinin, var-yoxunun yağmalandığını görən Qazan xanın üz tutub söz xəbər aldığı obyektlərdən biri *səhv* göstərilmişdir:
 A) yurd B) su C) qurd
 D) Qaraca çobanın köpəyi E) quzğun

4. Bu sözlər "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda hansı obrazda aiddir?

*Qanı dediyim bəy ərənlər,
 Dünya mənim deyənlər?
 Əcəl aldı, yer gizlədi,
 Fani dünya kimə qaldı?
 Gəlimli, gedimli dünya,
 Son ucu ölümlü dünya!*

- A) Beyrəyə B) Qazan xana
 C) Dəli Domrula D) Dədə Qorquda
 E) Burla xatuna

5. Aşağıdakı nümunədə "Kitabi-Dədə Qorqud"un hansı qəhrəmanından bəhs edilir?

*Ulaş oğlu, Tulu quşun yavrusu, bizə miskin umudu,
 Amit soyumun aslanı, Qaraçığın qaplanması, qonur atın
 yiyesi, Bayandır xanın göygüsü, Qalın Oğuzun
 dövləti...*

- A) Dirsə xan B) Uruz C) Qaraca çoban
 D) Dəli Domrul E) Salur Qazan

6. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda Qazan xan nə üçün Qaraca çobanın onunla düşmən üzərinə birləş getməsinə razı olmaq istəmirdi?

- A) Qaraca çobanın öz döyüş silahı sapandla nə isə edə biləcəyinə inanmırıldı.
 B) Qorxurdu ki, Qalın Oğuz bəyləri "Qaraca çoban olmasa idi, Qazan heç nə edə bilməzdi" desinlər.
 C) O dövrün qanunlarına görə, kişi ailəsi ilə bağlı məsələlərdə təkbaşına məsuliyyət daşıyırıdı.
 D) Qaraca çobana yuxarıdan aşağı baxırdı.
 E) Oğlu Uruzun qarşısında gözükögəli olacağından qorxurdu.

7. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposundan götürülən bu nümunə hansı obrazın dilindəndir?

*Ana haqqı tanrı haqqı deyilməsəydi, qalxıb
 yerimdən durardım, yaxandan-boğazından
 tutardım... Saqın, ana, mənim üzərimə gəlməyəsən!
 Mənim üçün ağlamayasan!"*

- A) Qanturalının B) Qazan xanın
 C) Uruzun D) Bamsı Beyrəyin
 E) Bəkil oğlu İmranın

8. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun qəhrəmanı Qazan xana aid *olmayan* xüsusiyyəti müəyyən edin.

- A) Oğuz elinin bilicisi kimi nüfuz sahibidir.
 B) Yağmalanmış var-dövlətini yox, qoca anasını düşünərək düşməndən yalnız onu geri istəyir.
 C) Səxavətlidir.
 D) Oğuz elinin sərkərdəsi, bəylər bəyidir.
 E) El-obasını dərin məhəbbətlə sevir.

9. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda Qaraca çoban surəti ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.

- A) Qazan xan ona bəylilik verir.
 B) Mərddir.
 C) Cəsurluğu ilə Oğuz igidlərindən geri qalmır.
 D) Kafirlərlə döyüşdə iki qardaşı şəhid olur.
 E) Qazan xanla düşmən üzərinə gedir.

10. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun qəhrəmanlarından olan Qaraca çoban gecə gördüyü yuxudan sonra nə edir?

- A) Oğuz elinin müdafiəsi üçün Uruza köməyə tələsir.
 B) Qazan xana xəbər göndərir.
 C) Qabangüç və Dəmirgüç adlı qardaşlarını yanına çağıraraq üç təpə daş yığır, ağıllı qapısını bərkidir və döyüşə hazırlaşır.
 D) Tonqal qalayıb qonşu Oğuz igidlərini köməyə çağırır.
 E) Qoyun sürüsünü başqa yerdə gizlədib döyüşə hazırlaşır.

11. Qazan xan əsil düşmən anasını, arvadı Burla xatunu, oğlu Uruzu xilas etməyə gedəndə ona qoşulan Qaraca çobana nə vəd edir?

- A) Bayandır xanın məclisində onun da xüsusi yeri olacağını
 B) düşmənlərdən intiqam alandan sonra, qoruduğu on min baş sürüünü ona bağışlayacağını
 C) bəylilik verəcəyini
 D) tövlə-tövlə şahbaz at, xeyli qızıl verəcəyini
 E) onu bütün ilxilarına başçı təyin edəcəyini

12. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"undan götürülmüş cümlədə nöqtələrin yerinə hansı ad yazılmalıdır?

*... , qoy anamı kafirdən istəyim, at ayağı altında
 qalmasın.*

- A) Qarabudaq B) Beyrək C) Qaraca çoban
 D) Qaragünə E) Yeynək

13. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda ovda yuxu görən Salur Qazan yuxusunu kimə danışır?

- A) Dirsə xana
 B) Qarabudağa
 C) Aruza
 D) Bamsı Beyrəyin
 E) Qaragünəyə

14. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"u necə başlanır?

- A) Salur Qazanın ova getmək təklifi ilə
 B) Ov sohnəsinin təsviri ilə
 C) Şöklü Məliyin hücumu ilə
 D) Salur Qazanın yuxu görməsi ilə
 E) Salur Qazanın bəylərlə məclis qurmasının təsviri ilə

15. Bu sözləri "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun qəhrəmanlarından biri Salur Qazana müraciətlə deyir:

*Qomur atını mənə ver!
Altıñ tutamlıq nizəni mənə ver!
Ap-alaca qalxanımı mənə ver!*

- A) Qaraca çoban B) Uruz C) Beyrək
D) Aruz E) Qaragünə

16. Nöqtələrin yerinə "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanlarının hansı qəhrəmanının adı yazılmalıdır?
... gəlib boy boyladı, soy söylədi. Bu oğuznaməni qoşdu-düzdü.

- A) Qaraca çoban B) Qazan xan C) Uruz
D) Dədə Qorqud E) Alp Aruz

17. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda "*Qazan bəyidə bir heyfimiz qaldı*", - deyən kafirin niyyəti nə idi?

- A) Salur Qazanı əsir götürmək
B) Boyu uzun Burla xatunu məclisə gətirmək
C) Qaraca çobanı və onun qardaşlarını məhv etmək
D) Qazanın Dərbənddə olan on min qoyununu ələ keçirmək
E) Salur Qazanın Qonur atına sahib olmaq

18. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda "*Bəylər, bilirsinizmi, Qazana necə heyif vurmaq lazımdır?*" – deyən Şöklü Məliyin çirkin niyyəti nə idi?

- A) Qazan xanın Dərbənddəki on min qoyununu ələ keçirmək
B) Burla xatunu gətirib məclisdə şərab paylatmaq
C) Uruzu öldürmək
D) Qazan xanın anasına işgəncələr vermək
E) Qazan xanı dərin bir quyuda əsir saxlamaq

19. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"u necə qurtarır?

- A) Dədə Qorqudun gəlməsi, boy boylaması və soy soylaması ilə
B) Qazan xanın Qaraca çobanı əmiraxur təyin etməsi ilə
C) Buğacıq Məliyin ölümü ilə
D) Aruz Qocanın öldürülməsi ilə
E) Qazan xanın qırx nəfər qulu, qırx kənizi azad etməsi ilə

20. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda Qazan xan nə üçün igidlərini ovda qoyub geri qayıdır?

- A) qopuzunu unudub özü ilə aparmadığına görə
B) Qaraca çoban ona evinin yağmalandığı xəbərini götirdiyinə görə
C) gecə pis yuxu gördüyüնə görə
D) qoca anasından nigaran qaldığına görə
E) Uruzdan nigaran qaldığına görə

21. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda eyni boyda "qara qayğulu vaqıə" görən surətlər:

1. Qazan xan 2. Bamsı Beyrək
3. Qaraca çoban 4. Uruz 5. Burla Xatun
A) 1, 2, 4 B) 1, 2, 5 C) 3, 4 D) 1, 3 E) 3, 5

22. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda eyni boyda anaya hörmət və ehtiramı təcəssüm etdirən surətlər:

1. Qazan xan 2. Bamsı Beyrək
3. Buğac 4. Uruz 5. Qaragünə
A) 2, 5 B) 1, 4 C) 3, 4 D) 3, 5 E) 1, 2

23. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun hansı qəhrəmanı düşmənə müraciətlə deyir:

*Boş-boş danışma, itim kafir!
İtimlə bir yalaqdan yal içən, azğım kafir.*

- A) Uruz B) Salur Qazan
C) Qaraca çoban D) Dədə Qorqud E) Aruz

24. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda yurdunun talandığını görən Salur Qazan yurdunu müxtəlif obyektlərdən soruşur. Həmin obyektləri müəyyən edin.

1. yurd	2. qurd	3. ağac
4. ozan	5. su	6. köpək
A) 2, 3, 5, 6	B) 1, 2, 3, 4	C) 1, 2, 5, 6
D) 2, 4, 5	E) 1, 4, 5	

25. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"una aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qazan xan döyüş zamanı məğlub etdiyi Şöklü Məliyi öldürmür.
 2. Evini, arvad-uşağını əsirlilikdən azad etdikdən sonra Qazan xan Qaraca çobana çoxlu torpaq verir.
 3. Ailəsini xilas etməyə gəlmış Qazan xanı ən çox qoca anasının taleyi narahat edir.
 4. Kafırlarla döyüşdə Dəli Domrul düşmən bayrağını qılınclayıb yerə salır.
 5. Düşmənlə döyüşə girdiyi zaman Qazan xanın köməyinə ilk yetişən Qaragünə olur.
- A) 1, 5 B) 1, 2, 3 C) 3, 4, 5 D) 2, 4 E) 3, 5

26. "Kitabi-Dədə Qorqud"un qəhrəmanları haqqındaki *şəhəv* fikirləri müəyyən edin.

1. Dəli Dondaz Qazan xanın evinin uğrunda döyüşdə şəhid olur.
 2. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda Burla xatun oğlunu əsirlilikdən qurtarmaq üçün Qazanın ardınca düşmən üzərinə gedir.
 3. Qazan xan qırx nəfər qulu və qırx nəfər kənizi oğlu Uruza görə azad edir.
 4. Kafırlarla döyüşdə Qaraca çobanın iki qardaşı şəhid olur.
 5. Qazan xan yurdunu düşməndən xilas etdikdən sonra Qaraca çobana çoxlu torpaq və bəylilik verir.
- A) 4, 5 B) 2, 4 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 5 E) 1, 3

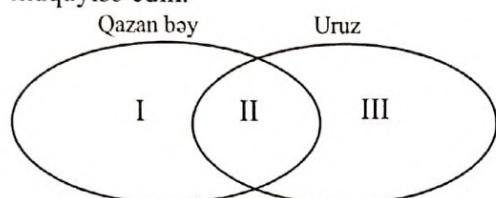
- 27.** "Kitabi-Dədə Qorqud" eposundan verilən bu nümunə kimin dilindən deyilir?
Qara bulud dediyin sənin taleyindir. Qar ilə yağmur dediyin sənin qoşunundur... Qalanın yoza bilmirəm, Allah yozsun.
 A) Qarabudaq B) Aruz C) Qaragünə
 D) Qaraca çoban E) Bayandır xan
- 28.** "Kitabi-Dədə Qorqud" eposundan verilən bu nümunə kimin dilindən deyilir?
Saç qayğıdır, dərdi-sərdir. Qan – qananlıqdır. Qalanın yoza bilmirəm, Allah yozsun.
 A) Qarabudaq B) Aruz C) Qaragünə
 D) Qaraca çoban E) Bayandır xan
- 29.** Bunlardan biri "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"una aiddir:
 A) Qazan xanın oğlu Uruz ilə ova çıxmazı
 B) Burla xatunun qırx incə belli qız-oğlanla Qazanın izinə düşməsi
 C) Burla xatunun Qazan xanı ovdan tək qayıdan götürüb sarsılması
 D) İlək qocanın oğlunun şəhid olması
 E) Burla xatunun yaralanmış Qazan xanın köməyinə yetişməsi
- 30.** "Kitabi-Dədə Qorqud" eposundakı Burla xatun surəti ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 A) Qazan xanın namusunun tapdalananması naminə oğul dağına belə dözməyə hazırlıdır.
 B) Əsirlidə olarkən düşmənin ilk arzusunu ağıllı tədbiri sayəsində puça çıxarıır.
 C) Uruzun Təpəgözlə döyüşə getməsinə mane olur.
 D) Dastanın ən mükəmməl qadın surətlərindəndir.
 E) Boyların birində oğlu Uruzu tapmaq üçün ərinin dalınca yola düşür.
- 31.** "Kitabi-Dədə Qorqud" eposundakı Burla xatun surəti ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.
 A) Oğlunun əsirlikdə olduğunu ozana bu cür çatdırır:
"Qarşı yatan qara dağım yixilibdir, Ozan, sənin xəbərin yox..."
 B) Döyüşdə yaralanmış oğlunu dağçıçayı və ana südündən hazırlanmış məlhəmlə sağaldır.
 C) Oğlunun Təpəgözlə döyüşə getməsinə mane olur.
 D) Bayandır xanın qızıdır, Qazan xanın evi yağmalanarkən düşməndən qaçıb canını qurtarmağa müvəffəq olur.
 E) Boyların birində ərinin dalınca oğlu Uruzu tapmaq üçün yola düşür.
- 32.** "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda kafirin bayrağını qılınclayıb yero salan qəhrəman kimdir?
 A) Qaragünə B) Dəli Dondaz
 C) Qazan bəy D) Yeynək bəy E) Qarabudaq

- 33.** "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda ("Kitabi-Dədə Qorqud") Qazan xan kafirlərin möglubiyyətindən sonra nə etdi?
 1. Ordusunu, arvad-uşağıını, xəzinəsini geri aldı.
 2. Qaraca çobanın yanına gəldi, onun qardaşlarını dəfn etdi.
 3. On min qoyununa yeni çoban təyin etdi.
 4. Cəsur qoç igidlərə çoxlu torpaqlar verdi.
 5. Burla xatuna görə qırx nəfər qul, qırx nəfər kəniz azad elədi.
 6. İgidlərə şalvar, çuxa, arxalıq bağışladı.
 A) 1, 3, 5 B) 1, 4, 6
 C) 1, 2, 3 D) 2, 4, 6 E) 4, 5, 6
- 34.** "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda Qazan xan ("Kitabi-Dədə Qorqud") kafirlərin möglubiyyətindən sonra nə etdi?
 1. Yeddi gün, yeddi gecə yemək-içmək verdi.
 2. İlxişləri yeni otlaqlara aparmaq üçün göstəriş verdi.
 3. Qaragünə oğlu Dəli Budağa bəylilik verdi.
 4. Qırx nəfər qulu, qırx kənizi azad etdi.
 5. Vərəsəliyi Uruza verməkdən imtina etdi.
 6. Yeni evlər tikdirdi.
 A) 1, 4, 6 B) 1, 3, 5 C) 1, 2, 3
 D) 2, 4, 6 E) 4, 5, 6
- 35.** "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy" u ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
 A) Qazan xanın bərkə-boşa düşməmiş oğlu Uruz əsirlikdə olarkən əxlaqi-mənəvi keyfiyyətləri ilə oğuz elinin layiqli övladı olduğunu sübut edir.
 B) Qazanın yuxusunu xalq yozumları əsasında qardaşı Qaragünə yozur.
 C) Qazan xanı yağmalanmış var-dövləti yox, zəif, qoca anası düşündürür, anasının at ayağı altında qalmasından ehtiyat edir.
 D) Təkur basıldıqdan sonra, digər kafirlər də qaçaraq yenidən birləşirlər.
 E) Şöklü Məliyin kafirləri Qaraca çobana bəylilik təklif etsələr də, onu yolundan döndərə bilmirlər.
- 36.** "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy" u ilə bağlı *səhv* fikrləri müəyyən edin.
 1. Ulaş oğulları Qaragünə və Qazan xan düşmənlə döyüşdə igidlilik göstərirlər.
 2. Buğaciq Məliyin gözündə dünya-aləmi qaraldan Dəli Budaq Qaragünə oğladur.
 3. İlək qocanın oğlu Qazan bəyin evi üstündə şəhid olur.
 4. Qazanın ova getdiyini kafirin casusu Atağızlı Aruz Şöklü Məliyə xəbor verir.
 5. Qaraca çoban kafirlərlə döyüşdə möglüb olur.
 A) 1, 2, 3 B) 4, 5 C) 1, 2, 5
 D) 1, 4 E) 3, 5
- 37.** "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunda Salur Qazan yurdunun talandığını aşağıdakı obyektlərdən soruşur. Həmin obyektləri ardıcılıqla düzün.
 1. yurd 2. köpək 3. su
 4. qurd 5. çoban

38. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"unda hadisələrin təhkiyə ardıcılığını müəyyən edin.

1. Qaraca çoban sapand daşı ilə üç yüz kafiri öldürür.
2. Qazan xan qara qayğılı yuxu görür.
3. Şöklü Məlik Qazanın Dərbənd ağızındaki on min qoyununu gətirmək üçün altı yüz kafir göndərir.
4. Qazan xan su ilə xəbərləşir.
5. Kafirlər Uruzu asmaq üçün qənarə dibinə gətirirlər.

39. Eyler-Venn diaqramına əsasən "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"dan verilən obrazları müqayisə edin.

- a. Düşmənə əsir düşür.
- b. Anasına yüksək dəyər verir.
- c. Mahir sərkərdədir.
- d. Şöklü Məliklə döyüşdə onu öldürür.
- e. Oğuz igidləri ova gedərkən üç yüz igidlə evin keşiyində durur.

40. Cədvələ əsasən "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy"da hadisələrin düzgün ardıcılığında uyğunluğu müəyyən edin.

Kafirin casusu Qazan bəyin ova çıxdığını Şöklü Məliyə xəbər verir.

1

Altı yüz kafir qəflətən Qaraca çobanın üstünü alır.

2

Qaraca çoban Salur Qazanı gecədən bişirdiyi quzuya qonaq edir.

- a. Qaraca Çoban qayğılı yuxu görür.
- b. Uruz üç yüz igidlə Qazanın evinin keşiyində durur.
- c. Salur Qazan yuxuda qarma-qarışq əhvalat görür.
- d. Salur Qazan Qaraca çobanı böyük bir ağaca sarıyr.
- e. Salur Qazan Qaraca çobana onu ilxilarının başçı təyin edəcəyini vəd edir.

Nizami Gəncəvi

Nizami Gəncəvi (ümumi)

- 1.** Nizami Gəncəviyə Azərbaycan və dünya ədəbiyyatında ən çox şöhrət qazandıran nədir?
- A) "Xəmsə"si B) qəsidiələri
 C) qəzəlləri D) "İskəndərnamə" poeması
 E) rübaiları
- 2.** Nizami "Xəmsə"sindəki poemaların yazılıma ardıcılığı hansı cavabda düzgün göstərilib?
1. "Sirlər xəzinəsi" 2. "Xosrov və Şirin"
 3. "Yeddi gözəl" 4. "Leyli və Məcnun"
 5. "İskəndərnamə"
 A) 2, 1, 3, 4, 5 B) 1, 2, 4, 3, 5 C) 3, 4, 5, 2, 1
 D) 1, 2, 4, 5, 3 E) 2, 1, 4, 3, 5
- 3.** N. Gəncəvi yaradıcılığı haqqında *səhv* fikir hansıdır?
- A) Əməkçi insanlara rəğbətlə yanaşmışdır.
 B) Poemalarını məsnəvi şəklində yazmışdır.
 C) Hökmədar qadın obrazları yaratmışdır.
 D) "Xəmsə" müəllifidir.
 E) Əsərlərini Azərbaycan dilində yazmışdır.
- 4.** N. Gəncəvi yaradıcılığı ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:
- A) Yaradıcılığa lirik şeirlə başlamışdır.
 B) "Sirlər xəzinəsi" əsərində ictimai-fəlsəfi görüşlər əks olunmuşdur.
 C) Poemalarının hamısı təhkiyə əsasında yazılmışdır.
 D) Lirik şeirləri qəzəl, qəsidə və rübai janlarındanadır.
 E) Bizə gəlib çatan lirik şeirləri fars, ərəb və Azərbaycan dillərindədir.
- 5.** N. Gəncəvinin "Yaralı bir uşağın dastarı" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Dostları ilə gəzintiyə çıxan uşağı ayağı onlarla dalaşarkən yaralanır.
 2. Yaralı oğlanı quyuya atmaq təklifi dostlarının onun atasından çəkindiklərinə görə idi.
 3. Uşaqlar yaralı oğlana pislik etdikləri üçün valideynləri tərəfindən cəzalandırılırlar.
 4. Uşağın düşməni onu təhlükədən qurtarır.
 5. Uşağın ayağı qırıldığı üçün yoldaşları bikef olurlar.
 A) 1, 3, 4 B) 1, 2, 5 C) 2, 4, 5
 D) 2, 3, 4 E) 1, 3, 5
- 6.** N. Gəncəvinin "Yaralı bir uşağın dastarı" əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- A) Epik növdədir.
 B) Mənzum hekayədir.
 C) Əsər ata obrazının oğlanlara nəsihati ilə bitir.
 D) İbrətamız bir hadisə təsvir olunmuşdur.
 E) Məsnəvi formasında yazılmışdır.

- 7.** N. Gəncəvinin "Yaralı bir uşağın dastarı" əsərinin ideyası hansı atalar sözü ilə səsləşir?
- A) Bilməmək eyib deyil, soruşturmaq eyibdir.
 B) Ağıl insan üçün ən gözəl zinətdir.
 C) Ağila gəlməyən başa gələr.
 D) Elm ağlın çırğıdır.
 E) Göz görmək üçün, ağıl bilmək üçün.
- 8.** N. Gəncəvinin "Yaralı bir uşağın dastarı" əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- A) Əsərdə ağılla hər bir müşkül işi həll etməyin mümkün olduğu fikri irəli sürürlür.
 B) Əsərdə həyat hadisəsi təhkiyə yolu ilə əks etdirilir.
 C) İnsanları ağılla hərəkət etməyə, bir iş görməzdən əvvəl ağılla düşünməyə çağırır.
 D) Əsərdə hər dövr üçün aktual olan iibrətamız bir fikir irəli sürülmüşdür.
 E) Əsərin ideyası "Elm ağlın çırğıdır" atalar sözü ilə səsləşir.
- 9.** Nöqtələrin yerinə N. Gəncəvinin hansı əsərinin adı yazılımalıdır?
-
- A) "İqbalnamə" B) "Yeddi gözəl"
 C) "Xosrov və Şirin" D) "Leyli və Məcnun"
 E) "Şərəfnamə"
- 10.** Nizaminin poemaları, əsasən, fərqli mövzularda yazılısa da, onları birləşdirən cəhətlər də az deyildir. Həmin cəhətləri müəyyən edin.
1. Şəxsiyyətin mənəvi azadlığı
 2. Humanist ideallar
 3. Şərə, pisliklərə nifrat
 4. Tarixi mövzulara müraciət
 A) 1, 3 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 2, 4 E) 1, 2
- 11.** Nizami yaradıcılığı ilə bağlı sxemdə sual işarəsinin yerinə uyğun gələn fikri müəyyən edin.
-
- A) Eyni əsərin hökmədar surətləridirlər.
 B) Ədalətsiz və zalimliqları ilə məshurdurlar.
 C) Xalqının böyük rəğbətini qazanmış hökmədardırlar.
 D) Xalqı ədalətsiz mühəribələrə sürükləyən hökmədardırlar.
 E) Ölkələrinin azad və xoşbəxt yaşamasına nail olmuşlar.

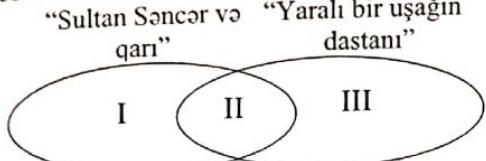
- 12.** N. Gəncəvinin yaradıcılığı ilə bağlı yanlış fikri müəyyən edin.
- Yaradıcılığında hökmdar surətlərinə daha çox yer vermişdir.
 - İskəndər obrazını sevir, alqışlayır, ancaq qüsurlarını da gizlətmir.
 - İctimai-fəlsəfi fikirlərinə məhz sonuncu əsərində yekun vurmusdur.
 - Yaradıcılığa "Sirlər xəzinəsi" poeması ilə başlamışdır.
 - Üç janrıda yazılmış lirik şeirləri günümüzədək çatmışdır.
- 13.** N. Gəncəvinin "Sirlər xəzinəsi" poeması haqqında hansı fikir *səhvdir*?
- Mənəvi azadlığın olmaması insan faciələrinin əsas səbəbi kimi tənqid edilir.
 - İctimai ədalət ideyası irəli sürürlür.
 - Əməyə, elmə, sənətə hörmət hissi aşilanır.
 - Mənzum hekayələrdə ibrətamız hadisələr əks olunur.
 - İnsan ləyaqəti uca tutulur.
- 14.** "Nuşirəvan və bayquşların söhbəti" ilə "Sultan Səncər və qarı" mənzum hekayələrində Nizami hansı məsələni ibrətamız tərzdə əks etdirir?
- şəxsiyyət azadlığı
 - ictimai ədalət, şahları ədalətə çağırış
 - insanı kölə edən cəmiyyətə etiraz
 - vətənpərvərlik və doğruçuluq
 - qadın hüquqsuzluğunu
- 15.** Nizaminin "Sultan Səncər və qarı" əsərində qarı Sultan Səncəri nədə ittihəm edir? Biri *səhvdir*:
- dövlət işlərini başqalarına etibar etməkdə
 - azığlıqla və mərhəmətsizlikdə
 - əkinçilərin güzəranının ağırlaşmasında
 - yetimlərin malının alınmasında
 - padşahın adamlarının vilayəti soymasında
- 16.** Hansı aforizm N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsərindəki qarının fikirləri ilə səsləşir?
- Ədalət yolu abadlığa aparır, amma yolun özü çox vaxt daşlı-kəsəkli olur.
 - Kəssə hər kim tökülnə qan izini, Qurtaran dahi odur yer üzünü.
 - Torpağa mərhəmət xeyirdir, inan, Lütf etsən, gül verə, zülm etsən, tikan.
 - Güçün kimin tərəfində olmasının mənim üçün əhəmiyyəti yoxdur; əhəmiyyətli olan odur ki, haqq kimin tərəfindədir.
 - Hakim canidirsə, vay o dövlətin halına.
- 17.** Nöqtələrin yerinə uyğun gələn düzgün fikirləri müəyyən edin.
- Nizami Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" mənzum hekayəsində qarı.....*
- hökmdarda ədalət və mərhəmət görmədiyini bildirir.
 - hökmdara yalnız şəxsi dərdindən danışır.
- 3.** Sultan Səncərin padşahlığa layiq olmadığını üzüna deyir.
- 4.** hökmdarın göstərişi ilə işgəncəyə məruz qaldığını söyləyir.
- 5.** Sultan Səncəri ədalətli olmağa çağırır.
- 18.** Nöqtələrin yerinə uyğun gələn düzgün fikirləri müəyyən edin.
- Nizami Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" mənzum hekayəsində qarı.....*
- hökmdara yalnız darğadan şikayət edir.
 - hökmdarı azığın, zalim, talançı adlandırır.
 - ədalətsiz hökmdarın gec-tez cəzaya çatacağını bildirir.
 - Sultan Səncərin padşahlığa layiq olmadığını üzüna deyir.
 - baş verən cinayətə şahid olmuş, qatili evində gizlətmüşdür.
- 19.** Hansılar uyğunluğu pozur?
-
- ```

graph TD
 A["Sirlər xəzinəsi
məqalələr"]
 A --> B[""İnsanın
mərtəbəsi
haqqında""]
 A --> C[""Ödalət və insafı
gözləmək
haqqında"""]
 A --> D[""Nuşirəvan və
bayquşların
söhbəti"""]
 B --> E[""Sulatn Səncər
və qarı"""]
 B --> F[""Padşahın
rəyyətə qayğı
göstərməsi
haqqında"""]
 C --> G[""Zalim
padşahın
dastarı"""]
 D --> H[""Rəyyətə qayğı
göstərməsi
haqqında"""]

```
- 20.** N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsərindəki qarının mühakimələrinə əsasən Sultan Səncər obrazını səciyyələndirən fikirləri müəyyən edin.
- Ədalətsiz və mərhəmətsizdir.
  - Dövlət işlərini sərxoş darğalarla etibar edib kef məclislərində gününü keçirir.
  - İşləri ilə aləmi alt-üst edir.
  - Talançı və quldurdur.
  - Aparlığı müharibələr əhalini çıxılmaz vəziyyətə salıb.
- 21.** Cədvələ əsasən N. Gəncəvinin yaratdığı obrazların hər ikisinə aid olan ortaqlıq xüsusiyyətləri müəyyən edin.
- | Qarı ("Sultan Səncər və qarı")                                                           | Nüşabə ("İskəndərnamə")                                          |
|------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| 1. Padşahın etdiklərini mərdlik hesab etmir.                                             | 4. Müəllifin ona qarşı rəğbəti açıq-aydın duyulur.               |
| 2. Öz ölkəsini abad görmək istəyən padşahın əvvəlcə rəyyəti şad etməli olduğunu düşünür. | 5. Hökmdar onun ağılı, bacarığı, fərasəti qarşısında aciz qalır. |
| 3. Hökmdarın qüsurlarını deməkdən çəkinmir.                                              | 6. Cəsarətlidir.                                                 |

22. N. Gəncəvinin "Kərpickəsən kişinin dastanı" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Müəllisin Azərbaycan dilində yazılmış ilk əsərindəndir.
  2. Epik növə aiddir.
  3. Şeir vahidi beytdir.
  4. Tərənnüm əsasında yazılmışdır.
  5. Məsnəvi formasındadır.

23. Eyler-Venn diaqramına əsasən N. Gəncəvinin əsərlərini müqayisə edin.



- a. Dövrün hökmdarlarını ədalətli olmağa çağırış var.
- b. Təmsil janrındadır.
- c. Epik növdədir.
- d. Əsərdə ağılli, tədbirli olmaq yüksək insani keyfiyyət kimi təbliğ olunur.
- e. Mənzum hekayədir.

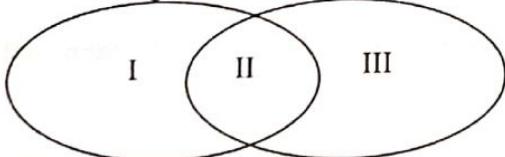
24. Verilmiş atalar sözlərini N. Gəncəvinin "Yaralı bir uşağın dastanı" əsərindəki obrazlarla uyğunlaşdırın.

- I - Yaralı uşaq
- II - Yaralı uşağın düşməni
- III - Yaralı uşağın dostları

  - a. Ağılli düşmən nadan dostdan yaxşıdır.
  - b. Dost dosta tən gərək.
  - c. Dost yüz olsa, azdır, düşmən bir olsa çoxdur.
  - d. Dost dar gündə tanınar.
  - e. Yaxşı dostu yaman gündə sına.

25. Eyler-Venn diaqramına əsasən N. Gəncəvinin verilən əsərləri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

"Yeddi gözəl" "İskəndərnamə"



- a. Təsvir olunan hökmdar igid, xeyirxah, elmə qiyamət verəndir.
- b. Hekayələrə də yer verilmişdir.
- c. Dövlət işlərini başqalarına etibar etməyin səlakətlərə səbəb olduğu fikri əsaslandırılmışdır.
- d. İki hissədən ibarətdir.
- e. Süjet xətti olan epik əsərdir.

### "İskəndərnamə" poeması

1. Nizaminin "İskəndərnamə" əsərindən götürülmüş parçada hansı şəhərin tərifisi verilir?

*Söyüdüük çöllərə vermişdir zinət,  
Ağ bağı elə bil həqiqi cənnət.  
Qırqovul yuvası hər sərv ağacı,  
Oxuyur kəkliyi, ötür turacı.*

- A) Bərdənin      B) İskəndəriyyənin  
C) Dərbəndin      D) Xorasanın      E) Gəncənin

2. Nizaminin "İskəndərnamə" əsərindən götürülmüş parçada hansı şəhərin tərifisi verilir?

*İyulda dağlara lalzlər səpər,  
Qişını baharın nəsimi öpər.  
O yaşıl meşəsi cənnətə bənzər,  
Şən atəklərinə bağlanmış kövsər.*

- A) Gəncənin      B) İskəndəriyyənin  
C) Dərbəndin      D) Xorasanın      E) Bərdənin

3. Nizami Gəncəvinin "İskəndərnamə" poemasında Nüşabə obrazı haqqındaki fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) Nizaminin zəngin şair xəyalının məhsulu olan bir surətdir.

- B) İskəndərlə təkbətək döyüsdə hünər göstərir, onu məğlub edir.

- C) Tapşırıq və əmrlərini yalnız qadınlara verərdi.

- D) İskəndəri ağıl və fərasəti ilə heyran edir.

- E) Ölkəsi bolluq və abadlıq içində yaşayır.

4. Nizami Gəncəvinin "İskəndərnamə" poemasında Nüşabə obrazı haqqındaki fikirlərdən biri doğrudur:

- A) İskəndərin Bərdəyə daxil olmasına icazə vermir.

- B) İskəndərlə təkbətək döyüsdə hünər göstərir, onu məğlub edir.

- C) İskəndər haqqında ilk dəfə İskəndər Bərdəyə gələrkən eşidir və təəccüblənir.

- D) İskəndəri ağıl və fərasəti ilə heyran edir.

- E) Zəngibar şahu tərəfindən əsil götürülür.

5. N. Gəncəvinin İskəndər obrazı ilə bağlı *yanlış* fikirləri müəyyən edin.

1. Qüdrətli sərkərdə və fatehdir.

2. Onu yalnız öz xalqının xoşbəxtliyi düşündürür.

3. Tədbirli və vətənpərvər hökmdardır.

4. Nüşabə ilə döyüsdə ona qalib gəlir.

5. Mükəmməl təlim-tərbiyə almışdır.

6. Ağlin qüdrəti ilə Nüşabəyə qalib gəlir.

- A) 2, 4, 6

- B) 1, 2, 4

- C) 3, 5, 6

- D) 2, 3, 5

- E) 1, 4, 6

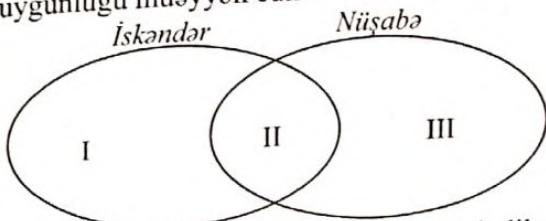
- 6.** Fikirlərdən biri N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsərindəki İskəndər obrazına aid *deyil*:
- Müəllisin təxəyyülün məhsuludur.
  - Əsər boyu inkişafda verilir.
  - Peyğəmberlik səviyyəsinə yüksəlir və dünyani dolaşır.
  - Müəllif onu qüsursuz, ideal obraz kimi yaratmışdır.
  - Nüşabənin ağlı, bacarığı, fərasəti qarşısında aciz qalır.
- 7.** Fikirlərdən biri N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsərindəki Nüşabə obrazına aid *deyil*:
- Bərdə hökmədir.
  - İskəndər kimi bir fatehdən çəkinmir.
  - İskəndərlə müharibədə qalib gələrək xərac verməkdən ölkəsini xilas edir.
  - Məqrur İskəndəri öz ağlı, bacarığı, fərasəti ilə heyran edir.
  - Ölkəsinin abadlığına, xalqının firavan yaşamasına nail olmuşdur.
- 8.** N. Gəncəvinin İskəndər (“İskəndərnama”) obrazı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
- Tədbirli və vətənpərvər hökmədir.
  - Nüşabə ilə döyüsdə ona qalib gəlir.
  - Mükəmməl təlim-təbiyi almışdır.
  - Ağlın qüdrəti ilə Nüşabəyə qalib gəlir.
  - Qüdrətli sərkərdə və fatehdır.
  - Onu yalnız öz xalqının xoşbəxtliyi düşündürür.
- A) 2, 4, 6      B) 1, 3, 5      C) 1, 2, 4  
D) 3, 5, 6      E) 1, 2, 3
- 9.** Nizaminin “İskəndərnama” əsərindəki obrazlarla bağlı ortaq cəhəti müəyyən edin.
- İskəndər ← → Nüşabə
- A) Ayaq basdığı hər yerdə haqqın, ədalətin müdafiəçisi olur.  
B) Atasından sonra taxt-taca sahib olur.  
C) Ehtiyatlılığı, tədbirliliyi və bacarığı ilə ölkəsini müharibədən xilas edir.  
D) Ölkəsini ədalətlə idarə edir.  
E) Təkəbbürlüdür.
- 10.** N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsəri ilə bağlı *uyğunsuzluğunu* müəyyən edin.
- | <i>Obraz</i> | <i>Əməlləri</i>                                                           |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------|
| A) Feyləqus  | Xalqın rəğbətini qazanmışdır.                                             |
| B) Dara      | İnsan kimi təkəbbürlü, hökmədar kimi ədalətsiz və zalimdir.               |
| C) Nüşabə    | İskəndəri tanımaqdə aciz qalsa da, xalqının firavan yaşamasına nail olur. |
| D) Pələngər  | Qonşu ölkələri işgal edib və dövlətlərini talan edir.                     |
| E) Niqumaş   | İskəndərin təlim-təbiyi almasında xüsusi rolü olmuşdur.                   |
- 11.** N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsərindəki İskəndər surəti haqqında fikirlərdən biri *səhvdir*:
- Nüşabənin onunla bağlılığı əhdə dönük çıxmır, Bərdəyə ziyan vurmadan cənnət məkanı tərk edir.
  - Dərin elmə və biliyə yiyələnir.
  - Dərin məhəbbətlə sevən bir aşiqdir.
  - Öz gücü, igidliyi ilə hamını heyran edir.
  - Təktanrıçılığı yayan mütəfəkkir sərkərdədir.
- 12.** N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsərinin qəhrəmanı ilə bağlı klasteri tamamlayın.
- şair təxəyyülünün məhsuludur.
- İskəndər
- 13.** N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsərindəki Nüşabə obrazı ilə bağlı klasteri tamamlayın.
- ölkəsinin abadlığına, xalqının firavan yaşamasına nail olur.
- Nüşabə
- 14.** N. Gəncəvinin “İskəndərnama” əsərinə aid doğru fikirləri müəyyən edin.
- Əsərdə içtimai ədalət ideyası, insan ləyaqətinin ucalığı, əməyə, sənətə hörmət hissi ön plana çəkilir.
  - Əsərdə dövlət işlərini başqalarına etibar etməyin fəlakətlərə səbəb olduğu fikri öz əksini tapmışdır.
  - Əsərin qəhrəmanı Nizami təxəyyülünün məhsuludur.
  - Əsər boyu inkişafda verilən İskəndər obrazı qüsursuz təsvir edilmişdir.
  - Əsərin birinci hissəsində baş qəhrəmanın apardığı müharibələr, haqq-ədaləti bərqərar etmək üçün göstərdiyi söylər təsvir olunur.

15. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərində Nüşabə İskəndərin elçi yox, hökmdar olduğunu necə anlayır?

İskəndər:

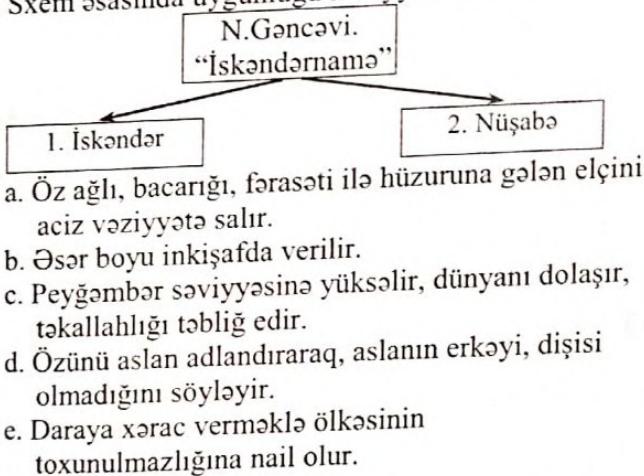
1. içəri daxil olan kimi birbaşa taxta keçir.
2. şahlara məxsus libas geyinir.
3. Nüşabənin süfrəyə düzdüyü qızilla, yaqtla dolu bülür kasalara fikir vermir.
4. belindən qılıncını və kəmərini açmır.
5. Nüşabəyə hədiyyələr gətirir.

16. Eyler-Venn diaqramına əsasən N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindəki obrazlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

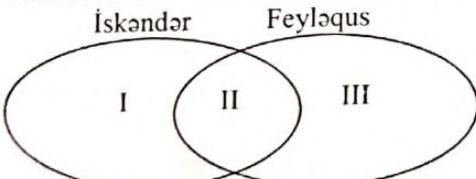


- a. Əməlləri alqışlansa da, qüsurları gizlədilmir.
- b. Bacarıqlı hökmdardır.
- c. Ağlı, bacarığı, fərasəti ilə ölkəsini müharibədən xilas edir.
- d. Hər yerdə təkallahlığı təbliğ edir.
- e. Bütün tapşırıq və əmrlərini qadınlar yerinə yetirərdi.

17. Sxem əsasında uyğunluğu müəyyən edin:



18. Eyler-Venn diaqramına əsasən N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindəki obrazları müqayisə edin.



- a. Tədbirlidir.
- b. Dara ilə müharibədə onu məğlub edir.
- c. Zalimdir.
- d. Dünyani dolaşır, insanları həqiqət yoluna dəvət edir.
- e. Daraya xərac verməklə ölkəsinin toxunulmazlığına nail olur.

## Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatı (XIII-XVI əsrlər)

### Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatı (ümumi)

1. XVI əsrə divan müəllifi olan sənətkarları müəyyən edin.

- A) A. Ərdəbili, Ə. Təbrizi
- B) M. Əvhədi, Həbibə
- C) Kişvəri, Q. Bürhanəddin
- D) İ. Nəsimi, İ. Həsənoğlu
- E) Ş.İ. Xətayi, M. Füzuli

2. Aşağıdakı əsərlərdən birinin müəllifi məlum *deyil*:

- A) "Vərqa və Gülsə"
- B) "Dastani-Əhməd Hərami"
- C) "Nəsihətnamə"
- D) "Mehr və Müştəri"
- E) "Rindü Zahid"

3. *Qış getdi, yenə bahar gəldi,  
Gül bitdiyü laləzar gəldi.  
Quşlar qamusu fəğanə düşdü,  
Eşq odu yenə bu canə düşdü*

- parçası hansı əsərdəndir?
- A) "İskəndərnamə" (N. Gəncəvi)
  - B) "Dəhnəmə" (Ş.İ. Xətayi)
  - C) "Töhfətül-İraqeyn" (Xaqani)
  - D) "Leyli və Məcnun" (M. Füzuli)
  - E) "Dastani-Əhməd Hərami"

4. Heca vəznli şeiri ilk dəfə divan ədəbiyyatına kim gətirmiştir?

- A) Xətayi
- B) Q. Bürhanəddin
- C) Füzuli
- D) Nəsimi
- E) Həbibə

5. Nizami ənənələri ilə bağlı olan "Dəhnəmə" və "Camι Cəm" adlı əsərlər yazmış şair:

- A) İ. Nəsimi
- B) İ. Həsənoğlu
- C) A. Ərdəbili
- D) M. Əvhədi
- E) Ə. Təbrizi

6. Bu əsərlərdən birində hərarətlə sevən fədakar aşiqin ixtirabları eks olunur:

- A) "Sığmazam" (İ. Nəsimi)
- B) "Dəhnəmə" (Ş.İ. Xətayi)
- C) "Töhfətül-İraqeyn" (Ə. Xaqani)
- D) "Dastani-Əhməd Hərami"
- E) "İskəndərnamə" (N. Gəncəvi)

7. "Dastani-Əhməd Hərami" əsəri haqqında deyilənlərdən biri *yanlışdır*:

- A) Əsərdə kin-küdürü təqnid olunur.
- B) Azərbaycan dilində biza gəlib çatmış ilk epik şeir nümunələrinəndə biridir.
- C) XIV yüzillik epik poeziya örnəyidir.
- D) Əsərdə düzlük, insaf və etiqada çağırış var.
- E) Əsərin müəllifi bəlli deyil.

8. XVI əsrə yaşamış, ana dilində lirik şeirlər və poemalar yazmış şair:  
A) Ş.İ. Xətayi      B) A. Ərdəbili      C) N. Kişvəri  
D) Həbibə      E) İ. Nəsimi

9. Azərbaycan ədəbiyyatına tuyuq janrını kim gətirmiştir?

- A) Qazi Bürhanəddin
- B) İmadəddin Nəsimi
- C) Şah İsmayıllı Xətayi
- D) Marağalı Əvhədi
- E) Əssar Təbrizi

10. Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatında epik əsər yazmış sənətkarları müəyyən edin.

- 1. Qazi Bürhanəddin
- 2. Arif Ərdəbili
- 3. İmadəddin Nəsimi
- 4. Şah İsmayıllı Xətayi
- A) 1, 2
- B) 2, 3
- C) 3, 4
- D) 2, 4
- E) 1, 4

11. XIII-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatında ən mühüm ədəbi hadisə:

- A) farsca yazan şairlərin hökmədarlar tərəfindən himaya olunması
- B) poemaların inkişafı
- C) qəzəl janrının möhdud çərçivədən çıxıb ən mühüm ictimai mətləbləri də əhatə etməsi
- D) Azərbaycan dilində yazan şairlərin çoxalması
- E) Nizami ənənələrinin davam etdirilməsi

12. XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatına aid edilə bilər:

- A) heca vəznində olan şeirlərdən divan ədəbiyyatında istifadə olunması
- B) insanın mənəvi azadlığının, daxili aləminin, təbiət gözəlliklərinin əlvən poetik vasitələrlə eks etdirilməsi
- C) bədii əsərlərin yalnız ana dilində yazılması
- D) ana dilində epik şeirin inkişafı
- E) əruz vəznli şeirin heca vəznli şeirə nisbətən üstün mövqe tutması

13. XIII-XIV əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) Dövrün ən görkəmli şairlərindən biri Q. Bürhanəddindir.
- B) Ana dilimizdə ilk şeir nümunələri yaranır.
- C) "Dastani-Əhməd Hərami" bu dövrün epik şeir örnəyidir.
- D) Dövrün ən mühüm ədəbi hadisəsi fars dilində yaranan ədəbiyyatın güclənməsidir.
- E) İ. Həsənoğlu bu dövrdə yaşamış və iki dildə qəzəl yazmışdır.

14. XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) Ana dilində həm lirik, həm də epik əsərlər yazılır.
- B) Farsca yazmaq ənənəsi zəifləyir.
- C) Ana dilimizdə ilk poemalar bu dövrdə yaranır.
- D) Həbibə bu dövrdə yaşayıb-yaratmışdır.
- E) Dirili Qurbanının qoşma və gərayılılarında insan və təbiət gözəllikləri sənətkarlıqla tərənnüm edilmişdir.

- 15.** XIII-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri *yanlışdır*:
- tuyuq janının ədəbiyyata gəlişi
  - anadilli şeirin inkişafı
  - dastan yaradıcılığının geniş yer tutması
  - heca vəzninin yazılı ədəbiyyata gəlişi
  - anadilli nəşr nümunələrinin yaranması
- 16.** Bunlardan biri Ş.İ. Xətayinin “Dəhnəmə” və M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemaları üçün ortaq cəhət sayıla bilər:
- həzəc bəhrində yazılması
  - N. Gəncəvinin təsiri ilə yazılması
  - qadın hüquqsuzluğu probleminin qoyulması
  - faciəvi sonluqla bitməsi
  - “Bahariyyə” ilə başlaması
- 17.** Ş.İ. Xətayi və M. Füzuli yaradıcılığı üçün ortaq cəhəti müəyyən edin.
- həm əruz, həm də heca vəznində şeirlərin yazılması
  - həm nəzmlə, həm də nəşrlə bədii əsərlərin yazılması
  - həm lirik, həm də epik əsərlərin yazılması
  - həm elmi, həm də bədii əsərlərin yazılması
  - fars dilində divan müəllifi olması
- 18.** Ş.İ. Xətayi və M. Füzuli yaradıcılığı üçün ortaq sayıla *bilməz*:
- Ana dilində yazılmış bədii nəşr əsərləri də vardır.
  - Həm əruz, həm də heca vəznlərində şeirlər yazmışlar.
  - Ana dilində şeir divanı yaratmışlar.
  - Eyni dövrdə yazüb-yaratmışlar.
- A) 2, 4    B) 1, 3    C) 1, 2    D) 1, 4    E) 2, 3
- 19.** XIII-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri *yanlışdır*:
- heca vəznli şeirin divan ədəbiyyatına daxil edilməsi
  - Azərbaycan dilində yazan şeirlərin çoxalması
  - Nizami mövzularında bir sıra əsərlərin yazılması
  - tuyuq janının ilk nümunələrinin yaranması
  - farsca yazmaq ənənəsinin aradan qalxması
- 20.** XIII-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri doğru *deyil*:
- Quran motivləri əsasında əsərlər yazılır.
  - Bu dövrdə nəşrlə yazılan əsərlərə təsadüf edilmir.
  - Ana dilində yazan şeirlərin sayı çoxalır.
  - Qazi Bürhanəddin, Şah İsmayıll Xətayi kimi şeirlər ana dilində əsərlər yazırlar.
  - Aşıq şeirinin Dirili Qurbani kimi görkəmli nümayəndəsi yetişir.
- 21.** XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri doğrudur:
- Bu dövrdə nəşrlə yazılan əsərlərə təsadüf edilmir.
  - Nizaminiin “Xəmsə”si motivlərində yazılan bütün əsərlər fars dilində idi.
- C) Ədəbiyyatımızda ilk dəfə tuyuq janından istifadə edilməyə başlandı.
- D) Anadilli epiç şeirin ilk nümunələri yarandı.
- E) Əruzla yanaşı, heca vəznində də əsərlər yazılırdı.
- 22.** XIII-XVI əsrlər ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri doğru *deyil*:
- Dövrün ən görkəmli şairlərindən biri Q. Bürhanəddindir.
  - Ana dilimizdə ilk şeir nümunələri bu dövrdə yaranmışdır.
  - “Dastani-Əhməd Hərami” və “Qisseyi-Yusif” XIII əsrin epiç şeir örnekleridir.
  - Dövrün ən mühüm ədəbi hadisəsi fars dilində yaranan ədəbiyyatın güclənməsidir.
  - Nizami mövzularında da şeir örnekleri yarannmışdır.
- 23.** “Dastani-Əhməd Hərami” poeması ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:
- Dövrün digər poemalarında olduğu kimi, bu əsərdə də məhəbbət mövzusu aparıcıdır.
  - Poemada şərə, zülmə qarşı mübarizə ideyası təbliğ edilir.
  - Müəllifi məlum deyil.
  - Ana dilimizdə, əruz vəznində yazılmışdır.
  - Əsərdə vahid süjet xətti vardır.
- 24.** “Dastani-Əhməd Hərami” əsəri haqqında *yanlış* fikri müəyyən edin.
- Əsərdə xalq şeir dilinə xas olan ifadələr klassik poeziya ənənələrinə uyğunlaşdırılmışdır.
  - Əsər xeyrin şər üzərində qəlebəsi ilə nəticələnir.
  - Bağdad Sultanının qızı Güləndəm xeyrin, haqq ədalətin, saflığın təmsilçisi kimi təqdim edilir.
  - Əhməd Hərami obrazı şəri, pisliyi təmsil edir.
  - Quran motivləri əsasında yazılmış anadilli epiç şeir nümunəsidir.
- 25.** “Dastani-Əhməd Hərami” əsəri haqqında deyilənlərdən biri doğrudur:
- Məhəbbət mövzusundadır, möclislər şəklində qələmə alınmışdır.
  - Ana dilində yazılmış ilk epiç nəzm əsərlərindəndir.
  - “Bahariyyə” adlı hissə ilə başlayır.
  - Quran motivləri əsasında yazılmışdır.
  - Əsərdə rəmzi-simvolik obrazlardan da istifadə olunmuşdur.
- 26.** Ş.İ. Xətayinin “Dəhnəmə” məsnəvisi ilə M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” poeması üçün ortaq cəhət kimi götürülsə *bilməz*:
- Hər ikisi əruzun həzəc bəhrindədir.
  - Hər ikisi nikbin sonluqla bitir.
  - Hər iki əsər ərob əfsanəsi əsasında yazılmışdır.
  - Hər ikisi eyni əsrdə və ana dilində yazılmışdır.
- A) 1, 3    B) 1, 2    C) 3, 4    D) 2, 4    E) 2, 3

- 27.** İ. Həsənoğlu, Həbib, M. Füzuli yaradıcılığı üçün ortaq cəhəti müəyyən edin.  
 A) Eyni əsrə yaşıyib-yaratmışlar.  
 B) Epik əsərləri də vardır.  
 C) Ana dilində şeirləri vardır.  
 D) Nizami ədəbi məktəbinin nümayəndələridir.  
 E) Fars və ana dilində poemaları vardır.
- 28.** Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri *yanlışdır*:  
 A) Yalnız qədim dövrə aid janrlarda əsərlər yaranır.  
 B) Quran motivləri əsasında əsərlər yazılır.  
 C) Nizami əmənələri həm fars, həm də Azərbaycan dilində yaranan ədəbiyyatda davam etdirilir.  
 D) Azərbaycan dilində yaranan ilk şeir divanı bu dövrə aiddir.  
 E) Anadilli ictimai-fəlsəfi lirikanın gözəl nümunələri yaranır.
- 29.** Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatının qədim dövr ədəbiyyatından əsas fərqləri:  
 1. Həm lirik, həm də epik əsərlərin yazılması  
 2. Xalq şeiri üslubunda olan janrlara müraciət edilməsi  
 3. Əsərlərin həm fars, həm də ana dilində yazılması  
 4. Süjetli poemaların yazılması  
 A) 1, 3    B) 2, 3    C) 3, 4    D) 1, 4    E) 1, 2
- 30.** Ş.İ. Xətayinin “Dəhnəmə” və M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərlərinə aid ortaq *olmayan* cəhətlər:  
 1. Ana dilində, məhəbbət mövzusunda olması  
 2. Əsas süjet xəttinin ədəbi əmənəyə uyğun olaraq qəhrəmanın doğulmasının təsviri ilə başlanması  
 3. Həzəc bəhrində, məsnəvi şəklində yazılması  
 4. Şəxsiyyət azadlığı problemının qoyulması  
 5. Aşiqin dərdini bölüşən surətlərin olması  
 A) 2, 5    B) 2, 4    C) 1, 3    D) 1, 4    E) 3, 5
- 31.** Ş.İ. Xətayinin “Dəhnəmə” və M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərlərinə aid ortaq cəhətlər:  
 1. Əsərdə əsas süjet xəttinin ədəbi əmənəyə uyğun olaraq qəhrəmanın doğulmasının təsviri ilə başlaması  
 2. Həzəc bəhrində, məsnəvi şəklində yazılması  
 3. Hadisələrin baharin təsviri ilə başlaması  
 4. Əsərdə aşiqin dərdini anlayan və bölüşə bilən surətlərin olması  
 5. Əsərin mərkəzində şəxsiyyət azadlığı probleminin durması  
 A) 1, 2, 5    B) 1, 3    C) 3, 4, 5  
 D) 2, 4    E) 1, 4
- 32.** “Dastani-Əhməd Hərami” poeması ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:  
 A) Ana dilimizdə yazılmış ilk epik əsərlərdəndir.  
 B) XIV əsrin epik poeziya örnəklərindən sayılır.  
 C) Əsər xeyrin şor üzərindəki qələbəsi ilə nəticələnir.  
 D) Əsərdə kin-küdərət təqnid olunur.  
 E) Müəllisi məlum deyil.
- 33.** Nümunə ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.  
*Qış getdi, yenə bahar gəldi,  
Gül bitdiyi laləzar gəldi.  
Quşlar qaması fəğanə düşdü,  
Eşq odu yenə bu canə düşdü.*  
 1. Peyzaj nümunəsidir.  
 2. Ş.İ. Xətayinin “Nəsihətnamə” əsərindəndir.  
 3. Qəzəl janrındadır.  
 4. Məsnəvi formasındadır.  
 5. Şairin sufi görüşləri öz əksini tapmışdır.
- 34.** Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.  
*Qış getdi, yenə bahar gəldi,  
Gül bitdiyi laləzar gəldi.  
Quşlar qaması fəğanə düşdü,  
Eşq odu yenə bu canə düşdü.*  
 1. Heca vəznindədir.  
 2. Peyzaj nümunəsidir.  
 3. Həzəc bəhrindədir.  
 4. Süjetli lirika nümunəsidir.  
 5. Ş.İ. Xətayinin “Dəhnəmə” əsərindəndir.
- 35.** “Dastani-Əhməd Hərami” və Qul Əlinin “Qisseyi-Yusif” əsərləri üçün ortaq *olmayan* fikirləri müəyyən edin.  
 1. Xeyrin şorla mübarizəsi təsvir edilir.  
 2. Nizami ədəbi məktəbinin davamı kimi farsca yazılış əsərlərdir.  
 3. Quran motivlərində yazılmışdır.  
 4. İnsaf və etiqada dəvət motivləri vardır.  
 5. M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsəri ilə eyni əsrə qələmə alınmışdır.

### *İmadəddin Nəsimi*

- 1.** Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatında ana dilində tuyuq janrında əsər yazmış şair:  
 A) İzzəddin Həsənoğlu      B) Məhəmməd Füzuli  
 C) Məhsəti Gəncəvi      D) Həbib  
 E) İmadəddin Nəsimi
- 2.** Nəsimi yaradıcılığına aid edilə *bilməz*:  
 A) qəzəl, qəsidi, tuyuq və s. şeir şəkillərindən istifadə  
 B) yaradıcılığında qəzəl janrının aparıcı yer tutması  
 C) insəni kamil olmağa, özünü tanımağa, heyvani hissələrdən uzaq olmağa çağırış  
 D) saf məhəbbətin tərənnümü  
 E) həm əruz, həm də heca vəznində əsərlərin yazılması
- 3.** Nəsimi yaradıcılığına aid edilə *bilməz*:  
 A) təriqət şeirlərinin qələmə alınması  
 B) qəzəl, qəsidi, tuyuq, müstəzad və s. şeir şəkillərindən istifadə  
 C) yalnız əruz vəznində əsərlərin yazılması  
 D) həm lirik, həm də epik növdə əsərlərin yazılması  
 E) ictimai-fəlsəfi fikirlərin bədii əksi

- 4.** İ. Nəsiminin "Sığmazam" əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Əsərdə insanın maddi və mənəvi aləmlə eyni olması fikri eks olunmuşdur.
  - Əsərdə real eşqin, məhəbbətin də ifadəsi öz öksini tapmışdır.
  - Şairin təriqət şeirlərindəndir.
  - Qəzəl janrındadır.
  - Müəllisin hürufi görüşləri parlaq ifadə edilmişdir.
- 5.** Fikirlərdən biri İ. Nəsiminin "Sığmazam" əsərinin lirik qəhrəmanına aid *deyil*:
- Fikirlərinin doğru olduğuna əmindir.
  - Varlığa və məkana siğmadığını özünün mübarizliyi ilə əsaslandırır.
  - Heç bir şərhə və bəyana siğmadığını söyləyir.
  - Allaha və bütün yaradılmışlara aid olan hər şeyin özündə təcəlli etdiyini bildirir.
  - Öz mövqeyini çəkinmədən müdafiə edir.
- 6.** İ. Nəsiminin "Sığmazam" qəzəlinin bəhri haqqında düzgün fikri müəyyən edin.
- Xoşagolən avaz, ürəyəyatan xoş səs deməkdir.
  - Yüngül, zərif, müləyim mənalarını bildirir.
  - S.Ə. Şirvanının "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" şeiri də həmin bəhrədir.
  - MəfA İlün, məfA İlün, məfA İlün, məfA İlün təfiləsindədir.
  - Təmtəraqlı ahəngi ilə fərqlənir.
- 7.** Verilmiş nümunə haqqında *səhv* fikri müəyyən edin.
- Şəms mənəm, qəmər mənəm, şəhd ilə həm şəkar mənəm,  
Ruh-i-rəvan bağışlaram, ruhi rəvana siğmazam.*  
(İ. Nəsimi)
- "Günəş mənəm, ay mənəm, bal ilə şəkar mənəm. Axıcı ruh bağışlaram, axıcı ruha siğmaram" – mənasında işlənmişdir.
  - Müəllisinin hürufi görüşlərinin parlaq ifadəsidir.
  - "Mənəm" və "sığmazam" sözləri qafiyə təşkil edir.
  - Lirik qəhrəman öz qətiyyətliliyi ilə seçilir.
  - Əruz vəzninin rəcəz bəhrindədir.
- 8.** İ. Nəsiminin "Sığmazam" əsərinə əsasən *səhv* fikri müəyyən edin.
- I - Misra  
II - Misradakı fikrin izahı
- I - Məndə sıgar iki cahan, mən bu cahana siğmazam.  
II - Maddi və mənəvi aləm məndə siğsa da, mən bu dünyaya siğmiram.
  - I - Ərşələ fərsə kafü nun məndə bulundu cümlə çün.  
II - Göt və yer, kaf və nun hamısı məndə tapıldı.
  - I - Kimsə gümanı zənn ilə olmadı həqq ilə biliş.  
II - Heç kimsə güman və zənn ilə haqqı bilib tanımadi.

- D) I - Gövhəri-laməkan mənəm, kövnü məkənə siğmazam.  
II - Məkənnin kiçik bir zərrəsiyəm, məkəna siğmazam.
- E) I - Həqqi bilən bilir ki, mən zənnü gümənə siğmazam.  
II - Haqqı bilən mənim güman və zənnə siğmayacağımı bilir.

**9.** İ. Nəsiminin "Sığmazam" əsərində lirik qəhrəman

- Nöqtələrin yerinə uyğun gölən fikirləri müəyyən edin.
- tutduğu yolun doğru olduğuna ürəkdən inanır.
  - cisminin soyulmasına razi olsa da, öz fikrindən dönmür.
  - sevdiyi qızın yolunda ölümə də hazır olduğunu bəyan edir.
  - maddi və mənəvi aləmə siğsa da, özü bu aləmə siğmir.
  - bütün yaradılmışlara məxsus olan hər şeyin özündə öksini tapdığını bildirir.

**10.** Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

Hürfilik ideyaları təbliğ edilir.

"Sığmazam"  
(İ. Nəsimi)

- 
- Dünyaya və hökmdarlarla meydan oxuyan əsərdir.
  - İnsanın Allahla, maddi-mənəvi aləmlə bir olması fikri qabardılır.
  - Kamilliye ucalmış F. Nəimi tərənnüm olunur.
  - Müəllif haşimilərdən olduğunu qürurla bəyan edir.
  - İnsana həyat eşqi bəxş edən saf məhəbbət tərənnüm edilir.

**11.** Nöqtələrin yerinə uyğun *olmayan* fikirləri müəyyən edin.

*İ. Nəsiminin "Sığmazam" əsərində lirik qəhrəman*

- .....
- cəsarətli və qətiyyətlidir.
  - öz məhəbbətində düzümlü olduğunu nümayiş etdirir.
  - öz fikirlərini monoloq şəklində ifadə edir.
  - bütün yaradılmışları yer üzünün əşrəfi hesab edir.
  - vətəndən uzaq düşdürünen görə təəssüf hissi keçirir.

### *Şah İsmayıllı Xətayı*

1. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri klassik şeirin hansı formasında yazılmışdır?  
 A) qəzəl      B) qəsida      C) müxəmməs  
 D) məsnəvi    E) mürəbbə
2. Ş.İ. Xətayinin məsnəvilərini müəyyən edin.  
 1. "Müsibətnamə"      2. "Fərhadnamə"  
 3. "Nəsihətnamə"      4. "Vərqa və Gülşə"  
 5. "Dəhnəmə"  
 A) 1, 2, 5    B) 3, 5    C) 2, 3, 4    D) 2, 5    E) 1, 4
3. Surətlərdən biri Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" poemasında *yoxdur*:  
 A) Məşuqə      B) Əğyar      C) Aşıq  
 D) Səba          E) Ah
4. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri haqqında verilən fikirlərdən biri *yanlışdır*:  
 A) Şairin ən irihəcmli əsəridir.  
 B) Əsərdə nakam, sonu ugursuz olan bir eşq təsvir olunmuşdur.  
 C) Əsər məsnəvi formasında yazılib.  
 D) Əsərdə təsvir olunan Məşuqə pəridir.  
 E) Huş, Ah, Göz yaşı, Səba rəmzi obrazlardır.
5. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" poemasında hansı rəmzi obrazlar vardır?  
 A) Şam, Pərvanə, Ay, Səba  
 B) Bulud, Günəş, Meh, Pərvanə  
 C) Ah, Huş, Səba, Göz yaşı  
 D) Göz yaşı, Bulud, Şam, Səba  
 E) Pərvanə, Bülbül, Şam, Huş
6. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" poemasına aid fikirləri müəyyən edin.  
 1. Nizaminin "Leyli və Məcnun" poemasının təsiri ilə yazılmışdır.  
 2. Fəciəvi sonluqla bitir.  
 3. Məsnəvi şəklindədir.  
 4. Orta əsrlərdə məhəbbətə bağlı qeyri-sağlam baxışlar təqnid olunur.  
 5. Ana dilimizdə yazılmışdır.  
 A) 1, 4    B) 2, 4, 5    C) 1, 2, 3    D) 3, 5    E) 3, 4
7. Yalnız Ş.İ. Xətayı yaradıcılığına aid olan fikri müəyyən edin.  
 A) Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında allegorik əsərlər müəllifi kimi də şöhrət tapmışdır.  
 B) İlk dəfə Azərbaycan ədəbiyyatında tuyuq janrında şeirlər yazılmışdır.  
 C) Üç dildə şeir divanı yaratmışdır.  
 D) Ana dilində yaranan ictimai-fəlsəfi şeirin ilk qüdrəti nümayəndəsidir.  
 E) Heca və əruz vəznlərində əsərlər yazılmış, yazılı ədəbiyyata xalq şeirinə məxsus lirik janrlar gətirmişdir.

8. Ş.İ. Xətayı haqqındaki fikirlərdən biri *yanlışdır*:  
 A) "Dəhnəmə" əsərinin müəllifidir.  
 B) Həm əruz, həm də heca vəznində şeirlər yazıb.  
 C) Nəsr əsərləri də vardır.  
 D) Lirik və epik əsərləri vardır.  
 E) Ana dilində yazdığı divanı dövrümüzə qədər gəlib çatmışdır.
9. Aşağıdakı fikirlərdən biri Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsərinə aid *deyil*:  
 A) Heca vəznində yazılmışdır.  
 B) Buradakı məktublar Aşıqin ülvi duyğularının ifadəsidir.  
 C) Aşıqin mənəvi aləminin, hiss və düşüncələrinin təsvirinə geniş yer verilmişdir.  
 D) İnsanın pəriyə vurulması və onun öz eşqi uğrunda bütün çətinliklərə mətanətlə sına gərməsi göstərilir.  
 E) Əruz vəzninin həzəc bəhrindədir.
10. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsərini səciyyələndirən cəhətlərdən biri *səhvdir*:  
 A) Lirik növə, poema janrundadır.  
 B) Xətayinin həməmə ən böyük əsəridir.  
 C) Bağban obrazı xeyirxahlığı ilə diqqəti cəlb edir.  
 D) Əsas qəhrəman Aşıqdır.  
 E) Poemada Səba, Ah, Huş, Göz yaşı kimi obrazlar da vardır.
11. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri ilə bağlı fikirlərdən biri *yanlışdır*:  
 A) Anadilli epik şeirin ilk nümunəsidir.  
 B) Məsnəvi formasındadır.  
 C) Poemada insan obrazları ilə yanaşı, rəmzi obrazlar da yaradılmışdır.  
 D) Bağban obrazı xeyirxahlığı ilə diqqəti cəlb edir.  
 E) Aşıq birinci məktubu Məşuqəyə Səba ilə göndərir.
12. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.  
 A) Müəllisin ən irihəcmli əsəridir.  
 B) Əsərdə təsvir olunan sevgili – Məşuqə pəridir.  
 C) Poemada həm rəmzi obrazlar, həm də insan obrazları yaradılmışdır.  
 D) Bağban obrazı xeyirxahlığı ilə diqqəti cəlb edir.  
 E) Əsərdə real – dünyəvi eşq təsvir olunmuşdur.
13. Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsərinə aid doğru fikri müəyyən edin.  
 A) Əsərdə real məhəbbət təsvir olunmuşdur.  
 B) Ah, Huş, Göz yaşı, Səba və bağban rəmzi surətlərdir.  
 C) Əsərdə səbir və iradə sayəsində məqsədə çatmağın mümkünluğu qabarıq ifadə olunmuşdur.  
 D) Məşuqə mifik, ona xidmət edənlər real obrazlardır.  
 E) Aşıq Məşuqənin yolunda çəkdiyi əzab-əziyyətlərdən şikayətlənmir.

- 14.** Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri ilə bağlı **səhv** fikri müəyyən edin.  
 A) Rəmzi obrazlar Aşıqə yardımçı olurlar.  
 B) Səbanın Məşuqənin yanına ilk gəlişi əsərin ekspozisiya mərhələsinə aiddir.  
 C) Məşuqənin pəri, ona xidmət edənlərin əksəriyyətinin pəri, qılman, huri olması təsvir olunan eşqə əsatiri rəng qatır.  
 D) Səba, Huş, Ah, Göz yaşı elçi vəzifəsini yerinə yetirirlər.  
 E) Poema janrında yazılmışdır.
- 15.** Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.  
 1. Müəllifin ən irihəcmli əsəridir.  
 2. Məsnəvi formasındadır.  
 3. Əsər realist üslubdadır, dili sadə və anlaşıqlıdır.  
 4. Aşıqın ilk məktubu Məşuqəyə Bağban vasitəsilə çatdırılır.  
 A) 2, 3    B) 1, 3    C) 3, 4    D) 1, 4    E) 2, 4
- 16.** Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsərinə aid edilmiş fikirlərdən biri **səhvdir**:  
 A) Əsər nikbin sonluqla bitir.  
 B) İnsan obrazları ilə yanaşı, mifik obrazlar da var.  
 C) Əruz vəznində, həzəc bəhrində yazılmışdır.  
 D) Aşıq eşqin əzab-əziyyətindən şikayetətlənir, gecə-gündüz ah-nalə edir.  
 E) Birinci məktubu Məşuqəyə Ah aparır.
- 17.** Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsərinə aid edilmiş fikirlərdən yalnız biri doğrudur:  
 A) Heca vəznində yazılıb.  
 B) Əsərə iki mifik obraz daxil edilib.  
 C) Əsərin girişində aşıqın dilindən "Bahariyyə" verilmişdir.  
 D) Əsərdə həm əsatiri-mifik, həm ilahi-sufi, həm də real-dünyəvi məhəbbətin əlamətləri görünür.  
 E) Məşuqəyə Aşıqın ilk məktubunu Göz yaşı gətirir.
- 18.** "Bahariyyə"nin (Ş.İ. Xətayı) şeir vahidinə aid olan düzgün fikri müəyyən edin.  
 A) Rübə janrının şeir vahidi ilə eynidir.  
 B) Şeirin müxtəlif sayılı misralardan ibarət olan bitkin hissəsidir.  
 C) Şeirin iki misradan ibarət olan nisbətən bitkin hissəsidir.  
 D) S.Ə. Şirvaninin "Guş qıl" əsərinin şeir vahidi ilə eynidir.  
 E) Misraların sayı 4 və 5-dir.
- 19.** Ş.İ. Xətayinin "Dəhnəmə" əsəri ilə bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.  
 A) Aşıq - Şahların möclisində gördüyü qızə aşıq olan bu gəncin həyatı bütbüüt dəyişir.  
 B) Məşuqə - Zahiri gözəlliyyinin təsvirində qüsursuz olduğu bədii dilin imkanları ilə məharətlə canlandırılmışdır.  
 C) Bağban - Xeyirxahlığı ilə diqqəti cəlb edir.
- D) Səba - Qasid vəzifəsini yerinə yetirir.  
 E) Göz yaşı - Aşıqə yardımçı olaraq Məşuqəyə məktublar aparır.
- 20.** Ş.İ. Xətayi yaradıcılığından götürülmüş bu beytədə hansı fikirlər ifadə olunmuşdur?  
*Ey könül, hicran qəmindən çox şikayət qılma kim,  
Aşıqə cövrü cəfəsi lütf ilə ehsanidir.*  
 1. Lirik qəhrəmanın sevgilisinin vəfasızlığından gileyənlər.  
 2. İnsanın əqidəsi möhkəm olmalıdır.  
 3. Təzəlik və təravət insanda xoş duyğular oydur.  
 4. Aşıq sevgilisinin ayrılıq qəmindən şikayət etməməlidir.  
 5. Sevgilinin əzab-əziyyətini aşiq ehsan kimi qəbul etməlidir.
- 21.** Verilmiş nümunə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.  
*Yar zülfü töki günüm qarardı,  
Yar ağzı kimi yerim darardı.  
Qanlar yuduram yüzindən ayru,  
Bimar tənəm gözündən ayru. (Ş.İ. Xətayı)*  
 1. Birinci beytədə epitet işlənmişdir.  
 2. Eşqin əzab-əziyyətindən ah-nalə edən aşıqın şikayətidir.  
 3. Məşuqənin xarakteri böyük ustalıqla tərənnüm edilmişdir.  
 4. Ayrılıq dərdi aşıqi xəstə bədənə çevirmişdir.  
 5. Çəkdiyi iztirablar aşıq dünəni dar edir.
- 22.** Ş.İ. Xətayi yaradıcılığı ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.  
 1. Lirikasında sufi görüşlərini ifadə edən şeirlər də var.  
 2. Ədəbi növlərin üçünə də müraciət etmişdir.  
 3. Həm əruz, həm heca vəznindən istifadə etmişdir.  
 4. Həcmə ən böyük əsəri "Nəsihətnamə" məsnəvisidir.  
 5. Ən məşhur əsərlərindən biri "Bəngü Badə"dir.

# Məhəmməd Füzuli

## Məhəmməd Füzuli (ümumi)

- 1.** Bunlardan biri M. Füzulinin elmi-fəlsəfi əsəridir:
- "Həft cam"
  - "Səhhət və Mərəz"
  - "Mətləül-etiqad"
  - "Bəngü Badə"
  - "Söhbətül-əsmar"
- 2.** M. Füzulinin hansı əsəri məktub şəklində yazılmışdır?
- "Səhhət və Mərəz"
  - "Şikayətnamə"
  - "Rindü Zahid"
  - "Söhbətül-əsmar"
  - "Bəngü Badə"
- 3.** M. Füzulinin nəşr əsərlərindən ibarət cərgəni müəyyən edin.
- "Söhbətül-əsmar", "Şikayətnamə"
  - "Səhhət və Mərəz", "Həft cam"
  - "Şikayətnamə", "Bəngü Badə"
  - "Hədiqətüs-süəda", "Həft cam"
  - "Rindü Zahid", "Səhhət və Mərəz"
- 4.** M. Füzulinin hansı əsəri fars dilində yazılmışdır?
- "Leyli və Məcnun"
  - "Həft cam"
  - "Söhbətül-əsmar"
  - "Bəngü Badə"
  - "Şikayətnamə"
- 5.** Bunlardan biri Füzulinin nəşr əsəridir:
- "Hədisi-ərbəin"
  - "Bəngü Badə"
  - "Həft cam"
  - "Leyli və Məcnun"
  - "Hədiqətüs-süəda"
- 6.** M. Füzulinin göstərilən əsərlərində yalnız biri nəzmlə yazılib:
- "Rindü Zahid"
  - "Söhbətül-əsmar"
  - "Şikayətnamə"
  - "Səhhət və Mərəz"
  - "Mətləül-etiqad"
- 7.** M. Füzulinin yaradıcılığı haqqında *səhv* fikir hansıdır?
- Q. Bürhanəddin və İ. Nəsiminin təsiri ilə tuyuq da yazmışdır.
  - Həm nəzmlə, həm də nəşrlə yazılmış əsərlərin müəllifidir.
  - Alleqorik poemaları və nəşr əsərləri də vardır.
  - Qəzel janının ən qüdrətli nümayəndəsidir.
  - Yaradıcılığında məhəbbət mövzusu əsas yer tutur.
- 8.** Bunlardan biri M. Füzulinin nəşr əsəri *deyil*:
- "Şikayətnamə"
  - "Rindü Zahid"
  - "Səhhət və Mərəz"
  - "Həft cam"
  - "Hədiqətüs-süəda"
- 9.** M. Füzulinin aşağıdakı əsərlərindən biri məsnəvi formasında *yazılmışdır*:
- "Həft cam"
  - "Leyli və Məcnun"
  - "Söhbətül-əsmar"
  - "Məni candan usandırıd" E) "Bəngü Badə"
- 10.** Bu şairlərdən biri bütün nəzm əsərlərini əruz vəznində yazmışdır:
- Ş.İ. Xətayı
  - M. Füzuli
  - M. P. Vaqif
  - M. V. Vidadi
  - Q. Zakir
- 11.** M. Füzulinin bu əsərlərindən biri tərcümədir:
- "Mətləül-etiqad"
  - "Həft cam"
  - "Hədisi-ərbəin"
  - "Söhbətül-əsmar"
  - "Rindü Zahid"
- 12.** M. Füzulinin "Söz" qəzəlinin məzmunu ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
- İnsanın qədir-qiyəti sözünün dəyəri ilə ölçülür.
  - Hörətdən düşmək istəmirsinə, az danışmalısan.
  - Söz insanı ölümündən sonra belə yaşatmağa qadirdir.
  - Yoxdan var olan sözlər sırlı bir dünya yaradır.
  - Şairin fikrincə, gözəl xətlə yazılan sözlərin təsiri daha güclü olur.
- 13.** Füzulinin "Söz" qəzəli haqqında *yanlış* fikri müəyyən edin.
- Əsərdə hər bir insanın sözə dəyər verməsinin zəruriliyi də öz əksini tapmışdır.
  - Süjetli lirikanın gözəl nümunəsi sayılır.
  - Əruz vəzninin rəməl bəhrində yazılmışdır.
  - Şeirdə insanın işlətdiyi sözlərin onun şəxsiyyətindən xəbər verdiyi vurğulanır.
  - Söz sənətinin qarşısında qoyulan tələblər də öz əksini tapmışdır.
- 14.** M. Füzulinin "Söz" qəzəli haqqında *yanlış* fikri müəyyən edin.
- Şairin fikrincə, sözü yerində işlətməyənlər arif sayılmır.
  - Müəllif sənətkarın qarşısında bir sıra vəzifələr də qoyur.
  - Şairə görə, hər bir insanın qiyməti onun sözünün dəyəri ilə ölçülür.
  - Əsərdə qəzel janrına da böyük dəyər verilir.
  - Şeirdəki bir çox ifadələr hikmətli söz kimi də işlədilə bilər.
- 15.** M. Füzulinin bədii irsinə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.
- Ana dilində → ..... ← nəşr əsəri
  - Ana dilində → ..... ← poema
  - Fars dilində → ..... ← poema
- "Hədiqətüs-süəda"
  - "Söhbətül-əsmar"
  - "Bəngü Badə"
  - "Həft cam"
  - "Mətləül-etiqad"
- 1 – a; 2 – c, e; 3 – d
  - 1 – b; 2 – c; 3 – e
  - 1 – c; 2 – b, d; 3 – e
  - 1 – a; 2 – b, c; 3 – d
  - 1 – a; 2 – d, e; 3 – b

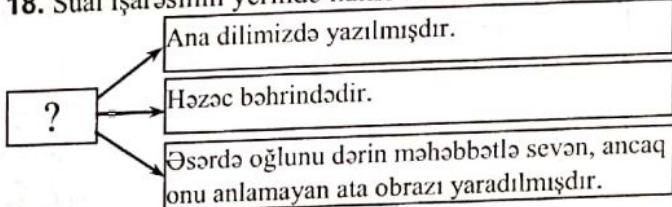
16. M. Füzulinin "Məni candan usandırdı..." qəzəli haqqında *yanlış* fikri müəyyən edin.

- A) Qəzəldə lirik qəhrəmanın – aşiqin parlaq obrazı yaradılmışdır.
- B) Qəhrəman səmimi, sədaqətli və cəfakesidir.
- C) Aşıq məşuqonun cəfəsindən usanmır, bezmir tutduğu yoldan dönməyi xəyalına belə gətirmir.
- D) Lirik qəhrəmanın ahının odu göylərdəki fələkləri yandırır, gözləri qanlı yaş axıdır.
- E) Birinci misradan sona kimi aşiqin ah-naləsi, şikayətləri kəsilmir.

17. M. Füzulinin "Məni candan usandırdı..." qəzəli haqqında verilən fikirlərdən biri *yanlışdır*:

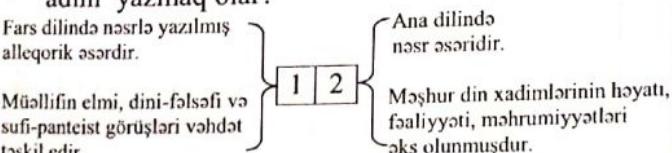
- A) Qəzəldə güclü ahəngin yaranmasına onun yazıldığı rəməl bəhrinin də təsiri az deyildir.
- B) Qəzəl həm idcaya, həm də məzmununa görə klassik şeirimin ən dəyərli nümunələrindəndir.
- C) Qəzəldə obrazlılığın güclənməsində məcazların da xüsusi rolu vardır.
- D) XVI əsrin məhsulu olan bu əsər dilinin şirinliyi baxımından da müasir oxucunu valeh edir.
- E) Beytlərin əksəriyyətində işlədilmiş daxili qafiyələr şeirdə güclü ahəngin yaranmasına səbəb olmuşdur.

18. Sual işarəsinin yerində hansı əsərin adı olmalıdır?



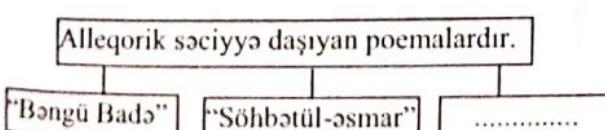
- A) "Leyli və Məcnun" (M. Füzuli)
- B) "Bəngü Badə" (M. Füzuli)
- C) "Xosrov və Şirin" (N. Gəncəvi)
- D) "Rindü Zahid" (M. Füzuli)
- E) "Dastani-Əhməd Hərami"

19. Rəqəmlərin yerinə M. Füzulinin hansı əsərlərinin adını yazmaq olar?



- A) 1 – "Hədisi-ərbəin"; 2 – "Mətləül-etiqad"
- B) 1 – "Bəngü Badə"; 2 – "Həft cam"
- C) 1 – "Səhhət və Mərəz"; 2 – "Hədiqətüs-süəda"
- D) 1 – "Həft cam"; 2 – "Səhhət və Mərəz"
- E) 1 – "Mətləül-etiqad"; 2 – "Leyli və Məcnun"

20. M. Füzuli yaradıcılığı ilə bağlı sxemi tamamlayın.



A) "Hədisi-ərbəin"

B) "Həft cam"

C) "Leyli və Məcnun"

D) "Səhhət və Mərəz"

E) "Hədiqətüs-süəda"

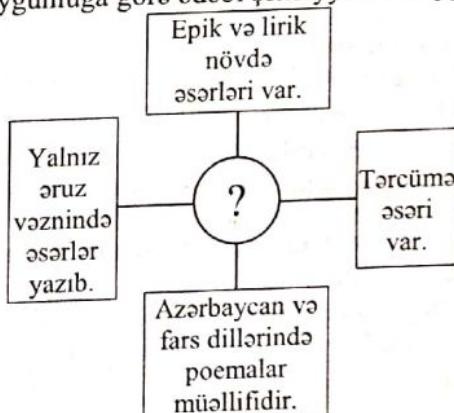
21. M. Füzulinin "Söz" qəzəlinin bəhri haqqında doğru fikri müəyyən edin.

- A) Tuyuq janrında yazılın əsərlərin bəhrindədir.
- B) Yüngül, zərif, müləyim mənalarını bildirir.
- C) S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" şeiri də həmin bəhrindədir.
- D) "MəfA İlün" təfiləsinin təkrarına əsaslanır.
- E) Xoşagələn avaz, ürəyəyatan xoş səs deməkdir.

22. M. Füzuli yaradıcılığına aid *səhv* fikri müəyyən edin.

- A) "Leyli və Məcnun" əsəri lirik poemadır.
- B) Poemalarını Azərbaycan və fars dillərində qələmə almışdır.
- C) Tərcümə əsəri də vardır.
- D) Qəsidələrdən ibarət divanı vardır.
- E) Epik əsərlərini həm nəzm, həm də nəşrlə yazmışdır.

23. Uyğunluğa görə ədəbi şəxsiyyəti müəyyən edin.



- A) M. Füzuli
- B) H. Cavid
- C) S.Ə. Şirvani
- D) M.Ə. Sabir
- E) Ş.İ. Xətayı

24. M. Füzulinin "Söz" rədifi qəzəlində götürülmüş bu nümunədə hansı fikirlər ifadə olunmuşdur?

*Artıran söz qədrini sidq ilə qədrin artırır,*

*Kim nə miqdardı olsa, əhlin eylər ol miqdard söz.*

1. Söz sırlar xəzinəsinin xəzinədarıdır.

2. Hər bir insanın dəyəri onun danışdığı sözlə bağlıdır.

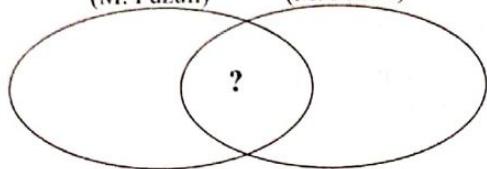
3. Söz çox olan yerdə yalan da çox olar.

4. Söz nə qiymətdə olsa, sahibini də o qiymətdə edər.

5. Arif olmağın şartı sözə münasibətinə bağlıdır.

25. Eyler-Venn diaqramında sual işarəsinin yerinə uyğun gələn fikirləri müəyyən edin.

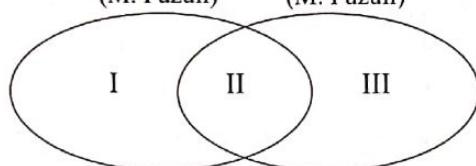
"Rindü Zahid" "Səhhət və Mərəz"  
(M. Füzuli) (M. Füzuli)



1. Fars dilindədir.
2. İnsan, həyat haqqında fərqli baxışların qarşılışması, mübahisəsi dayanır.
3. Nəsrə yazılmışdır.
4. Müəllifin elmi, dini-fəlsəfi və sufi-panteist görüşləri vəhdət şəklində ifadəsini tapmışdır.
5. Alleqorik əsərdir.

26. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

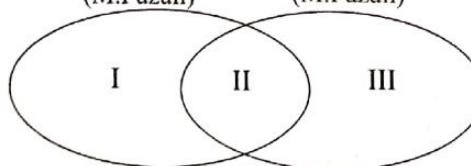
"Leyli və Məcnun" "Həft cam"  
(M. Füzuli) (M. Füzuli)



- a. Fars dilindədir.
- b. Poemadır.
- c. Alleqorik əsərdir.
- d. Azərbaycan dilindədir.
- e. Şöhrətpərəstlik tənqid edilir.

27. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

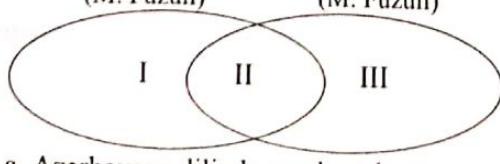
"Söhbətlə-əsmar" "Hədiqətüs-süəda"  
(M. Füzuli) (M. Füzuli)



- a. Azərbaycan dilindədir.
- b. Nəşr əsəridir.
- c. Poema janrındadır.
- d. Məşhur din xadimlərinin həyatı eks olunub.
- e. Alleqorik əsərdir.

28. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

"Söhbətlə-əsmar" "Bəngü Badə"  
(M. Füzuli) (M. Füzuli)



- a. Azərbaycan dilində yazılmışdır.
- b. Mənasız mühərribələr törətməklə insanları qırğına vermək tənqid olunur.

- c. Müəllifin elmi və dini-fəlsəfi görüşləri təsvir edilir.
- d. Şöhrətpərəstlik tənqid olunur.
- e. Təkəbbürlü hökmətar obrazları yaradılmışdır.

### "Leyli və Məcnun" poeması

1. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasından verilmiş nümunədə ananın narahatlığının səbəbi nədir?

*Key şux! Nədir bu göstügülər?  
Qılmaq sənə tənə eybcülər?  
Nəyçün özünə ziyan edirsən?  
Yaxşı adını yaman edirsən?...*

- A) kiməsə tənə etməkdən qaçmaq
- B) qızın aşiq olmasına qoyulan qadağə
- C) qeybətin yaxşı hal olmaması
- D) ailənin təmiz adına gələcək təhlükə
- E) Məcnunun qızına layiq olmaması

2. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasındaki Məcnun surəti ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*.

- A) Yaşadığı cəmiyyətin qayda-qanunları ilə barışmadığı üçün çöllərə düşür.
- B) Anadan olduğu zaman ağlayır və müəllif buna rəmzi məna verir.
- C) İnsanlardan qaçaraq təbiətə üz tutur.
- D) Ərəb qəbilə başçısının oğludur, əsl adı Qeysdir.
- E) Həyata baxışı valideynlərindən fərqlənmir.

3. M. Füzuli "Leyli və Məcnun" poemasında Qeysin doğularkən ağlaması epizodu ilə nəyə işarə edirdi?

- A) Qeysin gələcəkdə dövrün yox, dövrlərin obrazı olacağına
- B) Bu, simvolik bir başlangıçıdır; Qeysin gələcəkdə öz səadət və azadlığı üçün bələlər çəkəcəyinə
- C) Bu uşağın gələcəkdə şair olacağına
- D) Uşağın anadangəlmə aşiq olacağına
- E) Bu uşağın öz valideynlərinə olmazın müsibətlə gətirəcəyinə

4. Xüsusiyyətlərdən biri Məcnun obrazı (M. Füzuli).

"Leyli və Məcnun") üçün səciyyəvi *deyildir*:

- A) Varlı qabilə başçısının yeganə övladıdır.
- B) İnsanlar arasında pisliyin çox olmasına baxmayaraq, sona qədər onlarla mübarizə aparır.
- C) Öz məhəbbətinə sadıq olan eşq fədaisidir.
- D) Müstəqil düşüncə tərzi ilə öz zəmanəsinin gənclərindən seçilir.
- E) Müasirləri onun məhəbbətini layiqincə qiymətləndirə bilmirlər.

5. Xüsusiyyətlərdən biri M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasındaki Leyli surətinə aid edilə **bilməz**:
- A) Öz arzu və istəyini heç kimə, hətta anasına da bildirmir.  
 B) Qeysi sevdiyini dildə danır, zahirən qanunlara boyun ayır; bir növ öz vəziyyəti ilə barışır.  
 C) Əsərin sonunda Leyli get-gedə dəyişir, öz hüququ uğrunda mübarizə aparır, daha cəsarətli olur.  
 D) Öz hüquqsuzluğunu, dözülməz dərdini aya, şama, pərvanəyə danişir.  
 E) Daxilən qanunlara boyun əymir, saf eşqinə sonadək sadiq qalır.

6. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasından verilmiş nümunədə müəllif nəyə işarə edirdi?

*Olmuşdu zəbani-hali guya,  
 Söylərdi ki, "Ey cəfaçı dünya!  
 Bildim, qəmini sənin ki çoxdur,  
 Qəm çəkməyə bir hərif yoxdur.  
 Gəldim ki, olam qəmin hərifi,  
 Gəl, təcrübə eylə mən zəif!"*

- A) varlıların insanlara cəfa vermasına  
 B) eşqin səmərəsiz əzablar mənbəyi olmasına  
 C) Qeysin gələcəkdə dərd, qəm və bəlalar çəkəcəyinə  
 D) Leylinin atasının qızının xoşbəxtliyini düşünməməsinə  
 E) Məcnunun anasının eşqdən narahatlığına

7. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poeması ilə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Leyli dövrünün qızlarından fərqlənmir, onlar kimi düşünür.  
 B) İki gəncin nakam məhəbbətindən bəhs edir.  
 C) Cəmiyyətin azad sevgiyə mənfi münasibəti əsərin baş qəhrəmanlarının faciəsində əsas səbəb kimi göstərilmişdir.  
 D) Əruz vəzninin həzəc bəhrindədir.  
 E) Ana dilində yazılmışdır.

8. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərindəki hadisələrin ardıcılığına görə sxemi tamamlayın.

Varlı qəbilə başçısının övladının dünyaya gəlməsi

Məcnun Leylini məktəbdə görməsi

Anasının Leylinin eşqə düşməsindən narahat olması

1. Məcnunun bir gözəlin qucağında sakitləşməsi
2. Leylinin İbn Səlama nikah edilməsi
3. Məcnunla Leylinin məhəbbətinin dildən-dilə düşməsi

4. Nofəlin Məcnunla səhbəti  
 A) 1, 3    B) 2, 4    C) 1, 2    D) 3, 4    E) 2, 3

9. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərindəki hadisələrin ardıcılığına görə sxemi tamamlayın.

Məcnunun nəzir-niyazla doğulması

Məcnun Leyli ilə məktəbdə rastlaşması

Leylinin anasına cavabı

1. Məcnunun başına gələcək hadisələri öncədən duyaraq ağlaması
  2. Atasının səhrada Məcnunla rastlaşması
  3. Anasının Leyliyə nəsihəti
  4. İbn Səlamin Leyliyə elçi göndərməsi və onunla evlənməsi
- A) 2, 4  
 B) 1, 3  
 C) 1, 2  
 D) 3, 4  
 E) 2, 3

10. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərindəki obrazlarla bağlı **səhv** fikri müəyyən edin.

- A) Qeyş yaşadığı cəmiyyətə müxalif mövqedə dayanır.  
 B) Anası Məcnunu eşq yolundan çəkindirməyə çalışır.  
 C) Mühit Leylinin sərbəstliyinə yol vermir.  
 D) Nofəl və Zeyd fərdi xüsusiyyətləri ilə o qədər də seçilməyən obrazlardır.  
 E) Məcnunun atası oğlunu sevsə də, onu anlamır.

11. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində Məcnun obrazına aid edilə **bilməz**:

- A) Dövrün davranış normalarına zahirən tabe olur.  
 B) Hər kəsdən qaçaraq təbiətə üz tutur.  
 C) Cəmiyyətə müxalif mövqedə dayanır.  
 D) Həyata baxışı dövrün insanlarından fərqlidir.  
 E) Sevdaya düşdürü üçün cəmiyyətdə "dəli" kimi qəbul edilir.

12. M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində Leyli obrazına aid edilə **bilməz**:

- A) Saf eşqinə sonadək sadiq qalır.  
 B) Arzu və istəyini başqalarından gizlədir.  
 C) Ağır sinaqlara məruz qalır.  
 D) Zəmanəsinin köləliyi əsas tutan davranış normalarına tamamilə tabe olur.  
 E) İxtiyarsız, hüquqsuz olduğunu dərk edir.

- 13.** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Leylinin atası və anası zəmanəsinin adət-ənənələrinə kor-koranə əməl edən obrazlardır.
  - Heç kəsə dərdini söyləməyən Leyli ürəyini şama, pərvanəyə, aya açır.
  - Nofəl və Zeyd obrazları fərdi xüsusiyətləri ilə seçilir.
  - Leyliyə elçi göndərən İbn Səlam onun fikrini öyrənmək barədə qətiyyən düşünür.
  - İbn Səlam Leylini sevməklə dövrünün əxlaqi-etik normalarına zidd hərəkət edir.
- 14.** Xüsusiyətlərdən biri M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasındaki Məcnun obrazı üçün səciyyəvi *deyildir*:
- İctimai mühitdə bir çoxlarından yüksəkdə durur.
  - Düşüncə tərzi, həyata baxışı müasirlərindən tamamilə fərqlidir.
  - Hər cür riyakarlılıqdan uzaq, pak və təmiz insandır.
  - Özünə "Məcnun" adını verərək təbiətə üz tutur.
  - Kütlənin qeyd-şərtsiz boyun əydiyi qayda-qanunlara, adət-ənənələrə tabe olmur.
- 15.** Xüsusiyətlərdən biri M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasındaki Leyli surətinə aid edilə *bilməz*:
- Arzu və istəyini heç kimə bildirmir.
  - Rəfiqələrindən fərqlənmir, onlar kimi düşünür.
  - Sevmək və sevilmək ona dəhşətli görünür.
  - Heç kimin onu başa düşməyəcəyini anlayır.
  - İxtiyarsız, hüquqsuz olduğunu dərk edir.
- 16.** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində Leyli və Məcnun obrazları üçün ortaq fikri müəyyən edin.
- Zəmanəsinin köləliyi əsas tutan davranış normalarına yalnız zahirən tabe olur.
  - Sevgisini hamidən gizli saxlayır.
  - Həyata baxışı öz həmyaşlılarından fərqlidir.
  - İxtiyarsız olduğunu anlayır.
  - Cəmiyyətdən uzaqlaşış təbiətə sığınır.
- 17.** Fikirlərdən biri M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində Məcnunun atası, anası, Leylinin anası və İbn Səlam surətləri üçün ortaq cəhət kimi götürüle *bilməz*:
- Dövrün tələbləri, əxlaqi-etik normaları ilə yaşayırlar.
  - Şəxsiyyət azadlığı onların şəxsi həyata baxışında yer almır.
  - Həyata baxışları eynidir.
  - Dövrünün tələblərinə, adət-ənənələrinə kor-koranə əməl edirlər.
  - Zəmanənin köləliyi əsas tutan davranış normalarına zahirən tabe olurlar.
- 18.** Sillogizmi tamamlayın.
- Müəllifin hiss və duyğularının ifadəsi arxa plana keçib, əhvalat və hadisələrin təsviri üstünlük təşkil edərsə, belə əsərlər epik-lirik poema hesab edilir.
- ↓
- M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsəri epik-lirik poemadır.
- .....
- A)** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində hadisələrin yaratdığı subyektiv hissələrin ifadəsinə az yer ayrılmış, əhvalatların təsvirinə üstünlük verilmişdir.
- B)** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində əvvəldən axıra qədər həyat hadisələrinin müəyyən bir süjet əsasında təsviri ilə şairin daxili duyğularının ifadəsi üzvi şəkildə birləşir.
- C)** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində hiss və duyğuların ifadəsi ön planda verilmişdir.
- D)** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində gerçəkliliklə uyuşmayan təsvirlərə, hadisələrə də yer verilmişdir.
- E)** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində fərqli dünyagörüşünə malik obrazlar yaradılmışdır.
- 19.** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsəri ilə bağlı sxemin boş xanasına uyğun gələn fikri müəyyən edin.
- 
- A)** Mühiti onun sevgisini namusa zidd sayırm.
- B)** Ona sevmək və sevilmək dəhşətli görünür.
- C)** Adətə görə, atasının yerini tutmalıdır.
- D)** Arzu və istəyini heç kimə bildirmir, üzəyini şama, pərvanəyə, aya açır.
- E)** Azad düşünsə də, dövrün davranış normalarına zahirən tabe olur.
- 20.** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərinə əsasən sxemdə sual işarəsinin yerinə uyğun gələn fikri müəyyən edin.
- 
- A)** Leylinin fikrini öyrənmək barədə heç düşünür.
- B)** Aşıqləri sadiqliyə, məşuqları vəfəlliyyə səsləyir.
- C)** Şəxsiyyət azadlığı həyata baxışında yer almır.
- D)** Məcnunun davranışlarına görə narahatlıq keçirir.
- E)** "Xəstəliyə" çarə axtarır.

- 21.** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsəri ilə bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

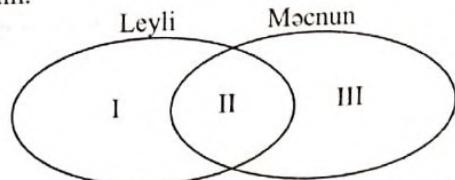
  1. Əsas hadisələr təhlkiyə yolu ilə, məsnəvi şəklində verilir.
  2. Əsərdə sadıq aşiq və vəfali möşuqə obrazları yaradılmışdır.
  3. Leyli dövrünün qızlarından fərqlənmir, onlar kimi düşünür.
  4. Leyli anasının ilk töhmətlərində ürəyini ona açır.

**22.** M. Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərində obrazların xarakterinə uyğun olaraq ardıcılılığı müəyyən edin.

  - Cəmiyyətlə müxalif mövqedə dayanır.
  - Dövrün tələbləri, əxlaqi-etik normaları ilə yaşayın bir aşiq obrazıdır.
  - Məcnunun aşiq olduğunu eşidərək onu bu yoldan çəkindirməyə çalışır.
  - Aşıqliyin qızə layiq olmadığını, bunun ailənin və namusu, yaxşı adı üçün təhlükə olduğunu söyləyir.

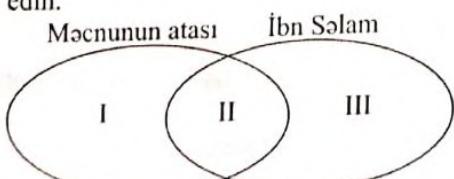
|              |                   |
|--------------|-------------------|
| 1. Məcnun    | 2. Leylinin anası |
| 3. İbn Səlam | 4. Məcnunun anası |

**23.** Eyler-Venn diaqramına əsasən M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərindəki obrazları müqayisə edin.



- a. Valideynləri dövrün əxlaqi-etik normaları ilə yaşayır.
  - b. Cəmiyyətə açıq şəkildə müxalif mövqedə dayanır.
  - c. Həyata baxışı fərqlidir.
  - d. Hüquqsuz olduğunu anlayır.
  - e. Sevgisini hər kəsdən gizlədir.

**24.** Eyler-Venn diaqramına əsasən M. Füzulinin “Leyli və Məcnun” əsərindəki surətləri müqayisə edin.



- a. Müstəqil düşüncə, şəxsiyyət azadlığı həyata baxışında yer almır.
  - b. Məcnunun "xəstəliyinə" çarə axtarır.
  - c. Leylinin fikri ilə maraqlanmadan elçi göndərir.
  - d. Məcnunu eşq yolundan çəkindirməyə çalışır.
  - e. Övladının aşiq olduğunu eşidəndə bu xəbərin ailənin namusuna ləkə gətirəcəyindən ehtiyat edir.

## Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı. I mərhələ (XVII-XVIII əsrlər). Molla Pənah Vaqif

1. XVII əsrə yaşayış-yaratmış sənətkarlar:
- A) İ. Nəsimi, Ş.İ. Xətayi, Həbibə
  - B) Məsihi, S. Təbrizi, Qövsi Təbrizi
  - C) İ. Həsənoğlu, İ. Nəsimi, Kişvəri
  - D) Ş.İ. Xətayi, Həbibə, M. Füzuli
  - E) M.P. Vaqif, M.V. Vadi, Xəstə Qasim

2. M.P. Vaqifin yaradıcılığında hansı janrda yazılmış əsərlər üstünlük təşkil edir?
- |             |            |          |
|-------------|------------|----------|
| A) təcnis   | B) qoşma   | C) qəzəl |
| D) müxəmməs | E) qəsidiə |          |

3. Verilmiş bəndə görə şeirin müəllifini və janrını müəyyənləşdirin.

*Qış günü qışlağı Qiraqbasanın,  
Gözüdür Aranın, cümlə cahənin,  
Bələ gözəl yerin, gözəl məkanın  
Bir gözəl obası, hayif ki, yoxdur!*

- A) M.V. Vadi, qoşma
- B) Q. Zakir, gəraylı
- C) M.P. Vaqif, qoşma
- D) Aşıq Ələsgər, təcnis
- E) Aşıq Abbas Tufarqanlı, qoşma

4. M.P. Vaqifin hansı şeirində elin, obanın, kəndlə qadınlarının yoxsul həyatı real şəkildə təsvir olunur?
- A) "Bax"
  - B) "Görmədim"
  - C) "Hayif ki, yoxdur"
  - D) "Durnalar"
  - E) "Pəri"

5. Əsərlərdən birinin müəllifi M.V. Vidadıdır:
- A) "Müsibətnamə"
  - B) "Görmədim"
  - C) "Dəhnamə"
  - D) "Bax"
  - E) "Şikayətnamə"

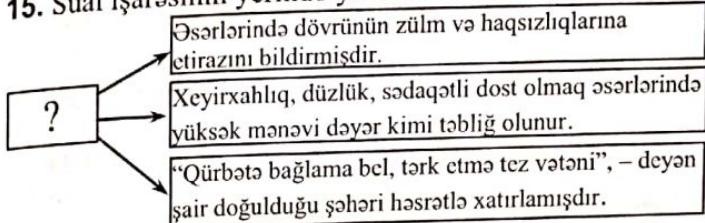
6. XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatına aid edilən əlamətlərdən *səhv* olanı müəyyən edin.
- A) Şifahi xalq ədəbiyyatının yüksəliş dövrü hesab olunur.
  - B) Realist ədəbiyyatın əsası qoyulmuşdur.
  - C) Füzuli ənənələri davam etdirilir.
  - D) Bir sıra məhəbbət dastanları yaranır.
  - E) Bu dövrdə epik əsərlər qələmə alınmir.

7. Göstərilənlərdən biri M.P. Vaqifin yaradıcılığına aid edilə *bilməz*:
- A) Şairin lirikasında bütün yaradıcılığı boyu bədbinlik, küskünlük, həyatdan narazılıq motivləri güclüdür.
  - B) Şairin yaradıcılığına xalqılık, sadəlik, təbiilik xasdır.
  - C) Yaradıcılığında realizm güclüdür.
  - D) Vaqif qüdrətli və orijinal poeziyası ilə ədəbiyyatımıza yeni nəfəs göttirdi.
  - E) Qoşmalarının dili sadə və anlaşıqlıdır.

8. Vaqifin məhəbbət mövzusunda yazdığı şeirləri özündən əvvəlki şairlərin cyni mövzuda yazdığı əsərlərdən hansı cəhəti ilə seçilir?
- A) təbiət təsvirlərinə geniş yer verilməsi ilə
  - B) romantik xarakteri ilə
  - C) özünün bədbin, şikayətçi xarakteri ilə
  - D) ərəb-fars sözlərinin çoxluğu ilə
  - E) real, həyatı gözəli təsvir etməsi ilə
9. M.P. Vaqifin Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində yer:
- A) Ədəbiyyatımıza maarifçi düşüncə gətirmişdir.
  - B) İlk dəfə ictimai məzmunlu lirikaya yaradıcılığında geniş yer vermişdir.
  - C) Ədəbiyyatımıza realizmin əsasını qoyan bir sənətkar kimi daxil olmuşdur.
  - D) Heca vəznli şeirləri ilk dəfə yazılı ədəbiyyata gətirmişdir.
  - E) İlk satirik şeirlər onun adı ilə bağlıdır.
10. XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatına aid edilmiş fikirlərdən biri *səhvdir*:
- A) Dünyəvilik, xəlqılık duyğularının ifadəsi ön plana keçir.
  - B) Füzuli ənənələri geniş yayılır və bir sıra görkəmlı sənətkarların yetişməsinə şərait yaranır.
  - C) "Öсли və Kərəm", "Şah İsmayıł", "Aşıq Qərib" kimi məhəbbət dastanları meydana çıxır.
  - D) Maarifçilik ideyaları daha da güclənir.
  - E) Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatının birinci mərhələsi başlayır.
11. XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatına aid edilmiş fikirlərdən biri *səhvdir*:
- A) Satirik ovqat güclənir.
  - B) Realizm təşəkkül tapmağa başlayır.
  - C) Dastan yaradıcılığının "qızıl dövrü" adlandırılır.
  - D) Həm lirik, həm də epik əsərlər yazılır.
  - E) Klassik şeir janrlarında həm məzmun, həm də formaca xəlqılışmə prosesi gedir.
12. Aşağıdakılardan hansı XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı üçün əlamətdar hadisə sayılır?
- A) dramatik əsərlərinin yaranması
  - B) maarifçilik ideyalarının təbliğİ
  - C) satirik əsərlərin yazılması
  - D) yalnız epik növdən istifadə olunması
  - E) şifahi ədəbiyyatın güclü inkişafı və realizmin yaranması
13. M.P. Vaqifin "Pəri" qoşması ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.
- A) Şair tabii gözəlliyyə dəha çox önem verir.
  - B) Lirik qəhrəman öz istəklərini tərənnüm etdiyi gözələ səhər yeli vasitəsilə ünvanlayır.
  - C) Gəzəl lirik qəhrəmanın qarşısına çıxanda günəş kimi onu yandırıb-yaxır, ah-naləsi göylərə qalxır.
  - D) Lirik qəhrəman sevdiyindən ayrı düşdüyü üçün üzgündür.
  - E) Lirik qəhrəman öz əhvali-ruhiyyəsini şeirdə bədii təzadalar vasitəsilə ifadə edir.

14. Yeni dövrün I mərhələsində hansı janr aparıcı mövqə qazanmışdır?  
 A) qoşma      B) qəzəl      C) hekayə  
 D) gəraylı      E) poemə

15. Sual işarəsinin yerində yazılmalıdır:



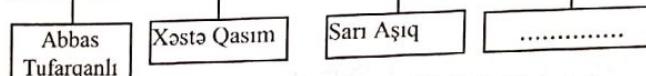
- A) Qövsi Təbrizi      B) Saib Təbrizi      C) Məsihi  
 D) M.P. Vaqif      E) M.V. Vidadi

16. Verilənlərdən biri doğru **deyil**:

- A) Yeni dövrün birinci mərhələsində qoşma yeni ədəbi hadisənin göstəricisi rolunda idi.  
 B) XVII əsrə ədəbiyyatımız daha çox ənənəçilik üzərində qurulmuşdur.  
 C) XVII-XVIII yüzilliklərdə şifahi ədəbiyyat yalnız dastan yaradıcılığı ilə məhdudlaşmamışdır.  
 D) Yeni dövrün birinci mərhələsində qoşma ilə yanaşı, gəraylı, təcnis, bayati janrında yaradılmış əsərlərimiz qonşu xalqların arasında da sevilmiş və oxunmuşdur.  
 E) XVIII yüzillikdə ədəbiyyatımızda yenilik, novatorluq güclü olsa da, aparıcı deyildi.

17. Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatının I mərhələsinə aid sxemi tamamlayın.

Əsərlərində ictimai bələlara, haqsızlığa, ədalətsizliyə, ümumiyyətlə, şərə münasibət bildirmiş, etirazlarını birbaşa ifadə etmiş aşıqlar:



- A) Qövsi Təbrizi      B) Saib Təbrizi  
 C) Aşıq Ələsgər      D) Aşıq Valeh  
 E) Aşıq Hüseyn Cavan

18. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn şairi və əsəri müəyyən edin.

... qəzəl, müxəmməs, qoşma, gəraylı və bayatılarda tarixi faciələri, məhrumiyətlərə moruz qalan müasirlərinin taleyini, vətən həsrətindən doğan ictimai kədəri təsirli, yanıqlı dillə əks etdirmiş, “Müsibətnamə” mənzuməsində, “Durnalar”, ..... kimi əsərlərində zəmanəsindəki ədalətsizliyin qurbanı olan insanların faciəsindən ürək ağrısı ilə söz açmışdır.

|                |                |
|----------------|----------------|
| 1. M.P. Vaqif  | 5. “Dağlar”    |
| 2. Q. Zakir    | 6. “Görmədim”  |
| 3. M.V. Vidadi | 7. “Könlümü”   |
| 4. A. Ələsgər  | 8. “Badi-səba” |

- A) 1; 6      B) 4; 5      C) 2; 8      D) 3; 7      E) 2; 5

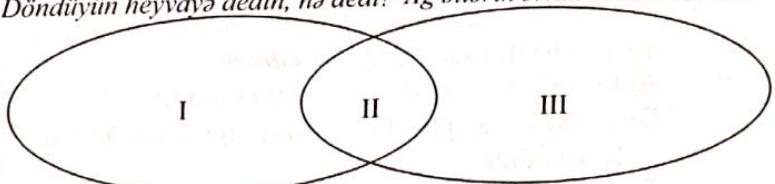
19. XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının səciyyəvi əlamətləri kimi verilə bilər:

1. Ədəbiyyatda povest janrının yaranması
2. Sadəliyin güclənməsi
3. Ədəbiyyatın xəlqiləşməsi
4. Ədəbiyyatın realistləşməsi
5. Ədəbiyyatda tarixi mövzulara geniş yer verilməsi

20. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

Düşüb ayağına sən o zalimin  
 Söylədinmi necəliyin halimin?  
 Onun həsrətindən rəngi-alimin  
 Döndüyüň heyvaya dedin, nə dedi?

Üz yanına tökülibdür tel nazik,  
 Sinə meydan, zülf pərişan, bel nazik,  
 Ağız nazik, dodaq nazik, dil nazik,  
 Ağ əllərin əlvan hənadam, Pəri!



- a. Qoşma janrındadır.
- b. Epitet işlənmişdir.
- c. Şeirin orta bəndlərindəndir.
- d. Lirik qəhrəmanın – kədərli aşiqin hiss-həyəcanı əks olunmuşdur.
- e. Müəllifi M. P. Vaqifdir.

12. Verilənlər "Koroğlu ilə Bolu bəy" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hansı obraz aiddir?  
*Bu obraz Ərzincan qalasında qoşun böyüyü idid. Hasan paşanın qızı Dünya xanımı aşiq idi.*

- A) Mehtər Murtuz
- B) Ərəb Reyhan
- C) Xoca Əziz
- D) Qacar Ali
- E) Bolu bəy

13. Verilən xüsusiyyətlər "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hansı obraz aiddir?

1. Xəyanətkardır.
  2. Onu anlamaq oxucu üçün bir sıra hallarda çətindir.
  3. Xaraktercə ziddiyyyətlidir.
- A) Həmzə
  - B) Xotkar
  - C) Bolu bəy
  - D) Ərəb Reyhan
  - E) Hasan paşa

14. Fikirlərdən biri Koroğlu eposunda "Həmzənin Qıratı qaçırması" qoluna aid *deyil*:

- A) Bu qolda Koroğlunun səhvləri olur.
- B) Koroğlu Həmzənin xəyanətindən qəzəblənsə də, onu daxilən anlayır.
- C) Xotkar aciz vəziyyətə düşdүүнү гизләтмір.
- D) Hasan paşa Koroğlunu hiylə ilə məğlub etmək isteyir.
- E) Müstəqil süjet xətti var.

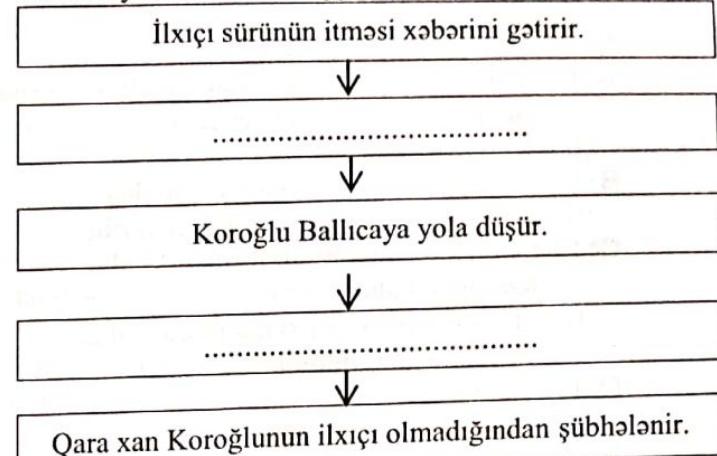
15. Hansı fikir "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolundakı ("Koroğlu" eposu) Hasan paşa aid *deyil*?

- A) Koroğlunun igidiyyinin yarısının Qıratda olduğunu söyləyərək Qıratın qaçırlımasını təklif edir.
- B) Toqat paşalığını və qızlarından birini Koroğlunun üzərinə qoşun çəkən şəxsə verəcəyini bildirir.
- C) Koroğlunu aldatmaqla onu tora salmağın mümkün olmadığını söyləyir.
- D) Koroğlunun üzərinə gedən qoşunun birinə özü başçılıq etmək fikrindədir.
- E) Koroğlunun üzərinə üç tərəfdən qoşun çəkmək fikrini irəli sürür.

16. Nigar xanıma ("Həmzənin Qıratı qaçırması" qolu) aid edilə *bilməz*:

- A) Həmzə əhvalatında Koroğlunun fikrini müdafiə edir.
- B) Dəlilər onu ana kimi sevir, ona hörmət edirlər.
- C) Haqqın, doğru olanın tərəfində durur.
- D) Ona nüfuz qazandıran ədalətli, səmimi olmasıdır.
- E) Ağlılı və uzaqgörəndir.

17. "Düratın itməyi" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hadisələrin ardıcılığını nəzərə alaraq sxemi tamamlayan fikirləri müəyyən edin.



1. Koroğlu Ələmqulu xanın yanından qayıdır.

2. Qara xan ilxını tapşırmaq üçün ilxiciləri, mehtərləri başına yiğir.

3. Koroğlu Dəli Həsənə tapşırır ki, Qara xanın mehtərinə göz olsun.

4. Koroğlu Qara xanın mehtərini mükafatlandırır.

5. Dürat süründəki digər atlarla yola getmir.

A) 3, 1    B) 5, 1    C) 2, 5    D) 3, 2    E) 1, 4

18. "Durna teli" qolundan ("Koroğlu" eposu) verilən nümunə ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.

— *Mənim Koroğlu ilə haqq-hesabım var, bu öz yerində. Bir gün gələr, görüşərik, haqq-hesabımızı kəsərik. Amma Aslan paşanın bu nəkişiliyinə mən dözə bilmərəm. Axı Koroğlunun dəlilərinin ki onunla heç bir işi yox imiş. ... Mən qoymayacağam, o, dəliləri öldürsün.*

A) Aslan paşanın Koroğlunun igidlərini tutaraq edam etdirmək istədiyindən bəhs olunur.

B) Giziroğlu Mustafa bəyin dilindən deyilir.

C) Qəhrəman etdiyi qoçaqlıq barədə öz adamlarına məlumat verir.

D) Nümunədə mərdlik təbliğ olunur.

E) Haqsızlıqla barışmayan qəhrəmanın etirazı eks olunmuşdur.

19. "Düratın itməyi" qolu ("Koroğlu" eposu) ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

A) Qara xanın mehtəri mükafatlandırılır.

B) Əsərdə xeyirxahlıq, əməksevərlik təbliğ olunur.

C) Paşanın təklifi ilə Koroğlunun atının oğurlanması təsvir olunmuşdur.

D) Paşa və xanlar Koroğludan qurtulmaq üçün hiyləyə el atırlar.

E) Koroğlunun atlarını qoruya bilməyən mehtər səhlənkarlığına görə cəzalandırılır.

20. "Düratın itməyi" qolu ("Koroğlu" eposu) əsasında səbəb və nəticə baxımından yanlış olanı müəyyən edin.

I - Səbəb

II - Nəticə

- A) I - Qara xanın mehtəri Koroğlunun ilxisini Qara xanın tutduğunu xəbər verir.
- II - Koroğlu Ballicaya gedir.
- B) I - Dəli Mehtər ilxini axtarmağa başlayır.
- II - Dürat tapılıb Koroğluya təhvıl verilir.
- C) I - İlxiçilər, mehtərlər bilməmişdilər ki, ilxi Koroğlunundur.
- II - Heç bir ilxiçi Qara xanın tutduğu ilxini boynuna götürmürdü.
- D) I - Dürat itir.
- II - Koroğlu bərk əsəbiləşir.
- E) I - Qara xan Koroğlunun ilxisinin onun qoruğuna dolmağından xəbər tutur.
- II - Qara xan ilxinin haylayıb gətirilməsinə göstəriş verir.

21. Verilən fikirlər "Düratın itməyi" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hansı obrazı addır?

1. Əzazildir.
  2. Tamahkardır.
  3. Özünü İran padşahının qohumu kimi göstərir.
  4. Kimdə yaxşı bir şey görsə, əlindən alardı.
- A) Xotkar                    B) Qara xan            C) Bolu bəy
  - D) Ərəb Reyhan            E) Hasan paşa

22. "Düratın itməyi" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hadisələrin ardıcılılığı ilə bağlı sxemi tamamlayın.

I. Koroğlunun ilxisinin Qara xanın qoruğuna dolması



2. -----



3. Koroğlunun ilxiçi paltarı geyinib özünü Qara xana ilxiçi kimi təqdim etməsi

- A) Koroğlunun Qara xana hücum etməsi
- B) Koroğlunun Qara xanın mehtərinə hədiyyə bağışlaması
- C) Koroğlunun Ballicaya getməsi
- D) Düratın digər atlarla yola getməməsi
- E) Nigar xanının Koroğlunu qarşılaması

23. "Həmzənin Qıratı qaçırması" ("Koroğlu" dastanı) qolundakı obrazlarla bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

- |               |                                                  |
|---------------|--------------------------------------------------|
| 1. Koroğlu    | a. Koroğlunu aradan götürmək ən böyük arzusudur. |
| 2. Hasan paşa | b. Xaraktercə ziddiyətlidir.                     |
| 3. Xotkar     | c. Xəyanətkarı bağışlayır.                       |
| 4. Həmzə      | d. Yüksək vəzifəyə sahib olmaq istəyir.          |
- A) 1 - c; 2 - a; 3 - b; 4 - d
  - B) 1 - c; 2 - a; 3 - d; 4 - b

C) 1 - d; 2 - c; 3 - b; 4 - a

D) 1 - a; 2 - b; 3 - c; 4 - d

E) 1 - c; 2 - d; 3 - a; 4 - b

24. Verilən parça ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.

*- Paşa, sən bilirsən ki, keçəl çoxbilmış olar. Mən də gəlir-çixarımlı bilən adamam. Mən bilirəm ki, sən bu üç şeyin üçünü də mənə verən deyilsən. Amma qızı mənə versən, mən olaram sənin kürəkənin...*

A) Obrazın təvazökarlığı və gözütokluğu əks olunmuşdur.

B) Hasan paşa ünvanlanmışdır.

C) Nümunədə inversiya var.

D) Koroğlunun Qıratını gətirməyə yollanan Həmzənin atı gətirəcəyi təqdirdə paşanın qızı ilə evlənmək istədiyi bildirilir.

E) "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolunda Həmzənin dilindəndir.

25. "Koroğlu" eposuna əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

|                |                                         |
|----------------|-----------------------------------------|
| 1. Dəli Həsən  | a. Təmkinlidir.                         |
| 2. Eyvaz       | b. Səmimidir və dəlilərin sevimlisidir. |
| 3. Bəlli Əhməd | c. Təvazökardır.                        |
| 4. Dəmircioğlu | d. Səbirli və düzümlüdür.               |

A) 1 - b; 2 - d; 3 - c; 4 - a

B) 1 - a; 2 - b; 3 - c; 4 - d

C) 1 - d; 2 - a; 3 - b; 4 - c

D) 1 - a; 2 - b; 3 - d; 4 - c

E) 1 - c; 2 - a; 3 - d; 4 - b

26. Fikirlərdən biri "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolundakı Hasan paşa aid *deyil*:

A) Hiyləgərdir.

B) Koroğlunu məhv etməklə yüksək vəzifə qazanmaq istəyir.

C) Məqsədinə çatmaq üçün hər cür şərəfsizliyi özünə rəva bilir.

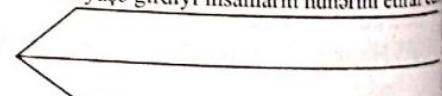
D) Adlı-sanlı sərkərdələri Koroğlunun üzərinə getməyə razı salır.

E) Çox istədiyi qızını Həmzəyə verməkdən boyun qaçırır.

27. Koroğlu obrazı ("Koroğlu" dastanı) ilə bağlı klaster tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

Döyüşə girdiyi insanların hünorunu etraf edə

Əsas qəhrəman



1. Hakim dairələr üçün ciddi narahatlıq doğurur.

2. Qadınların arzusunu yerinə yetirmək üçün Bağdada gedənlərin sırasındadır.

3. Onu Bolu bəyə satan Mehtər Murtuzu bağışlamış və qılıncdan keçirir.

4. Düşmən əlinə keçəndə Koroğlu olduğunu boynuna almır.

A) 3, 4      B) 2, 4      C) 1, 4      D) 1, 2      E) 2, 3

28. "Həmzənin Qıratı qaçırması" qoluna əsasən *uyğunsuzluğu* müəyyən edin.
- A) Xotkar – Koroğlu şəhərə mal buraxmadığı üçün Hasan paşadan kömək istəyir.  
 B) Ərəb Reyhan – Koroğlu ilə köhnə ədavəti olduğuna görə şərtsiz badəni içir və Koroğlunun üzərinə qoşun çəkəcəyini bildirir.  
 C) Hasan paşa – Xotkara Koroğlunu necə ələ keçirəcəyini təklidkə deyir.  
 D) Bolu bəy – Koroğlunu gətirmək üçün Hasan paşadan pəhləvan Qəcər Ali ilə Mehtər Murtuzu istəyir.  
 E) Xotkar – Koroğlu yox ediləcəyi təqdirdə Hasan paşaya sədr-əzəmliyi verəcəyini bildirir.

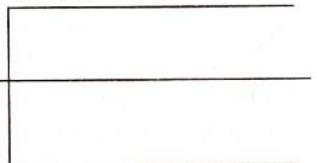
29. "Həmzənin Qıratı qaçırması" qoluna əsasən *uyğunsuzluğu* müəyyən edin.

- A) Keçəl Həmzə – Hasan paşanın malında gözü yoxdur, yalnız kiçik qızını sevdiyi üçün Qıratı gətirməyə razı olur.  
 B) Xotkar – Koroğlunun şəhərə mal buraxmadığı üçün Hasan paşadan kömək istəyir.  
 C) Hasan paşa – Koroğlunu qolu bağlı Xotkarın hüzuruna gətirə bilməyəcəyi təqdirdə özü-özünü həlak edəcəyini Xotkara söyləyir.  
 D) Bolu bəy – Fürsəti qənim bilib ayağa durur və Hasan paşanın təklifi etdiyi badəni içir.  
 E) Mehtər Murtuz – Koroğlunun igidliyinin yarısının Qıratda olduğunu bildirir.

30. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

Ədalətli, səmimi, şəfqətli olmasına görə böyük nüfuz sahibidir.

Nigar xanım  
(“Həmzənin Qıratı qaçırması” qolu)

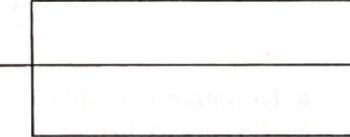


1. İsabalını Koroğlunun dalınca Ərzincanaya göndərir.
2. Dəli Həsəni və Dəmirçioglunu əsir düşmüş Koroğlunun ardınca göndərməyi məsləhət bilmir.
3. Haqqın, doğru olanın tərəfində durur.
4. Durna teli gətirmək üçün Eyvazı Bağdada göndərir.
5. Həmzə əhvalatında dəlilərin fikrini müdafiə edir.

31. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

ağıllı, tədbirli və cəsarətlidir.

“Koroğlu ilə Bolu bəy” qolundakı (“Koroğlu”) Dünya xanım



1. Koroğludan onu Nigar xanımın yanına – Çənlibələ aparmasını xahiş edir.
2. Koroğlu vasitəsilə Bolu bəyin əlindən qurtaracağına ümid bəsləyir.

3. Bolu bəyin Toqata gəlib onu aparacağını arzulayır.
4. İsabaliya Koroğlunun saxlandığı yeri nişan verir.
5. Namərdlik etdiyinə görə Koroğludan Mehtər Murtuzun cəzalanmasını istəyir.

32. “Koroğlu ilə Bolu bəy” qolundakı (“Koroğlu” eposu) obrazlarla bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.

| Bolu bəy                    | Mehtər Murtuz                          | Dünya xanım                         |
|-----------------------------|----------------------------------------|-------------------------------------|
| 1. Koroğlunu tanımadı.      | 3. Xəyanət etdiyi üçün peşman deyildi. | 5. Hasan paşanın qızıdır.           |
| 2. İran şahının qohumu idi. | 4. Koroğlunun mehtəri olmuşdur.        | 6. Bolu bəyə əzə getməyə razı olur. |

33. “Koroğlu və Bolu bəy” qolunda (“Koroğlu” eposu) Koroğlu azad ediləndən sonra onunla Ərzincanın Çənlibələ yollananlar kimlardır?

1. Bolu bəy
2. Qaravaş
3. Mehtər Murtuz
4. Hasan paşa
5. Dünya xanım

34. Koroğlu obrazı ilə (“Koroğlu” eposu) bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. Düşmən əlinə keçəndə Koroğlu olduğunu boynuna almır.
2. Onu Bolu bəyə nişan verən Mehtər Murtuzu qılıncdan keçirir.
3. Nigar xanımı durna teli gətirmək üçün Bağdada gedir.
4. Bu obrazda qəhrəmanlıq və aşiqlıq kimi keyfiyyətlər birləşir.
5. Dəlilərin məsləhətlərinə həmişə əməl edir.

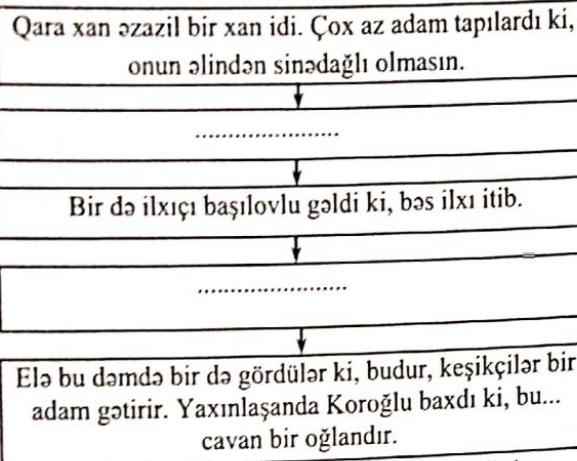
35. “Durna teli” qolu (“Koroğlu” eposu) ilə bağlı hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. Xoca Əziz Koroğlunun yanına yollanır.
2. Koroğlu dəliləri ilə məşq edir.
3. Giziroğlu Mustafa bəy Bağdada gəlir.
4. Aslan paşa Qıratı qoruqçuya verir.

36. “Düratın itməyi” qolundakı (“Koroğlu” eposu) hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.

1. Qara xan Koroğlunu ilxiçi bilib ona ilxiçisi olmayı təkilif edir.
2. Koroğlu Ballıcaya gəlir.
3. Koroğluya ilxisinin harada olduğu xəbər verilir.
4. Koroğlu Qara xanın mehtərinə at və qılınca bağışlayıb onu dəlilərinin içində qatır.

- 37.** "Düratınitməyi" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hadisələrin ardıcılılığını nəzərə alaraq sxemi tamamlayan fikirləri müəyyən edin.



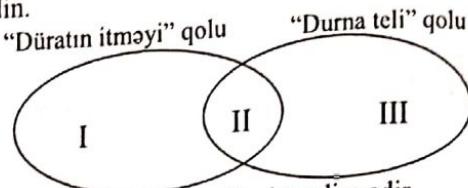
- 38.** "Koroğlu ilə Bolu bəy" qolundakı ("Koroğlu" eposu) hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.
1. Bolu bəyin Koroğlunu aparmaqdan boyun qaçırması
  2. Bolu bəyin adamlarının Koroğlunu əlini-qolunu bağlaması
  3. Xoca Əzizin yolda Koroğlunu görməsi
  4. Bolu bəyin Koroğlunun başına qılıncla zərbə endirməsi

- 39.** "Durna teli" qolunda ("Koroğlu" eposu) baş vermiş hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.
1. Koroğlu ilə Dəmirçioğlunun igidlərin məşqinə baxması
  2. Xoca Əzizin dəlilərin əsir olduğunu görməsi
  3. Telli xanımın durna telini gətirmək təklifini verməsi
  4. Koroğlunun özünü qocaya Muradbəyli taciri kimi təqdim etməsi

- 40.** Uyğunluğu müəyyən edin.

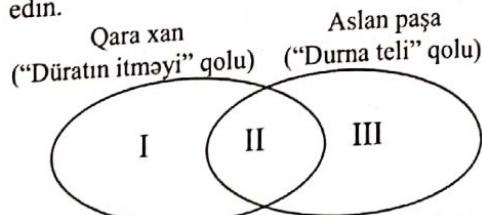
- I "Düratınitməyi" qolu
  - II "Koroğlu ilə Bolu bəy" qolu
- a. Koroğlu özünü qoruçu kimi qələmə verir.
  - b. Koroğlunun ilxisi tutulur.
  - c. Koroğlu Bağdada səfər edir.
  - d. Koroğlu Ərzincana gətirilərək quyuya salınır.
  - e. Koroğlu özünü mehtər kimi təqdim edir.

- 41.** Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.



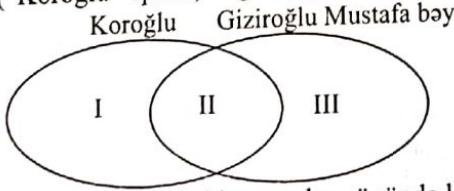
- a. Koroğlu özünü aşiq kimi təqdim edir.
- b. Paşa məclis qurduraraq Koroğlunun dəlilərini edam etdirmək istəyir.
- c. Nəzm hissəsi heca vəznli şeirlərdən ibarətdir.
- d. Qəhrəmanın atına sevgisi eks olunmuşdur.
- e. Koroğlu Ballicaya səfər edir.

- 42.** Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.



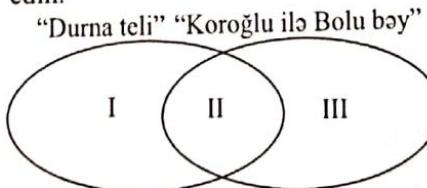
- a. Koroğlunun igidlərini edam etdirmək istəyir.
- b. Zalim və insafsızdır.
- c. Koroğlu tərəfindən öldürülür.
- d. Koroğlunun ilxisinə sahiblənmək istəyir.
- e. Tamahkardır.

- 43.** Eyler-Venn diaqramına əsasən "Durna teli" qolu ilə ("Koroğlu" eposu) bağlı uyğunluğu müəyyən edin.



- a. Ədavət bəslədiyi insana dar gündəndə kömək etmək qərarına gəlir.
- b. Mərddir.
- c. Yardımsevərdir.
- d. Döyüsdə möğlub etdiyi adama əl verib onunla dost olur.
- e. Aslan paşanı öldürür.

- 44.** Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.



- a. Koroğlunun Bağdada səfərindən bəhs edilir.
- b. Yeri göldikdə qəhrəman öz hissələrini şeirlə ifadə edir.
- c. Koroğlu özünü paşaya aşiq kimi təqdim edir.
- d. Koroğlu düşmən qoşunu ilə təkbaşına döyüşür.
- e. Paşa Koroğlunun dəlilərini edam etdirmək üçün meydan qurdurur.

45. "Durna teli" qolundakı ("Koroğlu" eposu) obrazlara əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Eyvaz
  2. Dəmirçioğlu
  3. Giziroğlu Mustafa bəy
- a. Dəlilərin Aslan paşanın əsiri olduğunu və edam ediləcəkləri xəbərini Koroğluya çatdırır.
  - b. Yaraları yeni sağalsa da, düşmən ərazisinə ova getməyə etiraz etmir.
  - c. Xanımlara durna telini götirmək üçün Koroğlundan izin istəyir.
  - d. Ağilli məsləhəti ilə əsir düşmüş dəlilərin qurtulmasına yardım edir.
  - e. Koroğlunun Aslan paşanın qoşunun içindən öz dəlilərini qurtarır qaćırə biləcəyinə inanmir.

## **Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı. II mərhələ (XIX əsr)**

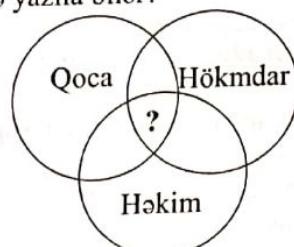
### **Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı. II mərhələ. A. Bakıxanov**

1. Hansı şairin əsərləri Azərbaycan-Qərb ədəbi-mədəni əlaqələrinin yaranıb inkişaf etməsində, Şərqi bədii təfəkkürünün Avropa ölkələrinə yayılmasında xüsusi rol oynamışdır?
  - A) A. Bakıxanovun
  - B) M.Ş. Vazehin
  - C) X. Natəvanın
  - D) Q. Zakirin
  - E) S.Ə. Şirvaninin
2. A. Bakıxanovun dövlətin idarə olunması, hökmdar və xalq münasibətlərindən bəhs edən məsnəvisi:
  - A) "Təhzibül-əxlaq"
  - B) "Mişkatül-ənvar"
  - C) "Kitabi-Əsgəriyyə"
  - D) "Kitabi-nəsihət"
  - E) "Miratü'l-cəmal"
3. A. Bakıxanovun məsnəvi formasında yazdığı əsərləri:
  - 1. "Kitabi-Əsgəriyyə"
  - 2. "Mişkatül-ənvar"
  - 3. "Kitabi-nəsihət"
  - 4. "Miratü'l-cəmal"
  - 5. "Təhzibül-əxlaq"
  - A) 1, 5
  - B) 2, 3, 5
  - C) 2, 4
  - D) 1, 2
  - E) 3, 4
4. Azərbaycan ədəbi-mədəni həyatında maarifçilik meyilləri hansı dövrdən təşəkkül tapmağa başlayır?
  - A) XIX əsrin sonlarından
  - B) XVII əsrden
  - C) XVIII əsrden
  - D) XX əsrin əvvəllərindən
  - E) XIX əsrin əvvəllərindən
5. Göstərilən nəşr əsərlərindən biri ilk dəfə fransız dilində nəşr olunmuşdur:
  - A) "Səhhat və Mərəz"
  - B) "Kitabi-Əsgəriyyə"
  - C) "Rəşid bay və Səadət xanım"
  - D) "Aldanmış kəvəkib"
  - E) "Kitabi-nəsihət"
6. Qəzəl janrında Füzuli ənənələrinin ən görkəmli davamçısı sayılan bu şairin satiraları da vardır:
  - A) Molla Pənah Vəqif
  - B) Abbasqulu ağa Bakıxanov
  - C) Xurşidbanu Natəvan
  - D) Seyid Əzim Şirvani
  - E) Mirzə Şəfi Vazeh
7. Hansı atalar sözü A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərinin məzmununa daha çox uyğundur?
  - A) Yalan ayaq tutar, yeriməz.
  - B) Həqiqət nazılər, ancaq üzülməz.
  - C) Artıq tamah baş yarar.

- D) Dövlətin ən yaxşısı ağıldır.
- E) Yaxşılıq elə, minnət qoyma.
8. Bunlardan biri 1850-1870-ci illərin ədəbi-mədəni hadisələrindən sayıla *bilməz*:
  - A) yeni realist bədii nəşrin əsasının qoyulması
  - B) dramaturgiyanın yaranması
  - C) milli mətbuatın yaranması
  - D) faciə janrının yaranması
  - E) milli teatrın yaranması
9. XIX əsrin II yarısı üçün göstərilən ən mühüm ədəbi-mədəni hadisələrdən hansı düzgün *deyildir*?
  - A) milli mətbuatın yaranması
  - B) yeni realist bədii nəşrin yaranması
  - C) milli teatrın yaranması
  - D) faciə janrının yaranması
  - E) ictimai satiranın əsasının qoyulması
10. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsəri ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.
  - A) Süjet xətti yoxdur.
  - B) Şeir vahidi bənddir.
  - C) Obrazların hərəkəti və danışığının vəhdətində yazılıb.
  - D) Təhkiyə əsasında yazılmışdır.
  - E) Tərənnüm əsas yer tutur.
11. Cədvəldə sual işarəsinin yerinə uyğun gələn fikri müəyyən edin.
 

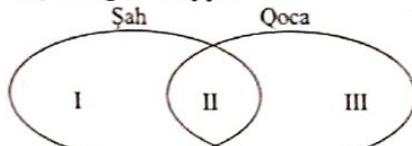
|          |              |              |
|----------|--------------|--------------|
| Q. Zakir | S.Ə. Şirvani | A. Bakıxanov |
| ?        |              |              |

  - A) Nəşr əsərləri də vardır.
  - B) Durnalarla bağlı həsrət duyğularını tərənnüm etmişlər.
  - C) Hər üç ədəbi növdə əsər yazmışlar.
  - D) Klassik şeir janrlarında əsərlər yazmışlar.
  - E) Satirik şeirin ilk yaradıcılarıdır.
12. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsəri ilə bağlı *səhif* fikri müəyyən edin.
  - A) Əsərdə əhvalat və hadisələrə yox, müəllisin hiss və duyğularına geniş yer verilmişdir.
  - B) Mənzum hekayədir.
  - C) Əsərdə müdrik fikirlər öz əksini tapmışdır.
  - D) Süjetli əsərdir.
  - E) Bitkin bir hadisə təsvir olunmuşdur.
13. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərindən verilən beyt hansı kəlamla səsləşir?  
*Cünki hər dövlətli, kasib, hər gəda  
Özünü ən müdrik bilir dünyada.*
  - A) Ən böyük müdriklik özünə hakim ola bilməkdir.
  - B) Hər kəs öz ağlıni bəyənir.
  - C) Dövlətin ən yaxşısı ağıldır.
  - D) Müdriklik çox şeyi bilmək deyil, lazımları bilməkdir.
  - E) Vay o adamların halına ki, özlərini alım samurlar.

14. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsərindəki qoca obrazı ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Vəzir təyin edildikdən sonra ölkənin idarə olunmasında şaha kömək edir.
  - Şahın verdiyi suallara ağılla cavab verir.
  - Mötəbər həkimin üzüyünü qəbul etmir, şaha bağışlayır.
  - Müdrikdir.
  - Şah ondan məsləhət almaq üçün onun sarayda qalmasına əmr verir.
15. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsərinin məzmunu ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Şah qocanın müdrikliyini görəndə ona təzim edərək üzüyü ona təqdim edir.
  - Müəllif hər ölkədə belə şahla vəzirin olmasını arzulayır.
  - Şahın verdiyi suallara qocadan başqa heç kəs müdrik cavablar vermir.
  - Şah mötəbər həkimin vəsiyyətini yerinə yetirir.
  - Qoca vəzir olmaqdan imtina edir və sarayı tərk edir.
16. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsərinin məzmunu ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Şahın üzüyü qocaya verməsi və vəzir təyin etməsi onun özünün də müdrik biri olduğunu göstərir.
  - Qoca şahın “Dünyada ən yaxşı şey nədir?” sualına “Şahın razılığı, firavanlığı, şadlığı” – deyə cavab verir.
  - Şah qocanı yaxından tanımasa da, onun verdiyi cavablar əsasında qocanın müdrik insan olduğu qənaətinə gəlir.
  - Şah müdrik qocanın aqlından, bacarığından ölkənin xeyri üçün istifadə etməyi qərara alır.
  - Şah sonrakı sualları verdikcə qocaya diqqət edir, onun nə cavab verəcəyini gözləyir.
17. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsərində:
- Müdrik insanların hər zaman rəğbat və hörmətlə qarşılanması fikri irəli stürülür.
  - Xeyirxahlıq, yardımsevərlik kimi müsbət keyfiyyətlər təbliğ olunur.
  - Əməksevərlik, zəhmətə bağlılıq aşilanır.
  - Müdrik olmayan insanlar təqnid olunur.
  - Hər kəsin özünü başqalarından ağıllı və müdrik hesab etməsi fikri təbliğ olunur.
18. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Əsərdə əhvalat yox, onun şairdə yaratdığı təəssürat ifadə olunmuşdur.
  - Epik növdədir.
  - Nəzm şəklindədir.
  - Müəllifin hiss və duyğularına geniş yer verilmişdir.
  - Həyat hadisəsi təhkiyə yolu ilə əks olunmuşdur.
- 1, 4
  - 1, 3
  - C) 2, 4
  - D) 3, 5
  - E) 2, 5
19. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsərinin məzmunu ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Şah qocanı ən müdrik adam hesab edərək üzüyü ona təqdim edir.
  - Qoca hünəri dünyada ən xeyirli şey hesab edir.
  - Qocanın hər üç cavabı şahın xoşuna gəlir.
  - Qocanın vəzir təyin edilməsinə saray adamları etiraz edirlər.
  - Şah hər kəsin özünü müdrik hesab edəcəyindən ehtiyat edirdi.
20. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsəri ilə bağlı hansı fikir Eyler-Venn diaqramında sual işarəsinin yerinə yazıla bilər?
- 
- A) Müdrik insandır.  
B) Divanələrdən ehtiyat edir.  
C) Üzüyünün dövlətin ən müdrik insanına verilməsini vəsiyyət edir.  
D) Ən xeyirli şeyin zər, xərac, alver olduğunu düşünür.  
E) Gördüyü tədbirlərlə ölkədə ədaləti bərpa edir.
21. A. Bakıxanovun “Hikmətin fəziləti” əsəri ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
- Şah həkimin vəsiyyətini icra edərkən divanələrdən ehtiyat edir.
  - Əsərdə göstərilir ki, İranda yaşayan mötəbər bir həkim öz üzüyünü şaha göndərib müdrik bir insana yadigar verməsini istəyir.
  - Qoca ağıllı və müdrikdir.
  - Əsərin ideyası “Yaxşılıq elə, minnət qoyma” atalar sözü ilə səsləşir.
  - Şah üzüyü qocaya təqdim edir.
22. XIX əsrə aid edilən fikirləri müəyyən edin.
- Dramatik növün bütün janrlarında əsərlər yarandı.
  - Əsrin sonlarında ilk mənzum roman yazıldı.
  - Dastan yaradıcılığının “qızıl dövrü” adlanırdı.
  - Bodenstedt M.Ş. Vazehin nəğmələrini ayrıca kitab şəklində çap etdirdi.
  - Aşıq şeirinin yeni janrları yarandı.
- 1, 4, 5
  - 2, 3
  - C) 2, 4, 5
  - D) 3, 4
  - E) 1, 3, 5
23. A. Bakıxanov “Hikmətin fəziləti” əsərində şahla qoca arasındakı sual-cavablarla insanlarda hansı xüsusiyyətə dərindən bələd olmayıq aşılayır?
- haqq-ədalətli, etibar, fərasət
  - igidlik, qorxmazlıq, düzlük
  - ədalətlilik, cəsurluq, qorxmazlıq
  - şücaətlilik, səxavətlilik, səmimilik
  - hünər, yaxşılıq, həqiqət

24. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Məsnəvi şəklindədir.
  - Təhkiyə əsasında yazılib.
  - Mənzum hekayədir.
  - Lirik əsərdir.
  - Şeir vahidi beytdir.

25. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərinə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.



- Müdrik insanların ağlından, bacarığından dövlətin xeyri üçün istifadə edir.
  - Vaxtı keçmiş qanunların dəyişdirilməsinin vacibliyini düşünür.
  - Əməllərinə görə camaatın qınağına tuş gelir.
  - Ağlılı cavablarına görə vəzir vəzifəsinə təyin edilir.
  - Xalqın arzusuna həmişə əməl edir.
  - Ağlıldır.
- A) I – 3; II – 1; III – 4      B) I – 1; II – 2; III – 4  
 C) I – 3; II – 1, 2; III – 4, 6  
 D) I – 1, 5; II – 4, 6; III – 2, 5  
 E) I – 1; II – 6; III – 4

26. Verilmiş parça haqqında doğru fikirləri müəyyən edin.

*Ağlımla qəlbimin özgə yolu var,  
 Hər biri bir yolda puç edər məni.  
 Birisi sevdadan uzaqlaşdırar,  
 O biri sevdaya tuş edər məni.*

- Şeir parçasının müəllifinin əsərləri XIX əsrde Avropada böyük şöhrət qazanmışdır.
- Lirik qəhrəmanın təzadlı daxili aləmi əksini tapmışdır.
- İctimai lirika nümunəsidir.
- Lirik qəhrəmanın daxili təlatümünün səbəbi sevgilisinin etinasızlığıdır.

27. A. Bakıxanovunun "Hikmətin fəziləti" əsərinə əsasən *səhv* fikirləri müəyyən edin.

- Tacirlər və vergi toplayanlar müdrik insanlar olurlar.
- İnsanlar ağlı ilə dövlətdə vəzifə tutu bilər.
- Hökmdar da müdrik insanların qarşısında baş əyə bilər.
- İnsanlar var-dövlətini yalnız qohumlarına vəsiyyət edə bilər.
- Hökmdar vəzirini sınadandan çıxararaq seçə bilər.

28. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərinə əsasən doğru fikirləri müəyyən edin.

- Hökmdar bütün vəsiyyətləri yerinə yetirməlidir.
- İnsanlar ağlı ilə dövlətdə vəzifə tutu bilər.
- Hökmdar da müdrik insanların qarşısında baş əyə bilər.

- Hökmdar vəzirini sınadandan çıxarmadan seçməlidir.
- Dövlət və xalqla bağlı qərarları yalnız vəzir veribilər.

29. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərindəki şahla bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.

- Mötəbər həkimin vəsiyyətini yerinə yetirməkdən imtina edir.
- Müdridkdir.
- Qocanı vəzir təyin etməklə özünün ədalətlili olduğunu sübut etməyə çalışır.
- Doğru qərar verməyi bacarıır.
- Müdrik qocaya təzim edərək üzüyü ona təqdim edir.

30. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Məsnəvi formasındadır.
- Mənzum hekayədir.
- Real tarixi hadisələri əks etdirir.
- Yığcam süjetə malikdir.
- Həyatı tərənnüm yol ilə əks etdirmişdir.

31. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərinə əsasən düzgün fikirləri müəyyən edin.

| Səbab                                                   | Nəticə                                             |
|---------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| 1 Mötəbər həkim şaha sıfariş göndərir.                  | Şah müdrik insanı tapmaq üçün suallar hazırlayıır. |
| 2 Dünyada hər kəs özünü ən müdrik hesab edir.           | Şah vəsiyyəti icra etməkdən ehtiyat edirdi.        |
| 3 Suallara cavab verən digər şəxslər ağlılı deyildilər. | Şah üzüyü heç kəsə vermək istəmir.                 |
| 4 Qoca müdrik adam idi.                                 | Şah təzim edir və üzüyü qocaya verir.              |
| 5 Suallara qocadan başqa heç kəs cavab vermir.          | Şah üzüyü qocaya bağışlayır.                       |

32. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərinə əsasən klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

*Şah* ——————  
 doğru qərar verir.

- divanələrə arxalanaraq ölkəsində əmin-amanlıq yaradır.
- seçimi ilə özünün də müdrik olduğunu göstərir.
- dünyanın daim həqiqətlə idarə olunduğunu bildirir.
- ağlılı seçim ilə ölkəsinin də düzəlməsinə səbəb olur.
- doğru qərar vermir, tanımadiği qocanı vəzir təyin edir.
- hər kəsə qarşı amansızdır.

33. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərindəki hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.
- Şah üzüyü qocaya təqdim edir.
  - Şah hamını çağırıb üç sual verir.
  - Qoca şahın vəziri təyin olunur.
  - Mötəbər həkim şaha sifariş göndərir.

34. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərinə aid hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən edin.  
Müdrik adamı seçmək üçün şah hər kəsə müraciət edir.

.....

Şah ən yaxşı şeyin nə olduğunu soruşur.

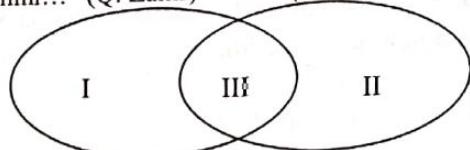
.....

Şah üzüyü qocaya təqdim edir.

- Şah divanələrdən ehtiyat edir.
- Şah vergi toplayanların "xərac" cavabını qəbul etmir.
- Şah müdrik qocanı özünə vəzir seçir.
- Bir hörmətli həkim öz qiymətli üzüyünü şaha göndərib, onun ən müdrik adama bağışlanması xahiş edir.
- Şah ən lazımlı nəyin olduğunu soruşdu.

35. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

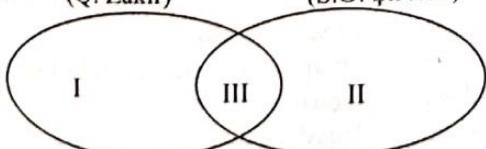
"Badi-səba, mənim dərdidilimi..." (Q. Zakir)      "Guş qıl..." (S.Ə. Şirvani)



- Xalq şeiri formasında yazılmışdır.
- Sevgisi yolunda əzab çəkən aşiq obrazı yaradılıb.
- Lirik növdədir.
- Dini rəvayətə müraciət edilmişdir.
- Satiraya yer verilmişdir.

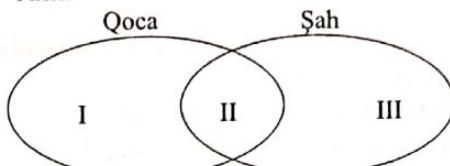
36. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

"Durnalar" (Q. Zakir)      "Qafqaz müsəlmanlarına xitəb" (S.Ə. Şirvani)



- Xərif bəhrindədir.
- Maarifçi şeirdir.
- M. Füzuli təsiri özünü göstərir.
- Müraciət formasında yazılıb.
- Rədifdən istifadə edilmişdir.

37. Eyler-Venn diaqramına əsasən A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərindəki surətləri müqayisə edin.



- Vaxtilə həkimlə dostluq etmişdir.
- Yaxşılığı hər şeydən üstün hesab edir.
- Ağlıldır.
- Düzgün qərarlar verir.
- Müdrik insana təzim etməkdən çəkinmir.

38. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərində şahın "Ən xeyirli nədir?" sualına verilən cavablara əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

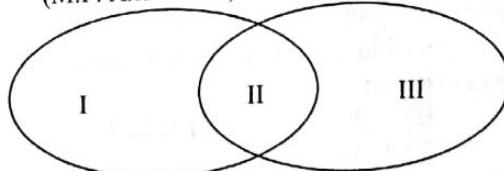
- |                      |                                |
|----------------------|--------------------------------|
| 1. Tacirlər          | a. alver və rəvac (irəliləmək) |
| 2. Vergi toplayanlar | b. xərac                       |
| 3. Qoca              | c. zər                         |
|                      | d. hünər                       |
|                      | e. səxavət                     |

39. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsərində müdrik qocanın cavabları ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

- |                     |             |
|---------------------|-------------|
| 1. hər şeydən yaxşı | a. nəciblik |
| 2. ən lazımlı       | b. hünər    |
| 3. ən xeyirli       | c. həqiqət  |
|                     | d. sədaqət  |
|                     | e. yaxşılıq |

40. Eyler-Venn diaqramına əsasən obrazları müqayisə edin.

Şahbaz bəy (M.F. Axundzadə)      Fəxrəddin bəy (N. Vəzirov)



- Xalqının maariflənməsi onun ən böyük arzusudur.
- Maarifçi surətdir.
- Köhnəliyin qurbanı olur.
- Təhsil almaq, fəal həyat tərzinə qovuşmaq arzusu ilə yaşıyır.
- Cəmiyyətdə layiqli yer tutmaq istəyən gəncliyin nümayəndəsidir.

41. Uyğunluğu müəyyən edin.

- Qasım bəy Zakir
- Mirzə Şəfi Vazeh
- Seyid Əzim Şirvani
- Ədəbiyyatşünaslıq aid elmi əsər yazılmışdır.
- Satira cərəyanının yaranmasında iştirak etmişdir.
- Azərbaycan – Qərb ədəbi-mədəni əlaqələrinin yaranmasında xüsusi rolü olmuşdur.
- "Əkinçi" qəzeti ilə əməkdaşlıq etmişdir.
- Həm əruz, həm də heca vəznində şeirlər yazılmışdır.

## Nəcəf bəy Vəzirov. "Müsibəti-Fəxrəddin" faciəsi

- Atalar sözlərindən biri N. Vəzirovun əsərinin adıdır:  
 A) "Yoxsulluq eyib deyil"  
 B) "Qonşu qonşu olsa, kor qız ərə gedər"  
 C) "Yeyərsən qaz əlini, görərsən ləzzətin"  
 D) "Daldan atılan daş topuğa dəyər"  
 E) "O olmasın, bu olsun"
- N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərindəki Səadət obrazına aid **olmayan** fikri müəyyən edin.  
 A) Dramaturgiyamızda ilk maarifçi qadın surətidir.  
 B) Fəxrəddinlə həmfikirdir.  
 C) Nəcib arzularla yaşayır.  
 D) Atasının əməllərini bəyənməsə də, hiddətini boğur və atasına öz mövqeyini bildirmir.  
 E) Fəxrəddinin fəaliyyətini yüksək dəyərləndirir.
- N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərindəki Fəxrəddin obrazına aid **olmayan** fikri müəyyən edin.  
 A) Cəhalətin hökm sürdüyü mühitdə tək olduğunu anlayır.  
 B) Öz xərci ilə xəstəxana və məktəb açır.  
 C) Maarifpərvər və humanist gəncdir.  
 D) Vaxt itirmədən əməli fəaliyyətə başlayır.  
 E) Təhsil almaq arzusu ilə yaşayır.
- N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" faciəsində Rüstəm bəy və Mələk xanım obrazlarının ortaq cəhətlərinə aid edilə **bilməz**:  
 1. İntiqam hissi ilə alışib-yanır.  
 2. Yeganə oğlunu qan intiqamına təhrik edir.  
 3. Qan davasında itirdiyi əzizinin acısı onu yandırıb-yanır.  
 4. Nökərlərinə doğma övladı kimi dəyər verir.  
 5. Düşmən qızı olduğu üçün gəlinini evində saxlamaq istəmir.  
 A) 2, 4, 5      B) 2, 3      C) 1, 2, 3  
 D) 1, 5      E) 3, 4
- N. Vəzirovun "Müsibəti Fəxrəddin" faciəsinin əsas qəhrəmanı haqqında **səhv** fikri müəyyən edin.  
 A) Nadanlıq və cəhalətə qarşıdır.  
 B) Hamı ilə mədəni və səmimi münasibətdədir.  
 C) Sevgisində sədəqəlidir.  
 D) Mahmud bəydən qan tökülməsinin qarşısını almağı xahiş edir.  
 E) Son vəsiyyətini Səadət xanımı söyləyir.
- N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" faciəsinə əsasən klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.  
 maarifsizliyə, nadanlıqla qarşı çıxır.  
 Fəxrəddin bəy

- böyük arzuları həyatın sərt müqaviməti ilə qarşılaşanda etiraf edir ki, bir gül ilə bahar olma, arzularının heç birini həyata keçirməyə imkan tapmır.
- Səadət xanımı evlənmək üçün anası Mələk xanımı razı salır.

7. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" faciəsinə əsasən klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

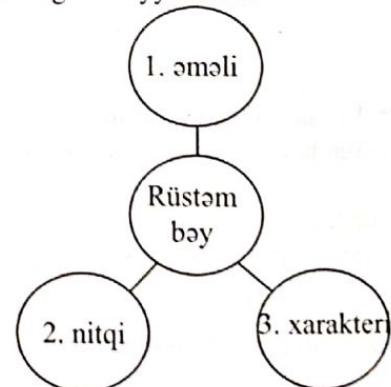
Rüstəm bəy

- vaxtı keçmiş qanunların, vəhşi adət-ənənələrin dəyişdirilməsinin zəruriliyi barədə düşünür.
- onun xudbinliyi və mənəməlik hissələri ailəsinin faciəsinə səbəb olur.
- nökərlərini doğma balalarından fərqləndirməyən mülkədar kimi təqdim olunur.
- axıra qədər öz əməllərinin insanlara götirdiyi faciələrin fərqinə varmur.

8. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərində Rüstəm bəy və Mələk xanım obrazları üçün ortaq olan fikirləri müəyyən edin.

- İntiqam hissi ilə yaşayır.
- Cəhalətin hökm sürdüyü mühitin tipik nümayəndəsidir.
- Fəxrəddinin maarifçi arzularına qarşı çıxır.
- Sonda öz möglubiyətinin labüdülyünü etiraf edir.
- Fəxrəddinin arzularının həqiqətə çevriləməməsin təsəssüf edir.

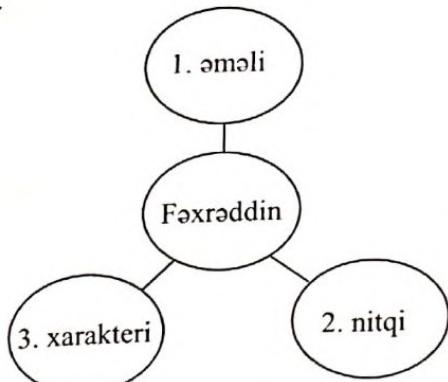
9. N. Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərinə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.



- Qəddardır.
- Qızı Səadət xanımı oxutduraraq təhsilli ziyah yetişməsinə imkan yaratmışdır.
- Özünü hər zaman haqlı hesab edir, etdiklərindən peşmanlıq hissi keçirmir.
- Fəxrəddin bəy Heydər bəy oğlu, deyirlər, gəlibdir, onu görünüz varmı? Ölənəcən mənənələşən atası Heydər bəyə bənzəyirmi?
- ... Mal-dövlət tarac oldu getdi, özüm də düşmüşəm bu günə. Xudaya, mən nə günah eləmişəm ki, sən məni bu hala saldın?

1. günahı geridə qalmış, köhnəlmış əxlaq və davranış normaları ilə yaşayan cəmiyyətdə görür.

10. N. Vəzirovun “Müsibəti-Fəxrəddin” əsərinə əsasən “xarakterlər xəritəsi”ndəki uyğunluğu müəyyən edin.



- a. Təsərrüfatını yenidən qurur.
- b. - Əhvalatdan xəbərdaram... Ancaq qorxmaq lazıim deyil, mən ölməmişəm ki, qoca təzə müsibət gətirə bilsin bizim başımıza...
- c. Öz hesabına məktəb və xəstəxana açır.
- d. Humanistdir.
- e. - Xudaya! Gör biz müsəlman necə bədbəxt, vəhşi, nadan tayfayıq ki, bir nahaq, biməna işdən ötrü bu mərtəbədə müsibətlər, düşmənçilik bahəm eləmişik....

# **Qasim bəy Zakir. Seyid Əzim Şirvani**

## **Qasim bəy Zakir**

1. Q. Zakirin "Durnalar" qoşması özündən qabaq eyni mövzuda yazılmış şeirlərdən nə ilə fərqlənir?
  - A) Azərbaycan dilində yazılması ilə
  - B) daha yüksək sənətkarlıq keyfiyyətləri ilə
  - C) ictimai məzmunu ilə
  - D) müraciət formasında yazılması ilə
  - E) heca vəznində yazılması ilə
2. Q. Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
  1. Rədif əsasında tanınır.
  2. Aşıq sevgilisini "büti-ziba" adlandırır.
  3. Lirik qəhrəmanın dili ilə verilir.
  4. Süjetli lirika nümunəsidir.
  5. Şeir müraciətlə başlayır.

A) 1, 3, 4      B) 2, 3, 5      C) 2, 3, 4  
 D) 1, 2, 5      E) 1, 4, 5
3. Q. Zakirin "Durnalar" əsəri haqqında düzgün fikirləri müəyyən edin.
  1. Şeirdə qurbət sixintisi, vətən həsrəti eks olunub.
  2. Sürgündə olarkən qələmə alınmışdır.
  3. Şairin məhəbbət mövzulu lirikasına daxildir.
  4. Əsər qoşma janrında yazılmışdır.
  5. Şeir M.F. Axundzadəyə müraciətlə yazılmışdır.

A) 2, 3, 4      B) 1, 2, 5      C) 1, 2, 4  
 D) 1, 3, 5      E) 3, 4, 5
4. Q. Zakirin "Durnalar" əsəri haqqında *səhv* fikirləri müəyyən edin.
  1. Şair bu şeirini sürgündə olarkən yazılmışdır.
  2. Şeirdə aşıqin qurbət sixintisi, canan həsrəti də xüsusi bədii vurğu ilə qeyd olunur.
  3. Şeir şairin məhəbbət mövzulu lirikasına daxildir.
  4. Qoşma janrındadır, rədif əsasında adlandırılmalıdır.
  5. Şeir M.F. Axundzadəyə müraciətlə, ona məktub şəklində yazılmışdır.

A) 2, 3, 4      B) 1, 2, 5      C) 4, 5      D) 1, 3      E) 3, 5
5. Q. Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi dilimi..." qoşması ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
  - A) Sevgilinin rədd cavabı aşıqi mənən sarsıdır.
  - B) Fikir ardıcıl olaraq sual şəklində ifadə edilir.
  - C) Lirik qəhrəmanın səhər yelini müraciəti ilə başlayır.
  - D) Aşıqin intizarını, kövrək duyğularını ifadə edir.
  - E) Məcazlardan istifadə etməklə aşıqin çarəsizliyi təsvir olunur.
6. Q. Zakirin "Durnalar" əsəri haqqında düzgün olan fikirləri müəyyən edin.
  1. Qoşmada qurbət sixintisi, vətən həsrəti təsirli bir dillə eks etdirilib.
  2. "Durnalar" ictimai məzmunlu əsərdir.

3. Şuşa həbsxanasında olarkən yazılmışdır.
  4. Əsər qoşma janrında yazılmışdır.
  5. Bu şeiri Q. Zakir M.F. Axundzadəyə müraciətlə yazmış və ağır həbsxana şəraitindən şikayətlənmişdir.
- A) 1, 2, 4      B) 2, 3, 4      C) 1, 2, 5  
 D) 1, 3, 5      E) 3, 4, 5

7. Aşağıdakı fikirlər Q. Zakirin hansı şeirinə aiddir?  
*Seirdə lirik qəhrəmanın qurbət sixintisi, canan həsrəti də xüsusi bədii vurğu ilə qeyd olunur. Gecə-gündüz canan eşqi ilə ağlayan lirik qəhrəman ayrılıqdan və qəriblikdən xəstə hala düşmüşdür.*

- A) "Aşıqın təam bişirməyi"
- B) "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..."
- C) "Məlikzadə və Şahsənəm"
- D) "Tərlanlar və elçilər"
- E) "Durnalar"

8. Qasim bəy Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." şeiri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
  - A) Dərin məhəbbətlə sevən aşıq sevdiyini çox yüksək dəyərləndirir.
  - B) Əsər heca vəznində, lirik növdə, bənd şəklində, qoşma janrındadır.
  - C) Aşıq sevsə də, günü xoş keçmir, sevdiyindən xoş üz, mehriban rəftar görmədiyindən ah-nalə edir.
  - D) Aşıq sevgisindən xəstə düşür, heyva kim sarılır, lakin ümidi itirmir.
  - E) Lirik qəhrəmanın sevgisi ilə məşuqənin gözəlliyi qarşılaşdırılaraq bədii təzad yaradılmışdır.
9. Qasim bəy Zakirin "Durnalar" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
  1. Şeirdə yalançı din xadimləri, rüşvətxor məmurlar tənqid olunur.
  2. Qoşma vətən həsrəti, qurbət sixintisi, qəriblik mövzusundadır.
  3. Müəllifin ictimai məzmunlu qoşmalarına aiddir.
  4. Şeirdə vətən mövzusu ilə yanaşı ciddi ictimai mətləblər, şairin gizli eyhamı da eksini təpib.
  5. "Laçın yatağıdır bizim məkanlar" – yazarkən müəllif həsrətini çəkdiyi Şuşanın gözəlliklərinə işarə edir.

A) 2, 3, 5      B) 1, 2, 5      C) 2, 3, 4  
 D) 1, 4, 5      E) 1, 3, 4

10. Nümunə ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.

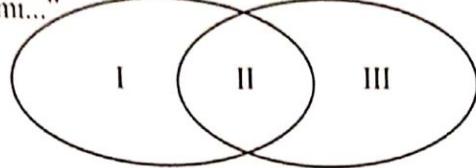
*Diyarı-qurbətdə müddətdi varam,  
 Gecə-gündüz canan deyib ağlaram.  
 Mən də sizin kimi qəribü zaram,  
 Eyləməyin məndən haşa, durnalar.*

- A) Lirik qəhrəman özünü durnalarla müqayisə edir.
- B) Q. Zakirin "Durnalar" qoşmasındandır, şeir vahidi bənddir.
- C) "Durna" obrazı qəriblik anlamında işlənmişdir.
- D) Sevgilisindən xoş üz görməyən aşıqin qurbətə üz tutması eks olunmuşdur.
- E) Əsərdə lirik qəhrəmanın vətən həsrəti ilə yanaşı, sevgilisindən ayrılıq dərdi də öz eksini təpib.

- 11.** Cədvəldəki fikirlərə əsasən nöqtələrin yerinə uyğun gələn əsəri müəyyən edin.
- |               |                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| .... əsərində | <p>Lirik qəhrəmanın vətən həsrəti ilə yanaşı, sevgilisindən ayrılıq dərdi də əks olunub.</p> <p>Ciddi ictimai mətləblər, şairin gizli niyyəti əksini tapıb.</p> <p>yazıldığı dövrün ictimai eyibləri üstüörtülü şəkildə əks etdirilib.</p> |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
- A) "Durnalar" (Q. Zakir)  
 B) "Daş qəlbli insanları neylərdin, ilahi?" (M.Ə. Sabir)  
 C) "Əkinçi" (M.Ə. Sabir)  
 D) "Guş qıl ..." (S.Ə. Şirvani)  
 E) "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani)
- 12.** Nümunə ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Badi-səba, mənim dərdi-dilimi  
 Ol büti-zibaya dedin, nə dedi?  
 Ahu-naləm asimanə yetdiyin  
 Gərdəni minayə dedin, nə dedi?*
- A) Şeirdə "dedin, nə dedi" ifadəsi təkrirdir.  
 B) Heca vəznində, qoşma janrındadır.  
 C) Şeirin ilk bəndidir.  
 D) Lirik qəhrəmanın narahatlıq və nigarançılığı ifadə edilmişdir.  
 E) Müəllifi Q. Zakirdir.
- 13.** Nümunə ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- Düşüb ayağına sən o zalimin,  
 Söylədinmi necəliyin halimin?  
 Onun həsrətindən rəngi-alimin,  
 Döndüyün heyvaya dedin, nə dedi?*
- A) Aşıqin kədər və həyəcanı əks olunub.  
 B) Şair təşbehdən istifadə etmişdir.  
 C) Qoşmanın orta bəndidir.  
 D) Aşıqi sevdiyindən ayıran əğyar "zalim" adlandırılır.  
 E) Lirik qəhrəman fikirlərini sual şəklində ifadə etmişdir.
- 14.** Q. Zakirin "Durnalar" şeirinə aiddir:
- A) Məhəbbət mövzusuna yer verilməyib.  
 B) Süjetli əsərdir.  
 C) Əsərdə vətən həsrəti ilə yanaşı, ictimai mətləblərə də yer verilmişdir.  
 D) Əsər M.F. Axundzadəyə məktub şəklində qələmə alınmışdır.  
 E) Təmsil janrındadır.
- 15.** Q. Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." şeiri ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.
- A) Sevgilisinin cavabı məhəbbətə yüksək dəyər verən aşiq üçün çox əhəmiyyətlidir.  
 B) Aşıq istəklərini sevgilisində səhər yeli vasitəsilə ünvanlayır.  
 C) Lirik qəhrəmanın kədəri obrazlı şəkildə ifadə edilmişdir.
- 16.** Cədvəldəki fikirlərin hansı əsərə aid olduğunu müəyyən edin.
- |                |                                                                |
|----------------|----------------------------------------------------------------|
| Lirik qəhrəman | həsrət içində qovrulur.                                        |
|                | sevdiyini yüksək dəyərləndirərək onu qibləgah hesab edir.      |
|                | şəir boyu öz kədəri ilə sevgilinin gözəlliyyini qarşılaşdırır. |
- A) "Guş qıl" (S.Ə. Şirvani)  
 B) "Pəri" (M.P. Vaqif)  
 C) "Durnalar" (Q. Zakir)  
 D) "Hayif ki, yoxdur" (M.P. Vaqif)  
 E) "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi ..." (Q. Zakir)
- 17.** "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi ..." (Q. Zakir) əsərində lirik qəhrəman:
1. rəqibin onu gözdən salmasından şikayətlənir.
  2. sevgilisindən şad xəbər alacağına inanır.
  3. Azərbaycan qadınınu uca məqamda görməyi arzulayır.
  4. həqiqi gözəlliyyi ağıllı, ədəbli olmaqdə, şeiri duya bilməkdə görür.
  5. sevgilisini yüksək dəyərləndirərək onu "Yer üzünün qibləgahı" adlandırır.
- 18.** "Badi-səba, mənim dərdi dilimi ..." (Q. Zakir) əsərində lirik qəhrəman:
1. rəqibin məkrli hərəkətlərindən şikayətlənir.
  2. öz kövrək duyularını səhər yeli ilə bölüşür.
  3. həm sevgilisindən, həm də vətənidən ayrı düşdüyü üçün kədərlidir.
  4. sevgilisinə qovuşacağına ümidi yoxdur.
  5. nigarançılıq və narahatlıq hissi keçirir.
- 19.** Q. Zakirin əsərləri ilə bağlı uygunluğu müəyyən edin.
- I – "Durnalar"  
 II – "Badi-səba, mənim dərdi dilimi..."  
 a. Məhəbbət mövzusundadır, hiss və düşünəcə təzəliyi diqqəti cəlb edir.  
 b. Müəllif ciddi ictimai mətləblərə üstüörtülü şəkildə işarə edir.  
 c. Lirik qəhrəman sevdiyi gözəlin məhəbbəti yolunda qəmlərə düşər olmuş, onsuz gecəsi-gündüzü yoxdur.  
 d. Sevgilisinin küsməyi lirik qəhrəmanı qurbətə salmışdır.  
 e. Şairin Bakıda sürgündə olarkən yazdığı qoşmadır, ictimai-siyasi məzmun daşıyır.

20. Eyler-Venn diaqramına əsasən Q. Zakirin əsərləri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

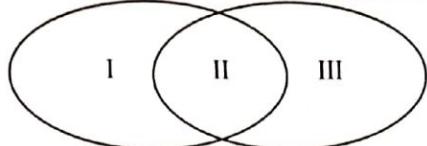
"Badi-səba, mənim dərdi  
dilimi..." "Durnalar"



- a. Qoşma janrındadır.
- b. Vətən həsratından danışılır.
- c. Lirik qəhrəman kədərlidir.
- d. Məhəbbət mövzusundadır.
- e. Süjetli lirika nümunəsidir.

21. Eyler-Venn diaqramına əsasən Q. Zakirin əsərləri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

"Durnalar" "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..."



- a. Əsərin ilk bəndində müraciət var.
- b. Məhəbbət mövzusundadır.
- c. Lirik qəhrəman sevgilisindən şad xəbər alacağına inanır, o günü sabirlə gözləyir.
- d. Əsərdə ciddi ictimai mətləblər də əksini tapıb.
- e. Qoşma janrındadır, şeir vahidi bənddir.

### *Seyid Əzim Şirvani*

1. S.Ə. Şirvaninin lirik şeirlərində hansı məsələlərə daha çox yer verilmişdir?

- A) şəriət məhkəmələrindəki sırlıqlar, özbaşınalıqların, hərc-mərciliyin tənqidini
- B) dövrün hakimlərinin, rüşvətxor idarə məmurlarının tənqidini
- C) saf və təmiz məhəbbətin tərənnümü
- D) elmin, maarifin təbliğ, cəhalətin, mədəni geriliyin tənqidini
- E) dini ehkamlar və ikiüzlü ruhanilər əleyhinə fikirlər

2. S.Ə. Şirvaninin "Guş qıl ..." əsəri ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) Musiqi təbliğ olunur.
- B) Rəvayətdən istifadə edilmişdir.
- C) Rəməl bəhrindədir.
- D) Mövhumat və dini xurafat tənqid edilir.
- E) Şeir vahidi bənddir.

3. S.Ə. Şirvaninin "Guş qıl ..." əsəri ilə bağlı fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) Əsər rəməl bəhrində yazılmışdır.
- B) İctimai məzmunludur.
- C) Müxəmməs janrındadır.
- D) İsa peygəmbərlə bağlı dini rəvayətə müraciət edilib.
- E) Şeirdə müğənni Orseyin adı çəkilir.

4. S.Ə. Şirvani lirikasında aparıcı cəhət hansıdır?

- A) məhəbbətin tərənnümü
- B) əxlaqi-tərbiyəvi məsələlərə geniş yer verməsi
- C) təbiət gözəlliklərinin təsviri
- D) zəhmətin tərənnümü
- E) hakim dairələri ədalətə çağırış

5. S.Ə. Şirvaninin satırları üçün aparıcı cəhət hansıdır?

- A) maarifçiliyin təbliğ edilməsi
- B) çar məmurlarının və yalançı ruhanilərin ifşası
- C) ona şübhəli müəllim kimi baxanların tənqidini
- D) yerli əlaltıların daxili eybəcərliyinin ifşası
- E) "Əkinçi" qəzetinin nəşrinə mane olanların tənqidini

6. S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xıtab"

əsərinin forma xüsusiyyəti ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.

- A) Şeir vahidi beytdir.
- B) Əruz vəzninin xəzif bəhrindədir.
- C) Mənzum hekayədir.
- D) Məsnəvi şəklindədir.
- E) Məktuba xas olan cəhətlər də vardır.

7. S.Ə. Şirvaninin mənzum hekayələri ilə bağlı hansı fikir *səhvdir*?

- A) Şair yüzdən artıq mənzum hekayə yazmışdır.
- B) Bir qismi klassik əsərlərdən tərcümə və iqtibas yolu ilə yaradılmışdır.
- C) Bütün mənzum hekayələri əxlaqi-tərbiyəvi məsələlərə həsr olunmuşdur.
- D) Bəzi mənzum hekayələrində Molla Nəsrəddin lətifələrindən istifadə edilmişdir.
- E) Nəzim şəklində yazılmışdır.

8. S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xıtab" əsərinə aid *olmayan* fikri müəyyən edin.

- A) Şeirdə qabaqcıl ideyalar təbliğ edilir, nöqsanları aradan qaldırılması yolları göstərilir.
- B) Elmsizlik millətin bələsi hesab edilir.
- C) Şair "Qafqaz müsəlmanları" dedikdə tərəqqiyə mane olan din xadimlərini nəzərdə tutmuşdur.
- D) Şair əsərdə Qafqaz xalqlarının digər xalqlardan geridə qalmasının səbəblərini açıqlayır.
- E) Şairin maarifçilik ideyaları əksini tapıb.

9. S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xıtab" şeir ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin:

1. Əsərdə din xadimləri, məmurlar, mülkədarlar satirik tənqid hədəfidir.
  2. Şeir əruz vəznində, beytlər şəklində yazılib.
  3. Şeirdə şairin maarifçilik ideyaları əksini tapmışdır.
  4. Şair mədəni gerilik, tərəqqi və inkişaf yolunda ləngiməni göstərir, bunun səbəbini elmsizlikdə, savadsızlıqda görür.
  5. Əsər "Molla Nəsrəddin" jurnalında çap olunub.
- A) 2, 3, 4
  - B) 1, 2, 4
  - C) 3, 4, 5
  - D) 1, 2, 5
  - E) 1, 3, 5

10. S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" əsəri ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.  
 A) Əsərdə inkişaf və tərəqqiyə çağırış var.  
 B) Şair baş vermiş bu pərişanlığın səbəbini tərəqqi edənlərə qarşı mübarizə aparmaqdə görür.  
 C) Əsərdə şairin maarifçilik ideyaları özəsini tapıb.  
 D) Müəllif bütün dərdlərin səbəbini elmsizlikdə görür.  
 E) Əsər Qafqaz əhalisinə müraciətlə başlayır.

11. Cədvəldəki fikirlərə əsasən nöqtələrin yerinə uyğun gələn əsəri müəyyən edin.

|          |                                                         |
|----------|---------------------------------------------------------|
| .....    | şairin maarifçilik ideyaları özəsini tapıb.             |
| əsərində | şair xalqının düşmənlərini qəzəb və nifrətlə ifşa edir. |
|          | mütərəqqi ideyalar təbliğ edilir.                       |

- A) "Durnalar" (Q. Zakir)  
 B) "Gənclərə nəsihət" (X. Şirvani)  
 C) "Sultan Səncər və qarı" (N. Gəncəvi)  
 D) "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani)  
 E) "Əkinçi" (M.Ə. Sabir)

12. Verilən fikirlər hansı əsərə aiddir?

- *Məsnəvi şəklindədir.*
  - *Şair xalqının geridə qalmasının səbəblərindən, günahkarlardan cəsarətlə söz açır.*
  - *Əsərdə nöqsanların aradan qaldırılması yolları göstərilir.*
- A) "Sığmazam" (İ. Nəsimi)  
 B) "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani)  
 C) "Əkinçi" (M.Ə. Sabir)  
 D) "Guş qıl..." (S.Ə. Şirvani)  
 E) "Məni candan usandırdı" (M. Füzuli)

13. Verilən fikirlər hansı əsərə aiddir?

- Şeir vahidi bənddir.  
 İctimai məzmunludur.  
 Şair öz fikirlərini əsaslandırmaq üçün İsa peyğəmbərlə bağlı dini rəvayətə müraciət edir.
- A) "Guş qıl..." (S.Ə. Şirvani)  
 B) "Heydərbabaya salam" (M. Şəhriyar)  
 C) "Əkinçi" (M.Ə. Sabir)  
 D) "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani)  
 E) "Türkün nəğməsi" (M. Hadi)

14. "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" (S.Ə. Şirvani) əsəri ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.
- A) Müraciətlə başlayır.  
 B) Xalqın geridə qalmasının səbəbi nadanlıqla görülür.  
 C) Mənzum hekayədir.  
 D) İnsanları düşündürən, narahat edən ictimai bələlərdən söz açılır.  
 E) Şeir vahidi beytdir.

15. S.Ə. Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" şeiri ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.
1. Şair əsərdə gerilikdən xilas olmağın yollarını göstərmir.
  2. Şair həyatda müşahidə edilən nöqsanların, eyiblərin səbəblərini elmsizliklə əlaqələndirir.
  3. Qafqaz müsəlmanlarına məktub şəklində yazılmış əsərdə inkişaf və tərəqqiyə çağırış vardır.
  4. Şeirdə şairin maarifçilik ideyaları özəsini tapmışdır.
  5. Şair mədəni geriliyi, tərəqqi və inkişaf yolunda ləngiməni göstərsə də, onun səbəblərinə toxunmur.

16. Doğru fikirləri müəyyən edin.

S.Ə. Şirvaninin "Guş qıl..." əsərində:

1. Zildə olan səs Tanrıya daha çox yüksələ bildiyi üçün bəm səsə nisbətən yüksək qiymətləndirilir.
2. Şair oxucunu musiqini haram sayan mənəvi əsərət təbliğatçılarının sözlərinə uymamağa səsləyir.
3. İsa peyğəmbərlə bağlı dini rəvayət xatırladılmaqla musiqinin insan ruhuna möcüzəvi təsiri vurğulanır.
4. Şeirin sonuna doğru nikbin əhvali-ruhiyyə kədərlə ovqatla əvəz olunur.
5. Şair musiqidən zövq almayanları qara daş kimi hissiyyatsız sayır.

17. "Guş qıl ..." (S.Ə. Şirvani) əsəri ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.

1. İctimai məzmunludur.
2. Musiqinin insan ruhuna möcüzəli təsirindən bəhs olunur.
3. Şeir vahidi beytdir.
4. Əruz vəzninin rəməl bəhrindədir.
5. Nadanlığın dərmanının elm olduğu söylənilir.

18. S.Ə. Şirvani "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" əsərində, əsasən, nədən narazılığını ifadə edir?

1. Xalqın cəhalət və nadanlığından
2. Acgöz məmurların xalqa zülm etməsindən
3. Çar hökumətinin müstəmləkəçilik siyasetindən
4. Yeni məktəblərdəki tədris üsulundan
5. Ruhanilərin xalqı aldatmasından

19. S.Ə. Şirvani "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" əsərində, əsasən, nədən narazılığını ifadə edir?

1. Yerli mülkədarların varlanmaq ehtirasından
2. Müftəxor ruhanilərin xalqı soymasından
3. Tənqidi şeir yazmanın çətinliyindən
4. Elmə biganəlik və elmsizlikdən
5. Yeni məktəblərdəki tədris üsulundan

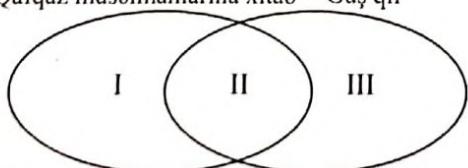
- 20.** S.Ə. Şirvaninin “Guş qıl...” əsəri ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.
1. Müəllif əsəri din xadimlərinə müraciətlə yazmışdır.
  2. Əsər müxəmməs janrında, əruzun rəməl bəhrində yazılmışdır.
  3. Şair zahidə xitabən tari qadağan olunmuş alət adlandırmağı böhtan hesab edir.
  4. Müəllif əsərdə musiqini haram, onu dinləməyi günah sayan ruhaniləri satira hədəfinə çevirir.
  5. Şairə görə, müğənninin nəfəsini Davudun gözəl səsinə bərabər tutmaq lazımdır.

- 21.** S.Ə. Şirvaninin “Guş qıl...” şeirinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Şair musiqidən zövq alan insanları “əhli-bəsər”, zövq almayanları isə daş adlandırır.
  2. İlk bəndi *aaaaa* şəklində qafiyələnib.
  3. Müxəmməs janrındadır.
  4. Müğənninin nəfəsi İsa peyğəmbərin nəfəsinə bərabər tutulur.
  5. Əruz vəzninin rəməl bəhrində yazılmışdır.

- 22.** S.Ə. Şirvaninin “Guş qıl...” şeirinin məzmunu ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Bəndlər şəklində, müxəmməs janrındadır.
  2. Şair müğənninin nəfəsini İsa peyğəmbərin nəfəsinə bərabər tutur.
  3. Şairə görə, musiqi insanın ölmüş ruhunu yenidən diritməyə qadirdir.
  4. Əruzun rəməl bəhrindədir.
  5. Şair oxucunu musiqini haram sayan zahidin boş, “əfsanə” sözlərinə uymamağa səsləyir.

- 23.** S.Ə. Şirvaninin “Qafqaz müsəlmanlarına xitab” əsəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.
1. Mövhumatçı din xadimlərinə müraciət edilir.
  2. Şairin maarifçi şeirlərindəndir.
  3. Dini məktəblərin sayının artırılmasını təklif edilir.
  4. Millətin qeyrətini çəkən müsəlmanlara xitab edilir.
  5. Şeir satirik məzmuna malikdir.

- 24.** Eyler-Venn diaqramına əsasən S.Ə. Şirvaninin verilən əsərlərini müqayisə edin.
- “Qafqaz müsəlmanlarına xitab” “Guş qıl”



- a. Əsər müraciətlə başlayır.
- b. Müəllif doğma xalqının geridə qalması və onun səbəblərinə toxunur.
- c. Şeir vahidi bənddir.
- d. Rəməl bəhrindədir.
- e. İctimai məzmundadır.

- 25.** Uyğunluğu müəyyən edin.
- I – “Guş qıl ...”  
 II – “Qafqaz müsəlmanlarına xitab”
- a. Məsnəvi şəklindədir.
  - b. Şair fikirlərini əsaslandırmaq üçün dini rəvayətə müraciət edir.
  - c. Nadanlığın aradan qaldırılması yolları göstərilir.
  - d. M.F. Axundzadəyə məktub şəklində yazılmışdır.
  - e. Müəllif insanları musiqidən zövq almağa səsləyir.